

A SZAKMA LAPJA - MAGYARORSZÁG ELSŐ ÉS EGYETLEN ÖNÁLLÓ TÁNCFOLYÓIRATA

TÁNC

élet

XXXII.
évfolyam
2001. 2.

Ára: 400,- Ft
US\$ 10 / DM 15
ATS 100

I. Tánc-Világ-Fesztivál

európa Magyar Táncdíj • nyolcadszor

A hattyúk tava a harmadik évezredben

A Csodálatos Mandarinok Fesztiválja • másodszer

Novák Ferenc hetvenéves

szó

A magyarországi táncgazdák közéleti, kritikai, táncelméleti és tánc történeti folyóirata

XXXII. évfolyam
2001. 2. szám

Főszerkesztő: Kaán Zsuzsa

Védnökök:

Markó Iván, Seregi László

Védnökség és szerkesztőbizottság:

Esztergályos Cecília,
ifj. Harangozó Gyula,
Kevézházi Gábor, Kricskóvics Antal,
Kún Zsuzsa, Nádas Myrtil,
Sallay András,
Szakály György, Zsuráfszki Zoltán

Angol szöveg: dr. Dienes Gedeon

Munkatárs: dr. Hátfalvi Istvánné

A szerkesztőség címe:

1035 Budapest, Kerék u. 34. fszt. 1.
Tel./fax: (36-1) 368-5470
web-cím: vizion.euroweb.hu/danceart
e-mail: danceart@euroweb.hu

Lapmenedzser: TRIONFO Bt.

Kiadja:

Nemzetközi Tánc- és Kultúra
Alapítvány

Felelős kiadó: Kaán Zsuzsa

Nyomdai előkészítés: Berkes & Társa

Nyomás: Gutenberg Press Nyomdaüzeme

Felelős vezető: Sisák Mihály
nyomdavezető

E szám támogatói:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

- Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
- NKA Táncművészeti Kollégiuma
- Független Magyar Művészetért Alapítvány
- AMCO Csomagolástechnikai & Konzultációs Kft.
- vizion internet

Terjeszti a Magyar Posta Rt.,
a HIRKER Rt., az NH Rt., a regionális
részvénytársaságok
és alternatív terjesztők.

Előfizethető Budapesten a Magyar Posta Rt.
Hirlapüzletági Igazgatóságánál (levélcím:
1846 Budapest), az ügyfélszolgálati irodák-
ban, a Hirlapelőfizetési Irodákban (HELIR,
1089 Budapest, Orczy tér 1., levélcím: 1900
Budapest), **vidéken** a postahivatalokban köz-
vetlenül és postautalványon. **Belföldre előfi-
zethető** még a szerkesztőségben közvetle-
nül, vagy csekkbeutalással. (Előfizetői csekk
a szerkesztőség címén levélben, illetve tele-
fonon igényelhető.)

Külföldön terjeszti a **Batthyány Kultur-Press**
Kft. 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Tel.: 489-0042

Évi hat szám ára:

2400,- Ft+ postaköltség

HU-ISSN: 0134-1421

A 2001. 2. szám a május 31-ig
megtartott táncesemények között
válogat.

2 **programajánlat** _____

3 **aktuális** _____

4 **hírek** _____ **ittthon**

5 **hírek** _____ **külföldön**

köszöntjük
a születésnapján _____

6 **Szále László:** *Angyali cikizők – „Utóirat” a hetvenéves Novák Ferenc születésnapjára ünnepségéhez*

kiállításkalauz _____

7 **Seregi László:** *Erdélyi Hajnal festményei az Erkel Galériában*

könyvjelző _____

8 **Tatai Mária:** *Azonos-e szerző önmagával? – dr. Dienes Valéria: A plasztika profil tagozata című könyvének recenziója*

európaS Magyar Táncdíj –

10 *A VIII. díjátadás a Magyar Állami Operaházban – Kanyó Béla képriortja*

I. Tánc-Világ-Fesztivál _____

12 ***Pór Anna:** *Flamenco változatok – A Compania Antonio Márquez az Operaházban*

14 ***Seregi László:** *Az isteni Mojszejev – A Mojszejev Együttes az Erkel Színházban*

16 *Gratulálunk kitüntetettjeinknek! (Kanyó Béla képriortja)*

néptánc _____

17 **Falvai Károly:** *V. Koreográfiai Fórum Molnár István emlékére*

17 **Olvasói levél Szolnokról**

18 **Vásárhelyi László:** *Ünnepi beszéd a kultúra napján*

balett _____

20 **Mátai Györgyi:** *A kaméliás hölgy halála – Az utolsó Herczog-mű a Pécsi Balett repertoárján*

21 **Nagy Orsolya:** *Dumas-hősök és táncszonok a Jeune Ballet de France műsorán*

22 ***Gelencsér Ágnes:** *A hattyúk tava a harmadik évezredben – Felújítás a Magyar Állami Operaházban*

táncszínház _____

24 ***Dienes Gedeon:** *Mandarinok – A II. Mandarinfesztivál a Thália Színházban*

26 **Mátai Györgyi:** *Jazz Sekt – Tízéves a Budapest Táncszínház*

27 **Tatai Mária:** *Meredith Monk különös víziója a Trafóban*

verseny tánc _____

28 **Rollinger Károly:** *Tavaszi bajnokságok*

kortárs tánc _____

30 **Vadasi Tibor:** *Fény, Zene, Tánc – Orsovsky István táncestje Zalaegerszegen*

31 **Somogyi Eszter:** *Veszprémi Kortárs Táncfesztivál – negyedszer*

modern tánc _____

32 ***Kaán Zsuzsa:** *„Aide Memoire” – A Kibbutz Contemporary Dance Companie a Pesti Magyar Színházban*

kicsoda ön... _____

33 *...Rami Be'er? – Kaán Zsuzsa interjúja*

világtükör _____

34 **Zalán Magda:** *Kafka – franciául vagy magyarul? – A Companie Joseph Nadj a Kennedy Centerben*

35 **Hézső István:** *Robbins-balettek a Párizsi Operában*

36 **Nádas Myrtil:** *Egy Broadway-musical, egy új balett! Az eredmény: egy – null!*

38 **Wagner István:** *Berlini körkép – II. rész: A Komische Oper Wherlock-triptichonja*

40 **Lőrinc Katalin:** *Balettverseny a kulisszák mögül – Bécs, 2001*

41 **contents** _____

42 **news** _____ **in hungary**

43 **news** _____ **from abroad**

44 **excerpts** _____

48 **országos szakmai címjegyzék** _____

A *-gal jelölt írások (vagy részleteik) angolul is olvashatók.

programajánlat

A rendezvényei

2001. május-június

május 5. Pesti Magyar Színház – 20.00

A Kibbutz Contemporary
Dance Company vendégjátéka:
„Aide Memoire”

május 10. Petőfi Csarnok – 10.30 és 15.00

BM Duna Művészegyüttes:
Rókamések – gyermek előadás

május 21. Pesti Magyar Színház – 19.00

40 éves a Pécsi Balett:
Jubileumi gálaműsor

május 24. Petőfi Csarnok – 10.30 és 15.00

Honvéd Táncszínház:
János vitéz – gyermekelőadás

május 28. Pesti Magyar Színház – 19.00

Bihari János Táncegyüttes:
Arcképek

június 8. Várszínház – 19.00

Maros Művészegyüttes (Marosvásárhely):
Sodrásban

június 11. Pesti Magyar Színház – 19.00

Fáklya Horvát Táncegyüttes:
Ünnep előtt

A címlapon:
Novák Ferenc portréja
Gerzson Pál festőművész
alkotása
Fotó: Szabó Péter

PÉCSI ANNA UTCAI NYÁRI JÁTÉKOK

A KÍSÉRTŐ című
kétrészes táncest ősbemutatója
Arthur Rimbaud ihletésére

2001. június 21., 23., 24., 29., 30.
július 1. (esőnap: július 2.)

A Pécsi Balett és a Pécsi Horvát
Színház közös produkciója

NYÁRI ESTÉK A KÁROLYI KERTBEN

június 22., 23., 29., 30.

július 6., 7. – 20.30

Magyar Fesztivál Balett:

Viva Verdi! – Markó Iván táncestje

június 24., július 1., 8. – 20.30

Budapest Táncegyüttes:

Csárdás – Szerelem a Kárpátok alatt

július 11., 12., 13., 14., 15. – 20.30

(esőnap: július 16.)

Experidance – Román Sándor Táncársulata:
Muskétások

július 18., 19., 21., 22. – 20.30

(esőnap: július 23.)

Experidance – Román Sándor Táncársulata:
Ezeregyév

Állandó munkatársak:

dr. Dienes Gedeon, Falvy Károly,
Gelencsér Ágnes, dr. Kaposi Edit,
dr. Körtvélyes Géza, Mátai Györgyi,
Lőrinc Katalin, dr. Pór Anna,
Rollinger Károly, Vadasi Tibor,
Vásárhelyi László, Wagner István

További szakírók, tudósítók:

Albert Mária, Bóta Gábor,
Dorogi Katalin, Forrai Éva,
Jálics Kinga, Szász Anna,
Truppel Mariann

Állandó külföldi tudósítók:

Hézső István (Hollandia),
Königer Miklós (Németország),
Nádas Myrtil (Anglia),
Zalán Magda (Washington)

Állandó fotósok:

Kanyó Béla, Papp Dezső,
Rollinger Károly

További fotósok:

Csillag Pál, Dusa Gábor,
Eifert János, Kádár Kata,
Molnár Kata

II. Rákóczi Ferenc Általános és Művészeti Iskola

3200 Gyöngyös, Petőfi u. 2.

Mesterek:

**Delbóné Kalocsai Edit,
Ombódi András, Bódis Bea,
Berhész Ildikó**

*Balett, néptánc, modern tánc,
történelmi társastánc*

Kezdő és haladó szinten, heti 6 órában

Az iskolaigazgató neve: **Bágyi Ferencné**

CSILLAGSZEMŰ GYERMEKTÁNCGYÜTTES

Virányosi Községi Ház
Budapest, XII. Szarvas Gábor út 6.

Művészeti igazgató:

* **Timár Sándor** *
* **Timár Böske** *

Néptáncoktatás

3 éves kortól
professzionális szintig

Tel./fax: 394-5046 • Mobil: 06-309-509 137

A Magyar Fesztivál Balett iskolája

Szűcs Sándor Általános Iskola
1047 Budapest Ugró Gyula sor 1-3.

Mesterek:

**Markó Iván,
Takács Noémi**

Balettoktatás 7-10 éves korú
gyerekeknek, kezdő szinten

Tel.: 233-2978, fax: 230-8864

e-mail: szucsisk@matavnet.hu

Iskolaigazgató: **Lévai András**

ADATLAP az Országos Szakmai Címjegyzékhez:

Név (iskola, csoport stb.): _____ Telefon: _____

Cím: _____

Táncfajták: _____

Vállalom, hogy az 1 évre (6 számmra) szóló megjelenés árát:

4800,- Ft + ÁFA = 6000,- Ft összeget befizetem. Csekket kérek. Számlát kérek

hiteles aláírás

A műsorról nem írok, csak annyit, hogy a közönség hol fetrengett a nevetéstől, hol meghatódott, hol elgondolkodott. Én azon, hogyan jöhetett létre ilyen gyönyörű este a májbajosan rosszkedvű és hisztérikus Magyarországon, amelynek értelmisége táborokra bomlott, sőt atomjaira hullott szét. Mi lehetett az a vonzóerő, ami odahúzott ennyi embert a színházba ezen az estén?

Valószínűleg két divatjamúlt érzés: a szeretet és a hála.

(6. oldal)

Nem először fordul elő, és nem is szokatlan, hogy valaki a szülei révén az Operában bent bókászik, téblábol, bekeveredik, és aztán egy életre ott marad. Sok ilyen példa van. A táncos-koreográfus Harangozó Gyula édesapja is a színházban dolgozott. Sok táncost ismerünk, akik ecsetet vettek a kezükbe, és nem is tehetségtelenül. Maga Harangozó Gyula, Eck Imre, Vashegyi Ernő, mind festettek.

(7. oldal)

Csak gratulálni lehet Zsédényi Mária-nak, a BMK munkatársának a magyar táncmozgalom fejlesztését lankadatlanul és becsülettel szolgáló fáradozásáért. Azért, hogy – Molnár István emlékének fenntartásával – már ötödször is képes volt megmozgatni az ország példamutató ifjú alkotóinak és előadóinak ilyen széles táborát. Reflexióimban – a helyszínen tapasztaltak alapján – mégis fel kell vetnem néhány olyan szempontot, amelyek a látottaknál, az egyszeri élménynél mélyebben gyökereznek, de amelyek tudatában – ezt bizvást remélem –, színvonalasabb lehet majd a folytatás.

(17. oldal)

Timár Sándor – Halmos Béla és Sebő Ferenc hathatós alkotó tevékenységével megerősítve – létrehozta a táncműmozgalmat, ami az egykori paraszti mulatságok újjáélesztett formájaként napjainkra már bevett, közkedvelt szórakozása ifjúságunk egy jelentős rétegének. Születésénél aktívan volt jelen Nagy László költőnk, Korniss Péter fotóművész, Novák Ferenc koreográfus, Vitézy Iván művelődéspolitikus, Csoóri Sándor költő, s még számos jeles közéleti személyiség. Az egyetemi ifjúság különösen nagy érdeklődést mutatott a táncmű iránt, de szellemiségének ereje túlrepítette határaitokon ezt a mozgalmat, s nemcsak a környező országok, de távoli földrészek nemzetjeinek kulturális életében is szépen bontogatja szárnyait

(18–19. oldal)

A kaméliás hölgy sokban különbözik a Zorbatól. Legfőképp abban, hogy ezúttal kép-mozzaikokból, erőteljes filmvágástechnikával épül föl a kétfelvonásos balett. A kiindulási alap – a librettót Böhm György írta – Verdi *Traviatájának* záró jelenete, utalva arra, hogy a regény, a dráma mellett – Dumas regénye – az opera műfaját is meghódította. Ez tér vissza a záróképben is, mintegy keretbe foglalva az előre vetített tragédiát.

(20. oldal)

A színpadraállítók dicséretéhez még annyit fűznék hozzá: a szemmel láthatóan megfiatalított társulat megállná a helyét a nemzetközi „felsőszinten” is. A balettigazgató hatáskörének (hallható) csorbítási kísérlete viszont – isten őrizz – levihetné arra a „középszintre”, amelyre az együttes pénz híján már nemegyszer rákényszerült.

(22–23. oldal)

Az operának és táncszínháznak is tekinthető előadás független, de mesterien egymásba fűzött jelenetek sorozata. Felépítésének nemcsak az elementáris erejű élő ének, illetve az avantgard zene- és mozgásvilág kölcsönzött különös feszültséget, hanem a kevés, ám annál kifejezőbb díszlet és kellék, az élénk színekkel (kék, zöld, lila, vörös, sárga) történő világítás, az absztrakt és a naturális elemek (filmképek, makettek) egymást követő használata, valamint a világosan tagolt szerkezetbe oltott rendhagyó időkezelés.

Mindez együtt jelentős szerepet játszott abban, hogy megfogalmazódjék a filozofikus téma: az időből kiemelt élet kutatása.

(27. oldal)

Nadj láthatóan tudatosan törekszik arra, amit talán Pina Bausch társulatánál látott először a nagyvilág: hogy a színpadon mozgó emberpéldányok az utcán látható emberiséget képviseljék, illetéknépp kimondva a művészi krédót: mindenki van veleszületett alkotóképesség, csak teret kell hozzá kapnia.

Nadj együttesében van középkorú, nehéz testű, aki hentes is lehetne, fél borjúkat emelgető, és van törekeny kis alak is, aki inkább illene zsokeknak...

(34. oldal)

Nemcsak magamfajta táncbolondnak nehez a széken ülve maradnia, de a hatalmas színház egész közönsége topog, ringatózik, rángatózik lelkesedésében. Szinte hihetetlen, hogy egy cselekmény nélküli musical, libretto és dalok nélkül ilyen lázba tudja hozni a közönséget. A siker titka egyetlen név: Susan Stroman.

(36–37. oldal)

Az egész estnek – a folklorisztikus inspiráción túlmenően – mint jelképes díszletelem, egy papírból hajtogatott, gyermekien játékos színpadi óriáshajó ad új gondolati dimenziót: mint a világ nyughatatlan örökmozgásának, a folytonos helykeresésnek, az állandó indulásnak és megérkezésnek a szimbóluma.

(38–39. oldal)

Bizonyára pénz kérdése, miért zsúfolódik egy ilyen versenyen 3 napra össze hivatásos és amatőr, gyermek és felnőtt: devalválva ezzel egy jó ügy értékét. Egy bő hétre besorozva nyugodtabb és körültekintőbben bonyolított verseny az eredményeket is hitelesebbé tenné.

(40. oldal)

Kaán Zsuzsa

Kaán Zsuzsa
főszerkesztő

premier

Giuseppe Verdi halálának 100. évfordulója alkalmából – a rendező Giorgio Pressburger (a budapesti Olasz Kulturális Intézet igazgatója) felkérésére, **Viva Verdi!** címmel – kétrészes táncestet készített **Markó Iván, a Magyar Fesztivál Balett** alapító igazgató-koreográfusa.

A sajtótájékoztatót személyes jelenlétével **Rockenbauer Zoltán** miniszter is megtisztelte, és örömmel jelentette be, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség minisztereként *negyvenmillió forint ösztönző jellegű támogatással* segíti a fiatal társulat ézevi munkáját. Mint hangsúlyozta, a Magyar Fesztivál Balett nem a minisztérium intézménye, és nem áll mögötte önkormányzat. A társulat immár 5. éve, úgy szólván „a senki földjén” létezik, miközben nyaranta közreműködik a Bayreuth-i ünnepi Játékok operaelőadásaiban, és a közelmúlt mexikói turnéján is jelentős sikert aratott.

Az új produkciót, amelyben a társulat tagjain kívül az együttes *balettiskolájának* növendékei is közreműködtek, a május eleji premiert követően két alkalommal az Olasz Kulturális Intézetben is előadták.

Kapcsolat címmel május 26-án háromrészes baletttestet mutatott be a **Győri Balett**. Az est első részében a **Könnyek tengere** című, 1992-ben már játszott **Libor Vaculik-koreográfiát** újították fel (Mahler: Gyermekegyesdalok című zeneművére). A második rész két különleges tánc-kettőséből állt. Az első **Lukács András** koreográfiája, amelyet lapunk TÁNCPALETTA'99 című, 9. operaházi galaestjén maga az alkotó és **Gyarmati Zsófia**, a Magyar Nemzeti Balett tagja mutatott be a sztárgála közönségének. Ezzel a kettőssel – **Kiss János** balettigazgató meghívására – a Győri Balett két szólistája: **Sándor Zoltán** és **Sóthy Virág** az „Európai Ifjú Balett” nevű nemzetközi társulat turnéján már külföldön is sikerrel debütált. A **Connection-t** (Kapcsolat, Nyman zenéjére) ezúttal a szín-

tén jól ismert, virtuóz férfikettős: **Barbay Ferenc: Tűzmadár pas de deux-je** követte (Stravinsky/Tomita). A harmadik részben az együttes táncos-koreográfusa, **Demcsák Ottó** fogalmazta újra azt az **Angyalok** című modern kompozíciót (Aubry zenéjére), amelyet 1999-ben a húszéves Győri Balett jubileumi műsorára készített.

(Képünkön az Anya alakját megformáló **Bombicz Barbara**, aki már az 1992-es premieren is táncolta ezt a szerepet. (A Szerk.)

A **Szegedi Kortárs Balett** nagyszabású egyfelvonásossal zárta a idei évadot. **Juronics: Carmina Burana** című táncművét (a teljes Orff-kantáta felhasználásával) **április 19-én** láthatja először a Szegedi Nemzeti Színház közönsége. A budapesti bemutatóra – a Thália Színházban – **június 1-én** kerül sor.

táncszínház

A **Korona Pódium** rendre különleges csemegékkel kápráztatja el az igényes pódiumműfaj rajongóit. A Pesti Vigadó Kamaratermében **március 30-án** bemutatott **Balettcipő nélkül** című produkció akár nemzetközi érdeklődésre is számot tarthat, hiszen a tánc és a színház eszközeivel a XX. századi reformátor: **Isadora Duncan** életét idézi meg. A szabad tánc papnőjét ezúttal a sokoldalúan képzett, szuggesztív szólótáncosnő: **Bodor Johanna** személyesíti meg, prózai monológjaiban is kitűnően. Partnere, aki egyúttal a darab rendező-koreográfusa is: **Szakály György**, a Magyar Nemzeti Balett magántáncosa, aki nemcsak táncosként, de színészként is drámai erővel jelenítette meg Isadora életének férfi-alakjait. Például első szerelmét, a Nemzeti Színház híres Shakespeare-színészét: **Beregi Oszkárt**, vagy a táncosnő fér-

jét, a vad orosz költőt: **Szergej Jeszenyint**. A két táncos-színész művészi auráját – Isadora anyjának szerepében – harmonikusan egészítette ki a darab megálmodója, a Korona Pódium igazgatója: **Mikes Lilla**.

húsvéti népszokások

A rendszerváltás óta, s különösen a millenniumi ünnepek hatására országszerte egyre többen érdeklődnek ismét a hazai folklór iránt. A helyi hagyományok és a népszokások felélesztése a fiatalok körében is egyre fontosabb és népszerűbb. Bár a húsvéti ünnepek hazánkban viszonylag jól megőrizte a keresztényi hagyományokat, napjainkban nyíltan, s mai eszközökkel élénkülhetnek fel mind a feltámadáshoz, mind a húsvéti locsolkodáshoz tartozó népszokások, játékok.

Esztorgomba például – **húsvét hétfőn** – a szlovákiai Párkányból komppal érkezett a Dunán a **Tücsök zenekar**, amelynek női primását, **Hruska Emesét** máris meglocsolták az esztorgomi táncázás fiatalok. Majd a Meditációs Központban hat francia lány és tanárnőjük francia népdalokkal fogadta a locsolkodókat. És azokkal a himes tojásokkal, amelyeket – **Ströbl Magdolna** vezetésével – a Belvárosi Plébánián festettek *nagycsütörtökön*. Ezt a vendégek férfikórusa magyar népdalokkal köszönte meg. Esztorgom pompás kilátóhelyén, a „Szent Tamáson” gyerekek se rege fogadta a zenészeket.

A húsvéthétfő vidám, zenés-táncos mulatsággal zárult. (Dezső)

néptánc

április 22-én, a békéscsabai Jókai Színházban a **Balassi Táncegyüttes** és a **Hétpróbas Néptánciskola** a város két jeles sze-

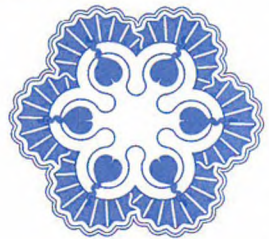

mélyiségének kettős jubileumát ünnepelte. A **70-50 Köszöntő** című műsor a társulatalapító koreográfus: **Born Miklós** és az iskola vezetője: **Mlinár Pál** „születésnap gratulációja”, amely kettejük koreográfusi és

pedagógusi eredményeinek még ma is szuggesztív előadó-készségének is emléket állított.

A főváros polgárai és vendégei az idén hatodik alkalommal élvezhetik a **Nemzetközi Duna Karnevál** júniusi eseményeit, amelyeket – egy héten át – Budapest frekventált helyszínein rendez meg a **BM Duna Művészegyüttes**. A népzenei, komoly- és könnyűzenei programok mellett számos határon túli hagyományörző és kortárs táncprodukcióra is sor kerül, sőt, a tengerentúlról is érkeznek vendégtársulatok, akik majd 11 helyszínen, nonstop napi 24 órán át szórakoztatják a karneváli közönséget.

Pünkösdő címmel, 19 művészeti alapiskola I. országos néptáncstanulmányi versenyét rendezik meg **június 2-3-án**, Szekszárdon, a Babits Mihály Művelődési Ház Színháztermében. Az országos döntőt megelőző válogatókra – március 31-től május 19-ig – Makón, Szarvason, Kaposváron, Százhalombattán és Gyöngyösön kerül sor. Ekkor dönt el, hogy melyik is lesz a huszonegy, döntőbe került csoport.

A Pünkösdő eseményei között a három versenyprogramon kívül két szakmai tanácskozási szerepel.

kortárs tánc

Az **Artus Táncgyűttes** művészeti vezetője: **Goda Gábor**, illetve a **Sámán Színház** művészeti vezetője: **Magyar Éva** új, frappáns és remélhetőleg igen hatékony módját találták ki annak, hogy társulatuk számára új előadó- és alkotótársakat toborozzanak. **Szeptember 3. és 7. között** olyan workshopot rendeznek az Artus Stúdióban, amelyen Goda napi négy órában tanítani fogja a táncos-színészi jelenlét és műhelymunka *jelenségeit*. Magyar pedig szintén napi négy órában – *találkozások* során, közös szituációkban keresi majd a valóságára rimelő táncos kifejezési formákat.

A **Phobos Táncgyűtest** – vezetője és koreográfusa: **Nagy Zoltán** 1994-ben alapította. A **Hang** című bemutatkozó előadást az **Ölelés** (1995), a **Kör** (1996), az **Egyedül** (1997), majd az első, kortárs zenészerzővel: **Fekete Kiss Sándorral** készített darab, a **Krimi** (1998) követte. Táncoltak már a Műcsarnokban, a Művészetek Völgyében, de a kazahsztáni Alma-Atában, Amszterdamban és Lengyelországban is. A tavaly készült **Elágazó ösvények kertje** című darabot **április 19-én** újravetítették a MU Színházban. Legújabb darabjuk, a **Canto-k a gardróból – május 3–5. között** – abból a tőlük megszerzett táncanyagból készült, amely a kortárs tánctechnikák és a magyar néptánc lehetséges ötvözetének egyike.

balettvizsga

A Pakson működő Városi Művészeti Iskola **Táncművészeti Tagozata** országos szinten is egyedülálló. Az 1994-ben megalakult intézményben a táncművészeti osztályok növendékei a szakmai képzéssel együtt végzik iskolai tanulmányaikat. A táncmozgató gyerekek számára a főtárgy a klasszikus balett, mint minden komoly mozgásművészeti ág alapja. Emellett modern gimnasztikát, ritmikát, karaktertánc-formákat és gyermek-néptáncot tanulnak.

Az idei tanévtől kezdve a dzsesszbalett képzése is beindult, a korosztályoknak megfelelő tanterv szerint. A május végi zártköri szakmai vizsgák után a Művelődési Központ színháztermében – **Wünsch László** koreográfus-balettmeister és **Tomcsányi Éva** tagozatvezető balettmeister irányításával – **június 10-én** rendezik meg az I-VII. osztályos növendékek nyilvános előadását.

születésnap

Ötéves az **Oktogon Tánc Centrum**. A **Janik Gábor** ötletéből született, „soktagozatos” táncstúdió változatos, „maratoni” táncesttel ünnepelte születésnapját **április 7-én** a Thália Színházban. A kétrészes műsor címet, t.i., hogy „*A tánc halhatatlan*”, sok humorral igazolta a keretjáték, amely az egyes műsorszámokat is gördülékenyen átkötötte. A közreműködők pedig, a centrum egykori és mai tanárai-növendékei – az argentin tangótól a lindy hop-ig, a sztepptánctól a flamenco-ig és a hastáncig –, napjaink szinte valamennyi divatos táncágazatából válogattak.

magyarok — a nagyvilágban

Roboz Ágnes, a Hágában működő mesternőt – a magyar néptáncművészet külföldi terjesztése terén végzett munkássága elismeréséül – **Orbán Viktor** miniszterelnök **május 22-én**, kétnapos hollandiai útja alkalmával a **Pro Cultura Hungarica** emléklappal tüntette ki.

A mesternő **június 11–13-ig** Londonban ismét karaktertáncot és néptáncot tanít a **Royal Academie of Dancing** 2. és 3. éves tanárképzős növendékeinek. **Július 23–augusztus 5. között** a **Royal Ballet School** nyári tanfolyamának vendégtanára lesz, ahova immár tizenegyedik alkalommal kapott meghívást.

impuls tanz

Július 11–augusztus 12. között tizennyolcadszor rendezi meg a császárváros, Bécs azt a „kísérletinek” már nemigen nevezhető kortárs táncfesztivált, amelyen új, még kevésbé neves társulatok is bemutatkozhatnak, de ahova az olyan „nagyágyúk” is eljönnek, mint **Anna Theresa de Keersmaeker** társulata: a **Rosas** –, vagy **Susanne Linke/Reinhild Hoffmann**.

A rendezők – stílusosan – tizennyolc különféle társulatot hívtak meg az idén, ám külön érdekességnek számít, hogy **[8: tension]** címmel, **július 27–augusztus 8. között**, további nyolc fiatal koreográfusnak is bemutatkozási lehetőséget nyújtanak.

Az **impulz tanz-fesztivál** keretében **workshopra** is sor kerül – a balettkurzustól a hip-hop-ig! A színvonalat jól érzékelteti, hogy a klasszikus balettórákat **Marcia Haydée**, a modern dzsesszt többek között **Bruce Taylor**, az etnikus táncot **Germaine Acogny**, a modern táncot **Joe Alegado**, a kortárs táncot **Tere O'Connor**, a repertoárt **Ismael Ivo**, a kreatív improvizációt **Mark Tompkins** vezeti.

Ezekkel a világszerte ismert személyiségekkel együtt – az **impulz tanz workshopjain** tizennégy alapágazatban, ezeken belül 51(!) különféle kategóriában (például a *Release*

tréningtől a *Forsythe-repertoárig*, a *Stomp sztepptáncstílustól* a *Hatha Yogáig*), kategóriánként a legkompetensebb mesterek (ötvenketten!) érkeznek Bécsbe, hogy a jelentkezők valóban a szakma legjobbjainál tanulhassanak.

Ezekről a részletekről a hazai szervezésű „nemzetközi” kurzusokkal való összehasonlítás végett tájékoztatjuk olvasóinkat. (A Szerk.)

balett-triller

A monacói tavaszi művészeti hetek keretében, a **Ballets de Monte Carlo** igazgató-koreográfusa, **Jean-Christophe Maillot** izgalmas új produkcióval lepte meg a Grimaldi Forum közönségét. A balettszínpadon szokatlan ötlettel, egy thriller-tartalmú balettet komponált, amely tele van meglepetéssel és feszültséggel.

Miként a cím: a **Szemet szemért** (An Eye for an Eye) is sejteti, az alkotók arra vállalkoztak, hogy a mese és a deklatív történet mixtúrájával az

intrikától eljussanak a bestialitásig, bemutatva civilizációnk sötét oldalát.

Maillot 1991-ben és 1995-ben már színpadra állított két hasonló tematikájú és stílusú darabot. Most e korábbi, hasonló műfajú táncjátékok lényeges elemeit is megtartva, korábbi két alkotótársával, **Jérôme Kaplannal** (jelmez-dizslet) és **Dominique Drillot-val** (világítás), de a jelenlegi társulata kivételesen nagyszerű művészeivel hozott létre valami izgalmasat és szenzációsat – a kortárs balett nyelvén.

—prix de lausanne

A nagymúltú nemzetközi svájci táncverseny **májusi** sajtóközleménye tömör és precíz össze-

foglalást ad a **29. Prix de Lausanne** eseményeiről. A versenyen huszonöt ország 112 jelöltje indult, akik közül végül 14 különleges tehetség kapta meg a különböző szponzorok által felajánlott, értékes ösztöndíjak valamelyikét. Az ösztöndíj egy-egy „jogosítvány”, amely – rangos nemzetközi társulatoknál, vagy azok iskoláiban – egy éves szakmai munkára és a továbbfejlődésre szól. A díjazottak – többek között – John Neumeier hamburgi Balettcentrumában, a San Francisco Ballet és a londoni Royal Ballet társulatánál, valamint az ABT stúdióegyetemesénél és a torontói Nemzeti Balett iskolájában tölthetik le szakmai gyakorlatukat.

A közönség verseny iránti érdeklődését pedig mi sem mutatja jobban, mint az, hogy a verseny web-oldalát január első négy hetében huszonkétezer látogatták, közülük csak tízezer kifejezetten a versenyhét folyamán.

Angyali cikizők

„Utóirat” a hetvenéves Novák Ferenc születésnapjához

Államfő, popsztár, Nobel-díjas tudós nem számíthat ilyen születésnapjához, mint amilyen a 70 éves Novák Ferencé (a *Tatáé*) volt március 26-án, hétfőn este a Pesti Magyar Színházban. Először is zsúfolt ház volt egy félig maszek „házi műsoron”, ami már maga elképesztő. És zsúfolt színpad. Mert fölépített ott boldog és boldogtalan, Novák Tata hosszú alkotó és közösségteremtő életének minden korszakából, meg színészbarátok, énekesek, zenészek és más komédiások. Több száz öreg és fiatal közreműködő táncolt, énekelt, bolondozott fergetegesen két és fél órán át. Volt ott minden: táncok és táncparódiák, Tata-dicsőimnuszok és -kifigurázások, archív filmek bravúrosan összevágva, egyik filmben a Novák-ouvre „nagyjelenetei”, a másokban a Csukás István által gömbvillámnak becézett mester hasvarásai, nadrághuzigálásai és elementáris káromkodásai – próba közben. Szégyen, gyalázat lett volna ilyesmivel előállni egy nagy tekintélyű, „idős” mester születésnapján, ha mindezt nem a szeretet, a rajongás árama sugározta volna be.

Volt hivatalos rész is, a vezérkari főnök személyesen adta át tartalékos ezredesi kinevezését, igaz, előtte a színpadon „valóságos” lögyakorlaton kellett bizonyítania rátermettségét és „harckészültségét” (bizonyította). A műsorról nem írok, csak annyit, hogy a közönség hol fetrengett a nevetéstől, hol meghatódott, hol elgondolkodott. Én azon, hogyan jöhetett létre ilyen gyönyörű este a májbajosan rosszkedvű és hisztérikus Magyarországon, amelynek értelmisége táborokra bomlott, sőt atomjaira hullott szét. Mi lehetett az a vonzerő, ami odahúzott ennyi embert a színházba ezen az estén?

Valószínűleg két divatjamúlt érzés: a szeretet és a hála. Ezeket a mester úgy gyűjtötte össze, hogy évtizedeken át tanított, és közösségeket meg barátságokat épített, és ápolt. Ugy látszik, ez maradandóbb, erősebb kapcsolatok, mint a pártkönyv, vagy akármilyen hatalmi, gazdasági érdek. Ez a születésnap nem Novák Tatáról, hanem igazából egy másik Magyarország lehetőségéről szól. Róla is persze, hiszen hatalmas, gazdag koreográfusi életművet tudhat a magáénak, bár ide most mégsem az alkotó hozta elsősorban az embereket, hanem a teremtő. Az iskolateremtő, a közösségteremtő, akinek „teremtényei” – sokan már maguk is mesterek – a színpadon egy egész estén át dicsérték és cikizték az „urat”. Angyalian. Sosem értettem igazán, Isten miért is teremtette a világot. Hétfő este óta kapiskálom kissé.

Szále László

A „Tatát vállalók” asztala a színpadon. Balról: Román Sándor, Szűcs Elemér, Foltin Jolán, Zsuráfszki Zoltán, Stoller Antal, Cserhalmi György, Novák Péter, Novák Eszter, Szögi Csaba, Horváth Csaba, Horváth Zsófia, Korniss Péter, Diószegi László, Mucsi János és Neuwirth Annamária

Fotó: Kádár Kata

Erdélyi Hajnal festményei az Erkel Galériában

Seregi László
és Erdélyi Hajnal

Fotó: Kanyó Béla

Jó estét kívánok, kedves Vendégeink!

Mint amatőr kiállításmegnyitő, ebben a pillanatban kettős lelkiállapotban leledzem. Nem titkolhatom el, hogy az egyik lelkiállapotom egy eufórius, feldobott, mámoros hangulat, mert tőlünk tíz-tizenöt méterre a földkerekség legjobb táncosai készülnek arra, hogy a földkerekség legjobb koreográfusának táncait eltáncolják. Egyfelől. Másfelől a hátam mögött van egy kis helyiség, egy kis enteriőr, ami viszont derűs nyugalmat áraszt. Ellentéte annak, ami a nagyszínpadon vár ránk.

Erdélyi Hajnal kiállítása.

Erdélyi Hajnal úgynevezett finom lélek. Mióta csak ismerem, ő ilyen, és a képei is valami ilyet sugároznak. Az ecset sem véletlenül került a kezébe. Nem először fordul elő, és nem is szokatlan, hogy valaki a szülei révén az Operában bent böklászik, téblábol, bekeveredik, és aztán egy életre ott marad. Sok ilyen példa van. A táncos-koreográfus Harangozó Gyula édesapja is a színházban dolgozott. Sok táncost ismerünk, akik ecsetet vettek a kezükbe, és nem is tehetségtelenül. Maga Harangozó Gyula, Eck Imre, Vashegyi Ernő, mind festettek.

De hát hadd szóljak egy pár szót Hajnalról. Ő is gyerekkorában került be a színházba, édesapja a festőterem művésze, és ahogy mondani szokás, zsenge gyermekkorában az enyv szaga megcsapta, és attól ő azután, hála istennek, nem is tudott szabadulni. Később a sors úgy hozta, hogy az operaház balerinája lett, elvégezte a balettiskolát, de amellet nem tette le az ecsetet. Egy sajnálatos baleset, amelynek én magam is tanúja voltam, kerékbe törte táncos pályafutását. Ez egy sokéves tortúra volt az életében. De nem érződik a mögöttem lévő képeken! És ebben ez a bámulatos a számomra.

Nem lehet Hajnalt – képei láttán – műkedvelő vagy dilettáns festőnek nevezni, mert pannói nagyon komoly szakmai-művészi tudásról tanuskodnak. Elsősorban és mindekelőtt az ő tájai, falusi detail-

jei, a csendéletei. Egy olyan szakmai biztonságról és színkezelésről, amelyet én, aki szintén csak később lettem táncos, annakelőtte pedig ilyesmivel foglalkoztam, szubjektíve meg tudok állapítani.

Majdhogynem Szőnyi, Rudnay, Kosztka-hangulatokat árasztanak a képei. És ebben az a számomra varázslatos, hogy ő egy pesti lány, a flaszter szülöttje, és mégis olyan affinitása és empátiája van, hogy én rá is kérdeztem. Ő pedig azt mondta, nem tudja, miért...

Nem is bolygatom tovább. Mert eszembe jut Csernus Tibor, akit szerencsém van barátomnak tartani, akit az évszázad egyik legnagyobb festőjének tartunk, és Párizsban él. Mikor hazatért sok-sok évvel ezelőtt, akkor Aradi Nóra elkezdte faggatni őt, hogy „Mester, az utóbbi időben a fehér szín valahogy mintha hangsúlyosabban jelenne meg a képein. El tudná mondani, miért van?” És akkor Tibor azt mondta: „Kérem, hagyjanak a festőnek valamilyen titkot! Ne kényszerítsék, a festőt arra, hogy mindent elmondjon magáról... A legszen- tebb titkairól... És hadd ne válaszoljak most Önnek, a fehér színeimet illetően.” Így vagyok én Hajnalkával, és bámulatosan finom, hangulatos paraszti tájábrázolásával. Hagyjuk meg az ő titkának...

Mit kívánhatnék? Nézzék szeretettel, hisz festményei megleget árasztanak. Én el vagyok ragadtatva tőlük, és kívánom, fogadják szívükbe.

Ő egy rutinos kiállító természetesen, nem most esik át a tűzkeresztségen. Már vagy hatodik-hetedik kiállítását nyitja. A Ferenczi-körben is ott volt, sőt Somogyi József, az általam imádtott nagy szobrászunk is meghívta a főiskolára. Tehát egy profi festővel van dolgunk.

Fogadják szeretettel, és élvez- zék a képeit.

Ezennel Erdélyi Hajnal kiállítását megnyitottnak tekintem.

Seregi László

Elhangzott az Erkel Galériában, a Mojszejev Együttes legújabb budapesti vendégjátékának harmadik előadásán, 2001. április 23-án.

Meddig azonos egy szerző önmagával?

Az Orkesztika Alapítvány kiadásában megjelentetett mozdulatművészeti sorozat első kötetét, az elmúlt század egyik nagy magyar gondolkodó asszonyának, dr. Dienes Valériának második mozdulatművészeti szak-könyvét vehetjük végre kézbe, 22 évvel halála után. Miként a cím is jelzi, a téma speciális: *A plasztika profil tagozata.*

A plasztika a mozdulattudomány egyik fejezetét jelenti.* A könyv a kevés számú szakember számára régen várt csemege, hiszen a témában a szerzőnek eddig csak egyetlen könyve jelent meg (*Orkesztika – mozdulatrendszer* címmel), az is csak 1995-ben (17 évvel halála után), valamint néhány tanulmánya szakkiadványokban, döntő részben a hatvanas és hetvenes években.**

A könyv kivitele példás. Jó ránézni, kellemes kézbe fogni, és jól lehet benne tájékozódni. *Fenyves Márk* ábrái szépek, és kifejezően illusztrálják a szöveget: megkönnyítik az értést, főleg azon olvasók számára, akik gyakorolni akarják az orkesztikát. A könyv tehát mindenképpen hasznos *gyakorlati kézikönyv*, a szerkesztőbizottság szándéka pedig jóindulatú.

Amit azonban ebből a könyvből mégiscsak hiányolok, az *Dienes Valéria eredeti stílusa!*

Sajnos, a tudós asszony nem hagyta hátra a plasztikáról szóló kéziratának könyvvé rendezett gondolatait. Amikor egy könyv szerkesztőbizottsága „gazdag kézirati anyagot dolgoz fel” (*Utószó*), azaz kéziratokból válogatva állít össze egy sosem létezett könyvet, sőt még a stílust is szabadon kezelve „korszerűsíti”, akkor az eredeti szerző műve óhatatlanul megváltozik.

Való igaz: Dienes Valéria orkesztikájában benne van mindaz, ami ebben a megjelent könyvben is. Továbbá ezúttal a szerkesztők választása olyan szövegekre esett (vagy a szövegeket oly módon egyszerűsítették, tették közelethez), amelyek önmagukban nem kifogásolhatók, mégis hiányérzetet hagynak. Véleményem szerint épp a lényeg hiányzik belőlük! Ezért helyesebbnek tartanám ki-

emelt helyen, lehetőleg a könyv elején feltüntetni: valójában a szerző nem egészen Dienes Valéria! Ilyen esetben, azaz a szerző halála után, a kéziratok kritikai kiadására lenne szükség!

Mert bár Dienes Valéria „töredékekben” hagyta hátra szellemi örökségét, attól az még – színvonalát tekintve – csak a legmagasabb mércével mérhető, és töredékességében is teljességet tartalmaz. Amikor Dienes Valéria megjelent tanulmányait, vagy kéziratait olvassuk, már-már művészi élményben lehet részünk: a megfogalmazás a megragadni kívánt gondolatot sosem önmagában álló száraz tényként közli, hanem mintegy körüljárja, körülöleli. Érzékelteti a gondolat megszületésének folyamatát; azt az élő, intuitív légkört, amelyben a szerző mintegy megragadta a novumot... Ezzel valójában többet ad egy letisztult, megszilárdult gondolatnál: a gondolatot környezetével együtt közli, s ez a környezet többletet tartalmaz! Mert a lecsupaszított gondolat igaz lehet ugyan, ám teljességéből, élettelségéből veszít. A Dienes Valéria által nekünk közvetített gondolatoknak ezért a holdudvara is alapvetően fontos. Igaz, szövege kissé régies, de hát régen írta... Témája ugyan az emberi mozdulat, ám mondanójában mindig érződik a mozdulat mögötti lévő szellemi lényeg is! Ha a nevével jegyzett könyv jelenik meg, akkor ez a lényeg nem hiányozhatna.

Kifogásaimat néhány összehasonlító példával szeretném alátámasztani. Dienes Valéria 1971-es tanulmányában így fogalmaz: „Szándékosan mondtam 'mozdulatot' és nem 'mozgás'-t. Amaz több ennél. És így nem 'mozgástanulmány' ez a munka, hanem mozdulat tanulmány. Miért? Mert a mozgás általános szó. Benne van minden térváltozás, azaz módosulás az időben. Akármilyen erő okozhatja, külső is, belső is, fizikai is, pszichikai is, gépies is, tudatos is. Mind 'mozgás'. De van ezek között olyan, amely 'mozdul', azaz 'magától' mozog. Megmozdul, mikor nem mozgott. Szándék van mögötte, eszmélet termeli. Sőt mond valamit. Sőt akar valamit. Ez az élőnek, az eszmélőnek, az szándéktermelőnek 'mozgása'.”

A most tárgyalt könyv I. fejezetében pedig így hangzik a „mozdulat”-ról szóló bekezdés: „Amikor az orkesztikáról, mint az emberi test mozdulatainak rend-

széről beszélünk, abból indulunk ki, hogy a mozdulat az élőlény mozgása, mert az eleven magától mozog, azaz valamilyen célból 'megmozdul'. Az élettelen anyag önmagától sosem mozdul meg, hiszen mozgása mindig külső indíttatású, vagyis külső oka van, de célja nincs. Az eszmélő élőlény mozgása belső indíttatású, vagyis belső oka van és ezért egyben célja is van.” (9. o.)

A két bekezdés nagyjából ugyanarról szól, a másodikban azonban a gondolat hangsúlya máshová kerül. Míg az első bekezdésben a hangsúly az élön van, annak szándékán és eszméletén, a második az élőt és élettelenet azonos súllyal szerepelteti.

A két megfogalmazás üzenete eszerint eltérő. Vagy talán az a féle finomságokkal a mai rohanó világunkban nincs túl sok értelme törődni?

Másuttal, egy kiadatlan kéziratban például ezt olvashatjuk „plasztikáról”: „A test térbeli igazodásának tudományát plasztikának nevezzük el, mert külső megjelenésében tisztán formavonaljáték, eredményében pedig az emberi test igazi megminta. sa.” A jelen könyvben pedig e „A plasztika az orkesztika térdománya: tanulmányozza a mozdulat térbeliségét. Ennek érdekében meg kell ismerkednünk az a térben elhelyezendő valóság, mely a mozdulatot termeli. Ez a valóság az emberi test.”

A két megfogalmazás gondolathangsúlya itt is eltérő, ezáltal tartalmuk is kissé más sugall: az első kifejezően érzékelteti, hogy a testtel szemben a tér az elsőleges. Ezt persze a második sem tagadja, mégis a test-valóság elteljes hangsúlyozásával változtatja a rejtett üzenet.

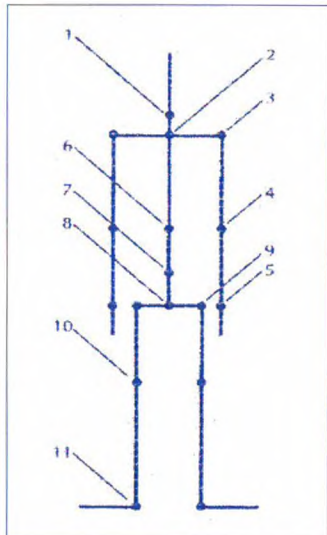
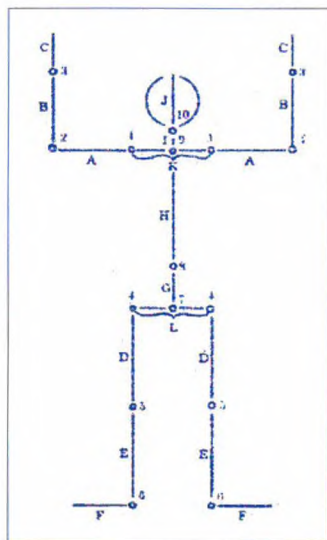
Végül néhány megjegyzés kell tennem a könyv ábráiról. Akármilyen szépek és jók, nem feltüntetett szerzőt, hanem könyv grafikusát dicsérik.

Dienes Valéria – gondoltdásmódjának (és korának?) megfelelően az ábrázolásban nem az érzékletességet, hanem a geometriai hátteret, azaz gondolatiságot tartotta fontosnak. A mozgás tanulmányozásához nem véletlenül használta mozdulatfantomot (vonalas rajzot [1. ábra]), amely a jelen könyv minden hasonló ábrájára fejet jelző karika nélkül szerepel [2. ábra]. Vajon mit akar lenni ez a szándékos (vagy szándékaltalan) változtatás?

Továbbá az sem mellékes körülmény, hogy a régi kiadvány ábráján a mozdulatfantom karikái a könyv felé mutat, a jelen könyvben viszont lefelé (lásd: ábrákon).

Örülök, ha a szerkesztőbizottság – megkezdett munkáját folytatva – megjelentetné az orkesztika többi ágazatát is. Amilyen hasonló feldolgozás lát napvilágot, akkor egyértelműen jelezni kellene, hogy Dienes Valéria kiadványait alapul, többszerzős kiadványról van szó. A legjobb természetesen annak örülnék, elkészülne az a bizonyos valóságkritikai kiadás, hogy utána bármilyen a téma érdekel, az eredet forrást tanulmányozhassa.

Tatai M.

*A Dienes Valéria által megalapított mozdulatrendszer, az orkesztika négy fejezete: plasztika, ritmika, dinamika és szimbolika (a szerző).

**elsősorban: Tánctudományi Tanulmányok, Táncművészeti Ertesítő.

RAJZOS TÁNC TÖRTÉNET

Bottyán Mariann
Kaán Zsuzsa

Kedves Olvasóink!

Várjuk előrendeléseiket tervezett sorozatunk hamarosan megjelenő első kötetéhez.
Az első ötszáz megrendelőnek

50%-os kedvezménnyel

kínáljuk a világviszonylatban is egyedül álló rajzos tánc történeti ismeretterjesztő kiadványt.
Kedvezményes ár: **1950 Ft**

Tervezett megjelenés: a 2001/2002-es tanév folyamán.

Postacím: Táncművészet szerkesztősége, „Rajzos tánc történet” • 1035 Budapest, Kerék utca 34.

európa

Magyar Táncdíj

– nyolcadszori

2001. április 20.

Fotó: Kaán Zsuzsa

Képaláírások a 26. oldalon

Flamenco változatok

Compania Antonio Márquez az Operaházban

IV. 16.

Antonio Márquez...

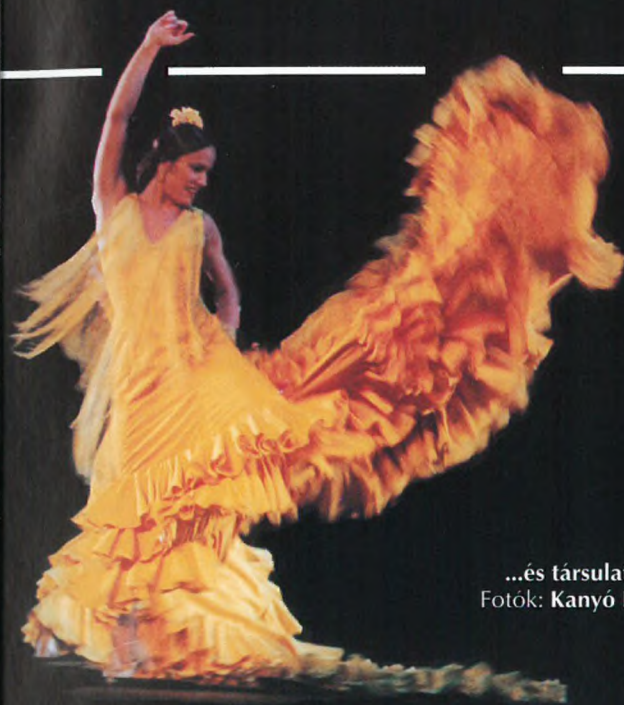
Robbanó erejű, virtuóz flamenco-táncost ismertünk meg Antonio Márquez személyében.

A Spanyol Nemzeti Balett iskolájában és neves spanyol mestereknél folytatott tanulmányok után odahaza balett-főszerepek sorát táncolta el és nemzetközi szólista karriert futott be. 1995-ben hozta létre saját társulatát, amelynek művészeti vezetője a spanyol balettszínpadok ismert koreográfusa, José Granero. Az ő *Reencuentros* (Találkozások) (zene: Emilio de

Diego) című művével nyitották meg a Magyar Állami Operaházban az I. Tánc-Világ-Fesztivált.

Mesteri tudással szerkesztett koreográfiát, magas profi színvonalon képzett együttes adott elő. A flamencón alapuló, többleteles zenei szívet híven követő, stilizált táncot láttunk. Az egyes flamenco-motívumok jellegzetességeit kiemelve, stilizálja, sűríti a különböző változatokat. A szvit egyes tételei más-más karaktert, hangulatot ragadnak meg. Szinte önálló kompozícióként is megállhatnak. (A hatásos finálékra a közönség olykor bele is tapsolt.) Csoportok, szólók, kettősök váltják egymást. A homokszín és barnás női kosztümök óriási, szinte már-már a fél színpadot is elárasztó dekoratív fodrait (diszlet, jelmez: J. Granero) a táncosnók remek technikával mozgatják a feszes tapsokkal, gazdag karmozdulatokkal, törzshajlításokkal, csavarodásokkal kísért táncok során. A férfiak előkelő feszes tartás-

ban, testhez szorított kezük végzett virtuóz sarokkopogásait olykor szinte elektronikus kisülésként ható, hirtelen lendülő és gyorsan megálló karmozdulatok teszik mindig változatosabbá, feszültebbé. Az érdekes kompozíció látni némileg kissé el is merítettünk azon, hogy hazánkban Molnár Istvánnak Kodály rosszékéi táncaira komponált koreográfiája után szinte készült ilyenfajta, a népzene szimfonikus feldolgozására alkotott stilizált koreográfia. A második részben a híres hegedűvirtuóz Pablo Sarasate Zapateadójára alkotott beállítás szólót mutatott be Antonio Márquez. A zene némi indított sarokkopogós egyre sebesebbé válik, majd zene indulásával tovább fejlődve jut el a csúcspontjára. A maga számára testre szabott darabban érvényre Márquez technikai virtuózsa; a fergeteges lábkopogás a kar, kéz, felsőtest mozgásának tökéletes összhangját fejezhetetlen temperan-

...és társulata
Fotók: Kanyó Béla

am és dinamika élénk arcjával és a közönség felé, kifejező forduló magatartással párosul, ugyanakkor egyensúlyban tartja a zenével való tökéletes zonosulást. Ez, az egyfajta szótlanos exhibicionizmust felmutató, vérbő táncos a flamencónak gyökeresen más értelmezését adja, mint a maszandú, eszményített spanyol tánc – a befelé forduló izgalmas és nemes előkelőség – megtestesítőjévé vált, felejthetetlen *Antonio Gades*. *Gades* magasabb igényességre törekvő művészete került minden külső hatást. A szabályozott esztétikai formák között égett láng feszültsége, a mélyről fakadó őszinteség adta ellenállhatatlan varázsát, a titokzatos „duende” kisugárzását. Ervényes rá *Jean Cocteau* szép mondása: „A flamencóban cantuor (az énekes) hangja élesíti és tartja fenn a hangot, amelyben önmagát megmészli fel a táncos” (ford.: P. ...).

A műsor első részében látható zenei feldolgozások után következett várakozás előtte meg a műsor befejezését képező, élő népzenevel kísért hazai folklór-flamencót. A *Movimiento Flamenco* (Flamenco mozdulatok) *Antonio Márquez* és *Lavie Lattore* remek zenével, énekkel, gitárral, dobokkal kísért, rövidebb-hosszabb koreográfiai sorozata várakozásunknak megfelelően sokszínű volt és változatos. Am a befejezés, Márquez szólója, mégsem szerzett osztatlan örömet. Ez a talpig vörösbe öltözött, a színpadon körbe ro-

hangáló, karjait szertelenül magasba dobáló, végül pedig kabátját szétrántó extatikus táncos kísértetiesen idézte fel a stadionok csápoló közönségét lázba hozó rockszár alakját, a viharos showműsorok ismert légkörét. (Az Operaház közönsége, egyébként körülbelül ennek a stílusnak megfelelően is reagált... Saját, kissé bánatos kiábrándultságunk, ezúttal csupán egy szubjektív, egyéni nézői magatartás eredménye.) Ha jól tudom, Spanyolország egyes vidékein a közönség ezt a „vetkőzés” flamenco-táncot ütemes tapsokkal és „meztelenre, meztelenre!” bekiáltásokkal kíséri. A cigánytáncok egyik jellemző vonása valóban, nem egyszer,

mert ez a csodálatos flamenco csakugyan sokféle különböző elemből összetett jelenség. Az Indiából (Pakisztánból) sok évszázaddal ezelőtt kirajzott cigányok egyik törzse a XV. század elején érkezett Andalúziába, ahol ebben, a sokfelől érkező népek kohójává vált térségben, gyorsan asszimilálódott. A XVIII. századra már kialakult ez a spanyol, mór és zsidó elemeket is magába olvasztó flamenco-zene és -tánc, amelyet a következő században már divatos énekesek és táncosok mutattak be a tavernáknak, majd az énekes kávéházakban. A XX. században pedig Manuel de Fallával már meghódította az operát és a magasművészetet is. Napja-

inkra már közkinccsé, Spanyolország egyik emblémájává vált. A *Márquez* által bemutatott extatikus, „vetkőzés” változat jól illeszkedik mai világunk harsány hatást kedvelő divatjaihoz. Sikere mindenütt előre borítékolható. Ennek ellenére azt tartjuk, hogy a flamenco mással össze nem vehető, sajátos varázsa a *canto* archaikus, melizmás, titokzatos szomorúságában és a férfiak szenvedélyes táncának különös, tartózkodó eleganciájában rejlik.

A schilleri szállóigével továbbra is vallom: „Büszkén szeretem a spanyolt”.

Pór Anna

éppen az extatikus szertelenség is; ilyenformán ez a flamencóban, az andalúziái cigányok táncának egy-egy változatában is megjelenhet. A Márquez-együttes talán éppen a flamenco egymástól eltérő színeváltozásaival – a szimfonikus színpadi feldolgozástól a szélsőséges populáris változatig terjedő széles skálával – akart megismertetni bennünket.

A téma valóban izgalmas;

Az isteni Mojszejev

A Mojszejev Együttes az Erkel Színházban
IV. 23-24.

Seregi László és Igor Mojszejev a 98. születésnapját követő moszkvai fogadáson
Fotó: Seregi László tulajdona

Még nem született meg az az ember, akiért önként és dalolva rohannék Moszkvába, csak azért, hogy láthassam, és megérinthessem.

De született. Van egy ilyen ember. Igor Mojszejev. Őt ünnepelte hazája 1996 februárjában, a kilencvenedik születésnapján.

Vállaltam a nyaktörő artista-mutatványt azért, hogy kijussak a Bolsojba. Repülőjegy, útlevéltortúra, vámvizsgálat, jegyek, szálloda, háromszoros elektromos zár – a javíthatatlan emberi bornírtás, hogy nem szégyelli magát a huszonegyedik század küszöbén!

De bejutottam. Mojszejevet királynak kijáró pompával ünnepelték s joggal. Király ő, a koreográfiai művészet utólrérhetetlen uralkodója.

E széthullott birodalom valamennyi volt köztársasága elhozta együttesét, és a lábai elé szórta kincseit. Megfejtethetlen, hogy abban a kibogozhatatlan politikai és gazdasági káoszban az örmények, dagesztánok, grúzok, tatárok, beloruszok nemzeti táncgyűjtései hogy ragyogtak csodás és ápolit kosztümeikben, virtuóz népművészetükben.

(Eközben itthon sihederkorú hivatalnokok, akik még megsem születtek akkor, amikor az Operaház Balettegyüttese kétszer is Arany Nagydíjat nyert a Párizsi Nemzetközi Balettfesztiválon, azon hezitáltak, el merté hagyni szájukat az a kétely, hogy egyáltalán szükség van-e egy ilyen nagy együttesre! Nem

lenne-e elég csak egy, az operát kiszolgáló kis tánckar?)

E háromórás kavalkádban mi Állami Népi Együttesünk rom remek táncosa is egy erolyi legényessel csatogtatott-pásolt a lelkes uralkodónak, természetes, hiszen Mojszejev és Rábai Miklós barátok voltak nyilván rögtön megérintette a közös hullámhossz, az, hogy Rábai is olyan forró szívű, olyan alázattal nyúlt a népvészethez, hogy azt felemelje, megnevesítve költészeté vezérszolja, mint ő. Mojszejev nem barátkozott akárkivel.

Ebből a barátságból csurr, egy kevés nekem is, a fiatal Hódvéd-táncos sűvölvénynek, rom kis csoda-etűd. Egy monolovastánc, egy „vetélkedő” Hódmonikával (az én voltam) és román „Briul”, amit ájulásig tcoltunk megunhatatlanul.

1951-ben láttam őt először. A zsúfolásig megtelt Erkel Színházba már akkor is a kordon, átszökve lehetett belógni.

Az erkély lépcsőjén kugrogtram én, a fiatal és büszkő néptáncos. Na lássuk, mit tanak mások, rajtunk kívül...?

Megsemmissültem. Több nem szabadulhattam. Éjjel-nappal ott voltam a közelükben. Mint egy drogos, Mojszejev függő lettem... A mai napig vagyok, kígyógyíthatatlanul.

Hogy egy ember ennyire érezze táncon keresztül a néplékét, szellemét, karakterét, ilyen tökéletes egységbe szűmálja a mozgást, a zenét, a témát és annak tartalmát!

Miközben állandóan érezni azt az áhitatos tiszte-

et és ünnepélyességet, ahon-
an egy nép táncához közelít!
És a műforma! Minden tak-
s arannyá válik a kezében.
Indegy, hogy nagy, vagy kis
forma! A nagy kompozíciók, a
vár vakító napsütése, a Tél hő-
göttege, vagy az Ukrán Tá-
sz úgy árad, olyan elementá-
r, mintha a Niagara alá állnál
hanyozni. Lehetetlen ülvé
aradni, extázis ez, csak üvöl-
ni lehet. Az adrenalin szint az
ekig szökken.

Kis finom kettősei, vagy szó-
viszont mind-mind egy Ben-
nuto Cellini-ötvszerepek.

Mojszejev egyik csodája az,
egy miközben mélyen ihletett,
abad poéta, koreográfiaiban
kéletes rend van! Tombol a
teltlen Tánc, amely egyben
y Schaffhausen-óraszerkezet
intosságú. Az egészet pedig
önti egy szinte naiv, gyermeki
j. Vagy egy idős bölcs moso-
l. Mojszejev vallásosan imád-
a táncot, az embert, a vilá-
t. Mert egyetemes művész.
ert ő is, mint csak a legna-
obbak: Humanista. És ez át-
t minden taktusán.

Bámulatos az, hogy abban a
ltúrpolitikai pokolban meg-
ta örízni szuverenitását.
em fekdűt le a diktatúrának,
m kényszeríthették aktuálpo-
kai hitvallásokra. Pedig hát
38-tól, amióta szüntelenül

ontja csodáit, abban a hazában
könnyen elnyisszantották a re-
nitensek torkát.

(A háború alatt, miként a
nemzeti kincseket, őket is eva-
kuálták a távolkeleti flottához
azért, hogy megmaradjanak,
hogy ne pusztuljanak el.)

Nem véletlen az, hogy a világ
New Yorktól Londonig, Párizsig
tomboló sikerrel ünnepli az egy-
üttést. Mojszejev egyetlen este-
n többet tesz az „országimázsért”,
mint összes politikusa együttvé-
ve... (Itthon, egyes „szakmai kö-
rökben” kissé fanyalogtak. Hm-
Hm. Már nem az igazi. Lejárt. Ki-
csit divatjamúlt... Persze, mint a
Jupiter Szimfónia...)

Azon gondolkodom, hogy
nem vagyok-e túlságosan elfo-
gult velük? De igen. Nem tehe-
tek róla, mentsegem egyedül
az, hogy ebben benne van az
„ifjúság édes madarának”
szárnycsattogása is... 20 éves fe-
jemnek első igazi áramütése. Ez
határozta meg sorsomat. Igen,
ezt akarom csinálni egész éle-
temben... Később aztán számos
buktatón is átsegített: ha fásult
voltam, vagy csökkenni látszott
az igényességem, nem leltem
rögtön a formát, a rendet.
„Hogy tenne itt Mojszejev?”

Persze, már benőtt a fejem
lágya. Tudom, hogy az istenad-
ta Tánc tele van gigászokkal.
Például a túlsó partról: az ame-

rikai dzsessz. Szédületes. *Rob-
binstól Michael Kidden, Gene
Kellyn, Hermes Panon át Bob
Fosseig eufórikus mámor.*

És nem kétséges: a világ leg-
nagyobb valaha élt táncosa:
FRED ASTAIRE (Barisnyikov
közlése). És tovább: *Lavrovskij,
MacMillan, Béjart, Kylian, Alvin
Ailey, Gades!* Micsoda istenál-
dotta társaság!

De nekem mégis: ha azt mon-
dod, Tánc, azt mondom, Mojsze-
jev! Két éve még itt volt egy ope-
raházi gálán. Vacsora után invitál-
tam: hagyja a lépcsőt, hozom a
liftet. Sértődötten kihúzta magát,
begombolta zakóját, és lábai elé
letette a két tenyerét. Kilencven-
kettő volt ekkor.

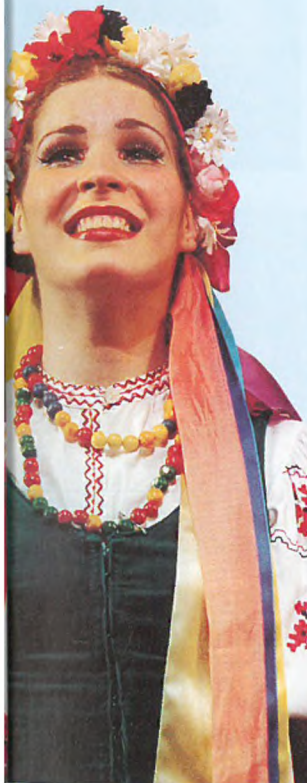
Idén már nem jött el. Azt
mondták, a felesége beteg. De
én láttam az utolsó fényképét,
amelyen egy pár sorban üdvöz-
lött, opálosan fátyolos szempár
nézett rám. Kilencvenöt....

Mit kívánhatnék neki? Az Isten
éltesse sokáig? De hát ed-
dig is bőkezű volt vele. Ma már
Istennek könnyű dolga van:
kedvencének percei meg van-
nak számlálva.

Ezért azt kívánom: ha men-
nie kell, könnyű álmot adjon
neki. Úgy suhanhasson el, mint
a feketeköpenyes partizánjai...

És azt álmodhassa, hogy
örökké él.

Seregi László

Pillanatképek a budapesti előadásból
Fotók: Kanyó Béla

Bodor Johanna, Böhm György: az Imre Zoltán-díj kuratóriumi elnöke és Imre Zoltán: a díj alapítója

**A Tánc Világnapján, 2001. április 29-én,
a Thália Színházban**

**Imre Zoltán-díjat kapott:
Bodor Johanna táncművész-koreográfus**

**A Magyar Táncművészek Szövetsége Életmű-díjat kapta:
Éhn Éva balettmester, Géczy Éva balettmester
és dr. Dienes Gedeon tánc történész**

**A Magyar Táncművészek Szövetsége Nívó-díjat kapta
az alábbi négy kategóriában:**

**a) az évad legjobb táncosnője:
Barta Dóra (Budapesti Táncszínház)**

**b) az évad legjobb férfitáncosa:
Makovinyi Tibor (Honvéd Táncszínház)**

**c) az évad legjobb alkotója:
Foltin Jolán**

**d) az évad legjobb növendéke:
Oláh Zoltán (Magyar Táncművészeti Főiskola)
Sebestyén Bálint (Győri Tánc- és Képzőművészeti Iskola)**

*dr. Dienes Gedeon,
Géczy Éva és Éhn Éva*

Az I. Tánc-Világ-Fesztivállal kapcsolatos írások, a képriport és az angol fordítások megjelenését a Világstárok Produkciós Iroda is támogatta.

Barta Dóra

Kanyó Béla képriport

Kiss János: a Magyar Táncművészek Szövetségének elnöke átadja a Nívó-díjakat Makovinyi Tibornak...

...és Oláh Zoltánnak

Ünnepi beszéd a kultúra napján*

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Tisztelt gyülekezet!

Számomra Szatmárcseke szent föld!

Jóllehet nem szülőfaluam, neveltetésem is jobbára városához kötött, de az itthon töltött vakációk, nagyapám és fiainak kemény emberi példája, tanítása, szeretete, unokatestvéreim és barátaik játékos kedve, legénycimborák virtusa, a Tisza gyönyörűsége és zord fenyegetései, a Túr szökése, a lábósok kurjongatásai, a béreseknél sűrűvésséget követő közeledő esztendő kitérője és mindent elfeledve élnek szívemben.

Hiába tűnt el a múlt idők homályába boldog gyermekkorom, ébredező ifjúkorom, hiába ért a férfikor számtalan sikere és kudarca, hiába jártam be az öt világrész csodás tájait, városait, műemlékeit, Cseke nekem a hazám maradt minden küzdelével, fájdalommal, gondjával, igazságtalanságával és ritka örömeivel együtt.

Ott voltam, mikor Kölcsey

*A Magyar Kultúra Napját a Himnusz születésnapján ünnepeljük! (a Szerk.)

földi maradványait kiemelték sírjából, s nagy-nagy figyelemmel kísértük a ma is álló új emlékmű építését. Akkor még mit sem sejtettem abból, amit ma már látok Kölcseyből: a törekeny testben rejtő kemény, harcos hazafit, a nagy műveltségű esztétát, a nyomort megváltani szándékozó reformert, akinek lelkét az országban tapasztalható szellemi kórok sokasága barna lepellel fedte be. Nagyszerű írásai többségében elkeseredetten ostromozták a kor közéletét, művészeti, elsősorban irodalmi életének vadhaját, s messzematató reformelképzelései népnek jobb jövőjét keresték.

Ambátor a megkeseredettség, a borúlátás uralta lelke mélyét, de – mint mikor a sűrű fellegekből ki-kivillan a nap –, néha-néha fellángolt benne egy tisztább, emberibb, magyarabb jövő képe, s ilyenkor egy fohászt küldött nemzetéért az ég felé. Egyike ezeknek mind a mai napig nemzetünk imája: Himnuszunk.

Számos harcos írása szól nyelvünk védelméről. A nemzeti öntudat egyik fő elemének tartotta az anyanyelv használatát, és használatában annak tisztaságát. Bár ez a szó: „anya-

nyelv” nem használatos nála, nyelvünk védelmének említésekor nekem mindig ez a kifejezés jön a számra.

Anyanyelven pedig én nem pusztán a beszélt anyanyelvet értem, hanem zenei, mozgásdizítőművészeti, s ha kell, építészeti anyanyelvünket is.

Manapság, amikor a globalizáció, az Európába igyekecs (hova sietünk, hiszen rég ott vagyunk!), a tülekedés, a bármi áron hasznosítás jellemzi életünket, különösen gondot kell fordítanunk népünk sajátos karakterének ápolására. Teleki Pál írta a múlt század harmincas éveiben: „Ha mi nem tartjuk meg a magunk mivoltát, a magunk lelkiségét, a nemzetnek a maga mivoltáról vallott felfogását, amely itt ezen a helyen a világnak, ebben az időbeli és térbeli tájban az egyedüli lehető, földrajzilag és népileg adott, abban az esetben megszűnik a nemzet, Európának egyik nemzete, alkotóeleme. Akkor emberek leszünk csak, porszemek, széjjel hullunk, és soha többé felismerhetők nem leszünk.”

Több század magammal ezért harcoltunk egy-egy életlen át, hogy kutassuk nemzeti kultúránk gyökereit, tegyük ezüst, arany foglalatba népi hagyományaink ránk maradt gyöngyszemeit,

Taxner-Tóth Ernő,
a Kölcsey Társaság elnöke
átadja a Kölcsey-plakettet
Vásárhelyi Lászlónak.
A háttérben: Nagy László
püspökhelyettes
Fotó: Szamosi István

meit, s úgy mutassuk meg a fitársainknak a nagyvilágot, amit alkotott ez a nép itt a párt-medencében leélt évszázadai alatt, s hogyan kell ezt kortárs, európai modern művészetet létrehozni.

Széchenyi István ezt a Kelet Népében így jelöli ki: emberiségnek egy nemzet megőrzését, sajtóságait, ereklét megőrzi és széplét minőségében kifejezni, nemzeti erőit, erényeit, és egy szent új, eddig nem ismert aiban kiképezve végcéljához emberiség feldicsőítéséhez vezetni...” Ezt a parancsoló dologot igyekszik néptáncunkkal valóra váltani, am egyfelől mozgás-anyanyelv legszebb virágait a magukz detiségében tárja Önök il másfelől ezen az anyanyelv kortárs művészi alkotása hoz létre, amelyek Európa e melyik színpadán elismérvnnek ki a magyar kultúra

Való igaz, hogy társunk egészé még jócsk adós ennek a kimeríthetel kincsnek nemhogy művelvel, de felismerésével, megcsülésével is, jóllehet büsz emlegetett nagyjaink sorra, ből a tiszta forrásból meríté ihletet és erőt világhírű mű megalkotásához.

Hogy mindjárt Kölc idézzem, aki Nemzeti Har mánnyok című cikkében ezt 1826-ban: „Úgy vélem, ho való nemzeti poézis szikráj köznépi dalokban kell nyol ni...” Lám: Bartók és Ko életműve, ami a magyar z kultúrát világszínvonalra el te, népdalgyűjtéssel indult, ből a talajból nőtt égigerő il De sorolhatnám a vételeo gig azokat az alkotókat, k népünk hagyományainak et in nevelkedtek, s lettek az er pai kultúra megsüvegelt n ságai. Népünk többsége p ezeknek a nagyszerű pért nak láttán sem tért magáa Hogy ismét Kölcseyt idézz: „Szabade elveszni hagynu kincset, mely elidegeníthet birtokként szállott reánk...” t ja 1827-ben.

S itt most megállok g percre. Mikor a magyar kul napjára emlékezünk, remél hogy sem meghívóim, se tisztelet jelenlévők tölem r atomfizikusaink, nem csill szaink és nem építőművészi nagy értékű eredményeiről vánnak hallani, hanem a g gyar kultúrájának arról a ne lentéktelen szeletéről, amit s szerűen csak anyanyelvi

A kaméliás hölgy halála

Az utolsó Herczog-mű a Pécsi Balett repertoárján – III. 7.

A kaméliás hölgy vélhetően Herczog István a Pécsi Balettnek szánt utolsó koreográfiája. Az együttes vezetője ugyanis megvált a társulattól. A körülmények ismertetése nem témája írásomnak, de úgy érzem, nehéz volt a búcsú. A koreográfia készültkor tudta-e, hogy sorsa „megpecsételődött”, azt sem tisztem vitatni, de hogy a műre egy másik dráma árnyéka is rávetült, az érzékelhető volt a Thália Színházban tartott bemutaton.

Az elmúlt évben szintén Budapestest (a Nemzeti Színházban) látott Zorba-előadásuk kapcsán jeleztem, hogy a gondokkal, nehézségekkel küzdő Pécsi Balett nagy feladatok nélkül széthullhat... Titkon reméltem, a Zorba olyan mentőöv, amely ismételen nyomatékositja a társulat művészi színvonalát és egyben megítélésüket is. Nem így történt...

Nehéz tudomásul venni, hogy többtagozatos színháznál a táncművészek kiszolgáltatottak és kiszolgálók, az operák, operettek, musicalek közreműködői, és ahol egy húsztagú társulatban kell gondolkodni, nincs mód és lehetőség a művészek megkímélésére. Ennek ellenére Herczog István újabb fába vágta fejszéjét...

A kaméliás hölgy sokban különbözik a Zorbától. Legfőképp abban, hogy ezúttal képmozai-kokból, erőteljes filmvágástechnikával épül föl a kétfelvonalos balett. A kiindulási alap – a librettót Böhm György írta – Verdi Traviatájának záró jelenete, utalva arra, hogy a regény, a dráma mellett – Dumas regénye – az opera műfaját is meghódította. Ez tér vissza a záróképben is, mintegy keretbe foglalva az előre vetített tragédiát.

Az első rész több szalon fut. Megismerjük a történet szereplőit, azt a társadalmi közeget, amelyben a kitalált szereplője. A főszereplőkkel már az első képben találkozunk, akik mint nézők ülnek a színpadi színház

nézőterén, a Traviatát figyelve-ünva vagy önmagukat mutogatóva. Az ötlet jó, csak kissé hosszúúra nyúlik a pantomimjelenet, túl sok a gesztus, a szereplők széttagoltsága pedig megosztja a figyelmet. A következő kép, a párizsi utcajelenet sem gazdagítja a cselekményt, a címszereplő is mindössze villanásnyi ideig van jelen. A történet valójában a Madame szalonjában kezdődik, és ettől kezdve más tempójú az előadás. Megismerjük Violetta és a Madame jellemét, Alfred Germont vonzódását Violettahoz, aki éppoly „bukott” nő, mint Marguerite Gauthier: a „kaméliás hölgy”. (Meg kell jegyezni, hogy a balettben Dumas hősei eredeti nevükön szerepelnek, ami – Verdi operáját ismerve – kissé zavaró.) Ez az egyik páros, közéjük ékelődik a Madame féltékenysége... Az előadás első nagy élménye a fékezhetetlen Violetta és Alfred kettőse.

A következő jelenet Marguerite és Armand találkozása, első szemvillanásos kapcsolatuk mindkettejük sorsát eldönti. A második pár közé az eltartó, az öreg Grammont herceg gördit akadályt. A harmadik pár Armand húga, Alphonsine és vőlegénye, Julian. A tisztaság, az ártatlanság bája lengi át a fiatalokat... Az első rész „nehézkességét” végül is az motíválja, hogy sok szereplővel kell megismertetni a nézőket, ezért nem hagyományos a koreográfia felépítése, hiszen az érzelmi viharok, felforrósodó indulatok megalapozását kell szolgálnia. Az egyes részek a francia társasági élet természetét is leleplezik. Például, hogy Armand apja sem kivétel a szalonbeli hölgyek látogatásában, sőt Violettnál fia barátjának a vetélytársa.

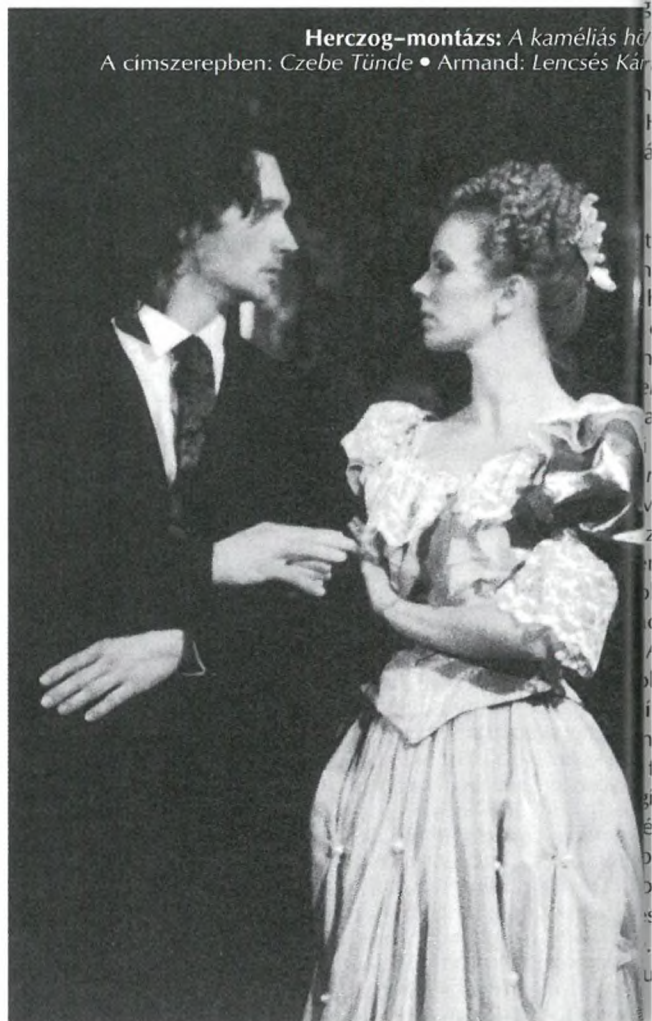
Herczog István koreográfiájának történetfordító, plasztikus képsora a kiállítási jelenet, Marguerite arcképének leleplezése. A körülrajongott asszony kaméliával ajándékozza meg Armand-t, aki egyedül marad a

festménnyel, s a köré lehulló fekete bársonydrapéria mintegy keretbe foglalja szerelmének előrevetített végétét. Az első részt záró nagy pas de deux a felizzó szerelemről vall. Itt már visszavonhatatlanul megjelenik a koreográfus vérbeli romantikus – érzelmeket ütköztető – stílusa, a mozdulatsorokban egymásba folyik kétely és őszinteség.

A második részt nagy ívű drámai életteljesség jellemzi, hibátlanul vezetve a nézőt a romantikus tragédiák útján, az érzelmek és a féktelen indulatok kettősségében. Az egymásra találás öröme, a kényszerváltás gyötrelme, a tehetetlenség szülte bosszú, az izzó légkörben vergődő megkínzott lelkek szenvedése, a megszegyenyítés mértéket vesztő tette, mindmind a koreográfus egy-egy jelenet-gyöngyszeme. Az pedig, hogy éppen Armand húgának esküvőjére időziti a végső tragédiát elindító összecsapást, egyenesen bravúros... Megrendítő az apa és fiú „találkozása”, a két barát párhuzamos szöelője

és a zárókép. A haldokló Marguerite visszaemlékezése, relmükre, magára maradt önmaga sorsát is előre látó letta segítő-támaszával, má büntudattal érkező Armand egyetlen pillanatra a végtel boldogságot is felvillantó já léte és a kérelhetetlen hal Verdi Traviatájának megis, telt záróhangjai mellett...

Marguerite Gautier szerben Czebe Tünde remekelt a Zorbában az Özve alakította. Már akkor érezte, hogy ígéretes táncos éniség. Ebben a szerepben é táncművészként lépett színpa. Mind technikailag, minc zelmileg kiforrott, színészi jezőkészsége a szerepazon lás magasrendűségére utal. gura életmódja mögött érzé teti az elfojtott érzelmek o ta kielégítetlenséget, s az hogy a virágba boruló szere képes – habár csak átmenet -, megtisztítani a ráarakó „szennyetől”. Röpül, mint madár, szemérmes, mint ifjú lány, szenvedélyes, mi legforróbb szerető... Armand

Herczog-montázs: A kaméliás hölgy
A címszerepben: Czebe Tünde • Armand: Lencsés Károly

Dumas-hősök és táncszonok

– a Jeune Ballet de France műsorán – III. 14.

valt Lencsés Károly táncolta gy érzelmi töltéssel, férfias izgal, karakteresen.

Armand apját Lovas Pál alakította. Érzelmeinek sokszínű megfogalmazása szerepformálásának fontos része. Mozgásában érződik a klasszikus alapozás, és az emeléseknél, gy milyen nemes partner. Erik Dóra Madame-ja a kívánttalán hangsúlyozottabb, de művészno a figurát „kíméletlen” összetettségében alkotta össze. Kéri Nagy Béla (Armand barátja) tavaly óta szintjüket sokat fejlődött. Tánctechnika erősödött, mozdulatai és mimikája gazdagabbá és kizáróbbá vált. Armand húga Eszter, a fiatalság minőségével. Völegényét Záchár Lóránt, a Budapest Táncszínház tagja vállaltan partnerként. Violetta Turós Máté Kinga táncolta, ténen beugrással, a mimikus adatokban is kemény egyéniséget mutatva. Grammont hercegszerepében a Pécsi Balett kortari sztártáncosát, Tóth Sándort láthattuk, rendkívül elejés megjelenéssel.

Herczog István zenei választásában is elkerülte a kézenfekvő vagy más koreográfusok alkíspróbált zeneszerzők műveit. (Neumeier például Chopin zenéjére alkotta meg A kaméliahölgyet.) Ezúttal a választás orosz származású, amerikai zeneszerző-zongoraművészre, Szergej Rachmanyinovra esett, amint kortársára – akihez hasonló szálak is fűzték –, Alekszandr Szkrjabinra. Rachmanyinov II. zongoraversenyének zletei mellett a kevésbé ismert kompozíciók is plasztikus világú lettek a jellemek, a szíciók kialakításának.

A díszlettervező Tress Zsuzsana oldalról igyekezett megjeleníteni a külső és a táncosok közötti zajló (belső) érzelmi világot, fűledt erotikát, a tükrök világosságával a felszínes nagyvilágetet. A második rész nyitójében a szinte dioráma bemutatását keltő távlat a szerepek szabadságát is jelképezi. Hammer Edith jelmezei szosak voltak és hatásosak.

Mátai Györgyi

Noha először járt Magyarországon a Jeune Ballet de France, néhány egykori táncosát ismerheti a magyar közönség. Hiszen a JBF tagja volt például az ukrán származású Jaroslav Salenko és a brazil Renata Pavam, akik a tavalyi Nurejev Balettversenyen elnyerték a zsűri különdíját. A francia együttes a Thália Színházban mutatkozott be, majd Szegeden, Debrecenben és Pécsen is előadta Francia szonok tegnap és ma című estjét.

A társulat 1983-ban Robert Berthier, a párizsi Jeunesse Musicales igazgatójának ötlete alapján született, s azóta szinte már az egész világot bejárta.

Az alapítók egyik célja, hogy a tanulmányaikat éppen befejező táncosoknak színpadi gyakorlatra adjanak lehetőséget. A minden év februárjában megrendezett válogatásra nemcsak Franciaországból, hanem külföldről is szép számmal érkeznek ifjú táncosok. Az ekkor kiválasztott 14-16 fiatal reménység alkotja a következő évad JBF-társulatát.

Másik céljuk, hogy lehetőleg minél több új rajongót szerezzenek a balettművészetnek. Ezért a külföldi turnékon kívül sok előadást tartanak Franciaországban, különböző korosztályú és rétegű közönség előtt, nagyobb és kisebb városokban egyaránt. Előadásaik általában két részből állnak: az első egy klasszikus darab egyórás „montázs”, míg a második felvonás a modern koreográfiáké.

E szerkesztési elv alapján elsőként (a Thália Színházban és magyarországi turnéjuk állomásain is) – André Prokowsky 1980-as verziója nyomán – a Verdi zenéjére összeállított, jól ismert Dumas-történet, A három testőr kivonatát adták elő. Az így egyfelvonásossá lett pamflet leginkább az öt főszereplőnek adott ki-

tűnő lehetőséget. D'Artagnan-ként Ulian Topor csodálatos klasszikus technikájával, gyönyörűen ívelt jeteivel kápráztatta el a nagyerdeműt. Dumas főhősét játékosan, kamaszos bájjal alakította, csak a humort vette abszolút komolyan. A Miladyt táncoló Veronique Tamaccio mozdulataiban megjelent a számító nő akaratossága, de túl hűvös volt; talán életkorából adódóan még nem mert kacérabb lenni.

A három testőr közül – Athos szerepében – szinte „kiragygott” a finn származású Christian Ruutu. Alexandre Alexandrov (Porthos) és Arthur Ulanowsky (Aramis) szintén helytállt, de előadásmódjuk közvetlenségéből a vendégjáték feszültsége (az a bizonyos lámpaláz) jócskán visszavett.

A program második, címadó része – a látványos és bravúros harci jelenetekben, humorban, szerelemben bővelkedő színes forgatag meglepő kontrasztjaként –, lényegi váltást hozott. A francia szonokra készült modern koreográfiák még inkább érzékeltették a társulat egészének sokszínűségét.

Egy kamaszszerelme kibontakozását, két fiatal esetlenségét, civódásait és egymásra találását mutatta be Anna Dzioubenko és Jonathan Freches. A felvételtől recsegő Parlez-moi d'amour hangulatos táncváltozata Alexis Manuel munkája.

Dramái és lenyűgöző volt az Amsterdam. Jacques Brel 1962-es szonója a koreográfus Ben van Cauwenberghet ihlette meg. Ulian Topor és Pavel Roudov pedig kitűnően jelenítette meg a tengeren hanykolódó, hol reményvesztett, hol bizakodó matrózok sorsát.

Megrázó volt és mélyen érintett Pedro Pauwels műve, a La forteresse-re alkotott tánc, amely az ember magányát ábrázolta. A színpadon

lévő tizenkét táncos hiába közeledik egymáshoz, végül mindenki csak saját magát képes átölelni...

A számomra legmeglepőbb koreográfiát – a Non, je ne regrette rien című, világhírű Edith Piaf-szonon zenéjére – Ivan Favier készítette. A várt sötét líraiság helyett két szerelmes kirobbanó öröme jelent meg a színpadon Alexandra Voening és Sébastien Rekawek előadásában. A felszabadult, boldog jelenet egy kb. 2x2 méteres „napsütötte” gyepszőnyegen játszódott, a színházba is behozva a tavaszt.

Ezekon kívül, egy-egy szononhoz kapcsolódva, láthatunk szertelen kisdíjakokat, mély érzelmi tusákat, merész, avantgard mozdulatokat, sőt, láthattuk „magát” Edith Piafot is – s mindezt nagyon jó előadókkal. A második rész sztárja azonban egyértelműen az Athosként már feltűnt Christian Ruutu volt. Erőtlen kisugárzása és kiváló színészi teljesítménye a Les Bourgeois (Brel) készített Cauwenbergh-koreográfiában bontakozott ki teljes pompájában. Az operaházi világsztárgálákról jól ismert koreográfiában a technikai tudás, az önfeledt, ragyogó tánc a dalhoz illő hanyag eleganciával párosult.

A pergő ritmusú Attention, mesdames et messieurs akrobatikus elemekben is gazdag fináléja, amelyet a közönség szünni nem akaró tapsa miatt természetesen megismételtek, az emlékezetes est záróakkordja lett.

Remélhetőleg Mr. Berthier ifjú tehetségeivel – egyéves JBF-szerződésük lejárta után –, nemzetközi balettversenyeken mezőnyében, gálakoncerteken és rangos társulatok előadásában újra találkozhatunk.

Nagy Orsolya

A hattyúk tava a harmadik évezredben

Magyar Állami Operaház – V. 23–24.

Igen, igaza van *Harangozó Gyulának* és *Pongor Ildikónak*. Ebben a mai időszámításban – itt és most –, még az örökértékű balettművek esetében is elékel némi változtatás. Ez legfőképpen a táncos elvonatkoztatásban és a klasszikus technika továbbfinomításában jelentkezik. Csökkennek a mimikus és pantomimikus játékrészek, illetve éppen csak érződnek a cselekmény érthetősége miatt. Alapvetővé a klasszikus hangvételt válik. A tradicionális táncmateria pedig annyiból változik, hogy elmaradnak a nagy teátrális poentirozások, s a hangsúly a minél tökéletesebb kivitelezések artisztikusságára, légius finomságára tevődik át. Így azután a szívet-lelket gyönyörködtető légköre megmarad, de szükségszerűen igazodik az új korszellem kevésbé individuális, mindent fenséges táncformákban kifejező irányához.

A balett egyébként ismét háromfelvonásos, és ebből teljesen új koreográfiai formát az I. felvonás kapott. Változatlan maradt lépésanyagát tekintve a pas

de trois, a nagyhattyúk és kishattyúk tánca, a II. felvonásban pedig a karaktertáncok majd mind egyike, a Nápolyi tánc kivételével. Saját tradíciókhoz igazodva megmaradt az *optimista zárás* is – a szerelem ereje legyőzi a Gonoszt. Ennél azonban történt némi tartalom-finomítás: emelkedett lírai-humánus átalakulás. Hangsúlyosabb lett ugyanis, hogy nemcsak az egyéni felszabadulás boldogságára gondol a hercegi pár, hanem mind az elvárásoltakra.

És gondoljunk meg, amikor 1951-ben a moszkvai *Aszaf Messzerer* mester betanította társulatunknak ezt a nagyszabású balettművet, a hazai együttes még korántsem állt az akkori szovjet előadói kultúra fejlett szintjén. A *Harangozó-korszak* ugyanis a magyar nemzeti balett megteremtésének hallatlanul progresszív szakasza volt, de egy jellegzetesen karaktertánc-orientáltságú arculattal. Messzerer tehát óriási feladat előtt állt, hiszen társulatunk valójában ezzel a művel lépett a romantikus hangvételi orosz

klasszikus balett útjára. Ennek folytatása lehetett, hogy a *Baltacsejeva* és *Kumisnyikov* mesterpár a 70-es évek végén a „féhér” felvonásokba a szentpétervári hagyományok elemeit iktathatta be. Ifj. *Harangozó Gyulának* és *Pongor Ildikónak* volt hát mire építeni az orosz betanításokból és a napjainkban világszerte játszott verziókból. Élményeiket nagyívű szakmai ismerettel és művészi átköltő képességgel fogalmazták újjá. *Harangozó* az est műsorfüzetében munkájáról ezt nyilatkozta: „Nem tartom magam hivatásos koreográfusnak. Egyszerűen azt gondolom, hogy annyi Hattyúk tava-változatot táncoltam és látam életemben, hogy a felgyülemlett tapasztalatok alapján, közösen *Pongor Ildikóval* meg tudtuk találni az együttesünk számára legmegfelelőbb megoldásokat, illetve ahol szükségét éreztük, képesek voltunk újrakoreografálni. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a lépések és a térformák nyers vázát az esetek többségében én vittem be a terembe, és utána közö-

sen csiszolgattuk az anyagot, amíg azt gondoltuk: legjobb, amire képesek vagyunk”. – *Harangozó* ma vállalta továbbá a darab rendezését, mely kiterjedt az úmez- és díszlettervek készítésére, részt vett a világitástechnikai alakításában és nem utolsósorban persze a kiszerepezés fontosságú feladatában. A készítő munkába asszisztensként vonta be a lelkiismeretesen tehetséges magántáncos *Kövessy Angélat*.

A színpadraállítók dicsőítéséhez még annyit fűznék hozzá, hogy a szemmel láthatóan megtört társulat megállná a helyén nemzetközi „felsőszinten” balettigazgató hatáskörrel (hallható) csorbítási kísérlet nélkül – isten őrizz – levilágítaná a „középszintre”, amíg az együttes pénz híján nemegyszer rákényszerülne kezdődnie újra a jó drágán képzett férfitáncosok elvárlása, a pocskéká ment jellemzés és diszletek éktelenkedésével. *Magyar Nemzeti Balett* nemzetközi értéke! Meg hogy mondjam: kulturális örökség. Jobban megérdemelnék a támogatást, mint a dilettánsok számtalan juttatásával a halmozott rétege.

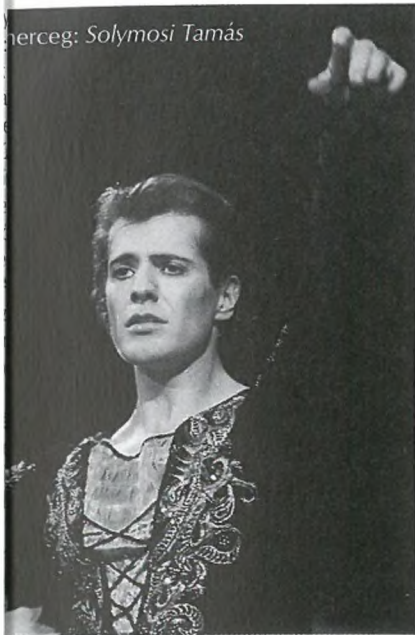
S most, e számomra mérhetetlennek vélt kitérő után rátérnék a két premier-előadás értékelésére. Megismételtük a kaságszámba megye mértékű fiatalítás után (és

Petipa/Ivanov–Csajkovszkij: A hattyúk tava • A Magyar Nemzeti Balett előadása
Odetta: *Popova Aleszja* • A herceg: *ifj. Nagy Zoltán*

Fotó: Kanyó Béla

Herceg: Solymosi Tamás

világszínvonalon színpadra egy újjávarázsolt klasszikus remekművet. Szenzáció lehet az ilyesmi Moszkvában, Pétervárott, Párizsban és Londonban is. A két estés telt házi közönségsikere arra kényszerítette a figyelmet, hogy itt balettomán, szakértő nézők, ha igazi szenzációt ünneplhetnek.

Először, ahogy illik, a főszereplőkről szólnék. Róluk zengésből jövő dicséretet. *Peter Pan* Aleszja technikailag mintudó, klasszikus balerina, s későbbi szerepeit olyan egyszerű természetességgel érvényesíti, mint például többévtizedes emulációkból alig-alig tudok kibárányozni. Úgy forogja le a dupla szerepeket egymás után, mint egy gyakori vendégünk, a világ-

Ludmilla Szemenyaka; a modern spicctechnikája és balerina-eje van, mint egyes orosz klasszikus művészcsillagoknak. *Odette-Odilia* kettős szerepeit elragadóan légiés, költői jelekkel. Szerepfelfogását jellemző, hogy fekete hattyúként épít csak villanásokkal érezteti a szerep-éle nőalak közötti különbséget, de ebben az „éppencsak”-ban benne van a mesebeli eltérő lényege. – A herceget alakította a sztártáncosunk, *ifj. Nagy Zoltán*. Teljes erejét beleadva segíti a szereplőnő jobb megnyilvánulását a szereplésében partnernőjével. Ő a táncos tudásával a darab szereplésai szerint csupán a „fekete hattyú” variációjában és kóros szereplésben rukkolhat elő. Itt azután a darab motívikái tárral ragyogóan kivitelezett produkciót nyújt.

Meg kell még említeni *Solti Csaba* Varázsló alakítását, melyet világosan átgondolt játékkal és táncba fogalmazott harciaságával tett érdekessé. Megérdemelt nagy sikere volt a tavaly végzett *Kerényi Miklós Dávidnak* rendkívül virtuóz és játékos *Udvari bolond* alakításával. Dicséret illeti a *pas de trois* jeles szereplőit, a nagyhattyúk és remek kishattyúk produkcióját, s a karakter táncok mindahány lelkes, stílusziszta közreműködőjét.

A második szereposztás méltó váltótársa lett az elsőnek. *Végh Krisztina* nagyon szép táncos kivitelezései képezték az előadás fénypontjait. Most aztán érvényesíthette ragyogó vonaltáncosnői adottságait. Szerepfelfogása egyezett táncos kvalitásaival és drámaira hangolt művészi hatóerejével. *Solymosi Tamás* vendégszereplése nyeresége lett az előadásnak. Egyrészt azért, mert deli fiatal herceg-figurája kellemes közvetlenséggel párosult, másrészt – és ez a fontosabb – nagyon jól partnerolta mindvégig a nála néha magasabbnak tűnő *Végh*

Krisztinát. A nagykettősben egyéni variációt mutatott be, egyszerűbb lépésanyaggal, mint nálunk szokásban van. Igaz, ezt azonban hibátlanul.

A számos jelentékeny szereplő közül elsőnek a Varázslót megjelenítő *Bajári Leventének* jár ki a dicséző jelző: nagyszabású volt, mint a fekete birodalom mindenható fejedelme. Táncosabb és színpadot betöltőbb alakot formált az emlékezetemben élő elődeinél. Az *Udvari bolond* szerepe ezúttal *Eichner Tiborra* esett, mint hosszú éveken át annyiszor. Persze, nem olyan felsőfokon virtuóz ma már, mint egykoron, de kvalitása és színészi játéka változatlanul nagyszerű.

Nagyon jók voltak a *fehér* szereplők – a *pas de trois*, a kishattyúk, nagyhattyúk, menyasszonyok – ebben a szereposztásban is. És mindkettőben valósággal remekelt a *karakter-táncosok* igen népes gárdája. Kiemelném mégis közülük a *Nápolyi tánc* előadóit: *Radina Dace-t* és *Eichner Tibort*, illetve *Oláh Csillát* és *Komarov Alekszandert*. Valamint a *Spanyol tánc* négyesét: *Castillo Dolores*, *Kőszegi Katalin*, *Bajári Levente* és *Liebich Roland* elragadó hangulatú, temperamentumos táncát, és a második szereposztás négyeséből kimagasló *Lencsés Éva* és *Turi Sándor* elementális erejű zsáner-alakítását. És álljon itt az előadásokon többször is szereplő *Soós Erika*, *Kozmér*

Alexandra, *Venekei Marianna*, valamint *Macher Szilárd* és *Szigeti Gábor* neve is.

Külön szükséges szólni a *női balettkar* táncosairól. A betanított asszisztens, *Kövesy Angéla* említéssel saját élményére visszatérve, hogy ez a létező legnehezebb feladat egy ifjú balerina számára. – A kartáncosnők, a hattyúvá varázsolt lányok serege ugyanis az egész balett hangulati bázisát – egyúttal dekoratív emblémáját képezi. A kartáncok formaváltozásai a lírai kifejezés eszközei, vagy kísérő effektusai a drámai költeménynek. Így válik a balettkar a darab jelentős *főszereplőjévé*.

A bemutató látványi szépségét nagymértékben emelték az új *díszlet- és jelmeztervek*. Alkotójuk, *Vjacseszláv Okunjev* ezeket a szentpétervári Mariinszkij Színház scenikai megoldása nyomán készítette számunkra, stílusában pontosan illeszkedve az új verzióhoz, – a *saját* verzióknak felfogásához.

Ugyanez a koncepcionális összhang érvényesült a zenekar munkájában, amely – elsősorban *Jármai Gyula*, de *Csányi Valéria* irányításával is – tempójában, hangsúlyjaiban azt emelte ki, amit az új koreográfia megkívánt. A hangszeres szólólisták jótékát ezúttal külön méltányolni illenék; sajnos azonban nevüket a szereplap nem tünteti fel.

Gelencsér Ágnes

Odette: Végh Krisztina

Fotók: Kanyó Béla

Mandarinok

Fesztivál a Thália Színházban
III. 25–30.

A *Csodálatos Mandarinok Fesztiválját* ebben az évben másodszor rendezték meg Budapesten.

A korábbiól eltérően nem az Eurodance Alapítvány és nem az Operaházban, hanem a Tavaszi Fesztivál, és a Thália Színházban. E két tény megállapítása után tekintsük át a látottakat azzal a feltételezéssel, hogy az 1956-os Harangozó-felújítás óta készült, tíznél több hazai verzió után a közönség a művet zeneileg és tartalmilag ismeri, tehát megengedhetjük magunknak, hogy a most bemutatott alkotásokat főleg koreográfiájuk, szerkezetük és gondolatiságuk alapján értelmezzük, a nagyszerű teljesítményt nyújtott szereplők neveinek említésével.

A Mandarin-Fesztivál műsora:

- III. 25. *A Csodálatos Mandarin-ügy* (Bánffy György)
- III. 26. **Halle** (K.: Ralf Rossa) és **Torino** (K.: Susanna Egri)
- III. 27. **Belgrád** (K.: Dimitrij Parlic) és **Varsó** (K.: Emil Wesolowski)
- III. 28. **Pécs** (K.: Eck Imre, R.: Szinétár Miklós) és **Budapest** (K.: Horváth Csaba)
- III. 29. **Budapest** (K.: Bozsik Yvette) és **Zágráb** (K.: Milko Sparemblek)
- III. 30. **Szeged** (K.: Juronics Tamás) és **Kolozsvár** (K.: Valkay Ferenc)

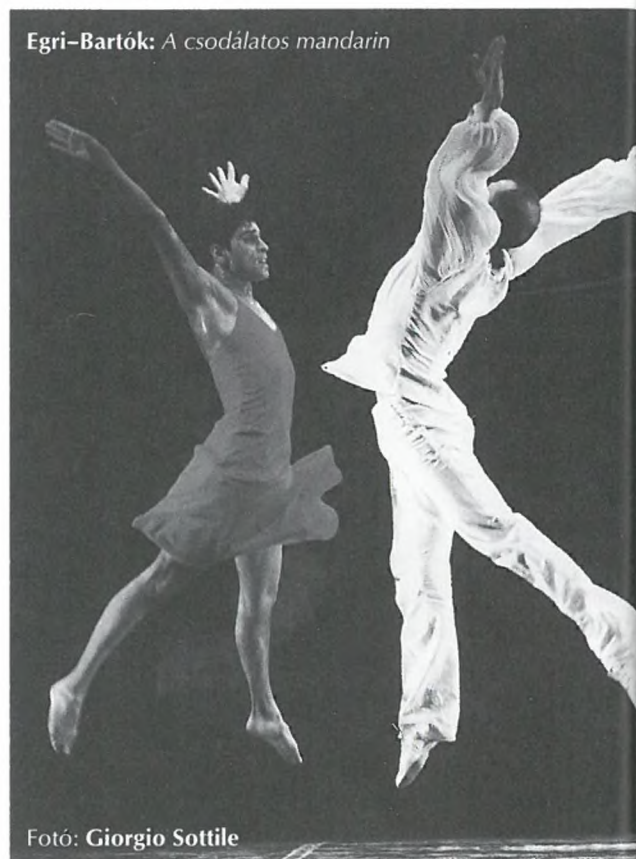
A Csodálatos Mandarin-ügy

A kitűnő színész-előadóművész, Bánffy György modern ritmusú, érdekes és tömör előadásban vázolta fel Bartók e művének viszontagságos történetét. A megkomponálás és az első előadás után következő betiltások történelmi szereplői /utcai ruhában/ jelenetként egyszerű-

en bemutakoztak, és párbeszédükből drámai világossággal rajzolódott ki az 1926 és 1945 közötti indulások, előkészületek és kudarcok. Közben fel-feltűnt Hetényi János méltóságteljesen mozgó, szikár *mandarin-alakja* – szinte figyelmeztető felkiáltójelként a múltból!

A nagy zeneszerző az 1945. december 9-i hazai bemutatón (*Harangozó Gyula* koreográfiájában) már nem érthette meg, holott valójában ezzel kezdődött el a *Mandarin* diadalútja, amely több, mint száz különböző nemzetiségű és tánctechnikájú koreográfust ihletett alkotásra. (Ez kevés zeneműről mondható el.)

Bánffy György rendezése valójában történelmi igazságszolgáltatásnak tekintendő, és feltétlenül – hogy, úgy mondom –, „nemzetköziesítő”. Azért nem mondom, hogy lefordítandó, mert az előadás pontos megértéséhez idegen nyelven igen sok kisebb-nagyobb utalásra volna szükség, amelyek dramaturgiai változtatást és többletmunkát igényelnének. De *A csodálatos mandarin* nemzeti örökségünk egyik csúcsa, és mint

Egri-Bartók: A csodálatos mandarin

Fotó: Giorgio Sottile

ilyen, kötelességünk a világgal jobban megismertetni. Ezt szolgálja Bánffy György drámája, de ezt szolgálja az immár második alkalommal megrendezett *Mandarinok Fesztiválja* is, amelynek ötlete és megindítása *Bokor Roland* táncmenedzser nevéhez fűződik.

A történelmi hűség kedvéért meg kell jegyezni, hogy *Milloss Aurél* a maga koreográfiáját nemcsak megbeszélte Bartók Bélával, hanem – táncos változatban – elsőként vitte színpadra! Nevezetesen 1942. október 12-én a *milánói Scalában*. Ha viszont az előbbisről beszélünk, úgy azt is tudni kell, hogy *Harangozó Gyula* 1941-ben elkészült, tehát a *Millosséhoz* képest is már kész, s „elsőnek” is tekinthető koreográfiáját a korabeli rövidlátó magyar kormányzat *betiltotta!*

Halle, Ralf Rossa koreográfiája (2000)

A Hallei Opera Balett-társulata részéről a koreográfus segítségével egyetlen nő kívánt megbirkózni a nagyszabású mondanivalóval és a hatalmas

erejű zenével. Hogy mai ven szóljak, „ez nem össze”, de azt is mondom, hogy a *Mandarin* „erről szól”. Mégis megpróbolom értelmezni a szándékát. A koreográfus valószínűleg egy nő lelki világában kívánt tükröztetni azokat az érzéseket, amelyek a két dégben és végül a mandarinban zajlanak. Az egész művet egyetlen női testre bízta. Talán ezért csupaszították a színpadot is egy asztalra, egy ajtóra (no, meg kéne egy tükörre).

Az asztalt sokáig nem látta mire vélni, de amikor a nő felfordította és belefért megértettem, hogy itt az ágyról lesz szó. Az ágynak erotikus eszközként használatára viszont nem volt felkészülve. Ennél erősebb volt az ajtó használata. Talán épp azért, mert nem jött rajta be senki. Vagy a lánynak egyedül kellett felhozni a cselekmény első momentumát. A maga nyelvében a legjobban a hármas ajtónyitást értékeltem, amikor a lány a „mandarinban” maga tükörképét látta meg.

Az asztal fölül-, alul-, hátról való táncolása, az ajtó nyitog-

változatosan kapálódzó, öök, telt-karcsú női test vitása számomra nem tudszinpadteret olyan erővel ltení, mint a zene auditi-a. A látvány individualitá-em volt egyensúlyban a s-élmény összeműbi uni-álításával. Nem volt ansem méltó partnere, sem ő ellenfele.

ino, Susanna Egri eográfiája (2001)

nagyvárosi keret vetítése művekkel és a tomporborító sziluettekkel igen ő bevezetésnek bizo- t. Érdekes, hogy a natura- kusabb akcióknál (példá- késelelnél) a koreográfus t vetítéshez folyamodott. lló hátteret Luzzati finom- olatú díszletei adták meg. laga a koreográfia az Egri- odanza társulatának elő- ában a modern értelme- k legérdekesebb változa- i koreográfus a szereplők i hovatarozásának, illet- zexualis irányultságának a világban mind nyilvánva- á váló problematikáján sztül változta fel a cselek- y menetét. oben az olvasatban a „go- ” és a „jó” principiumá- harca, ami a szenvedély alához vezet, nem kötő- nemi kettősséghez (értsd: avargó férfiak mint kény-

szerítők; a nő, mint áldozat). Vagyis a konfliktus *nem a férfi- nő-viszonyban* mutatkozik meg, hanem ennél bonyolul- tabban, akárcsak az életben. A kényszerítés nem férfiszerep (hiszen itt az egyik csavargó nő), az agresszivitás áldozata és egyben eszköze pedig nem egy utcalány, hanem egy prostituáltta kényszerített férfi.

A karimás kalapú és maszkos mandarin bármennyire különleges jelenség is, nem személy, hanem szimbólum: valami közös emberinek a szimbóluma...Még akkor is, ha a maszk mögött a szenvedélytől szenvedő, de győzedelmes egyed rejtőzik.

Az elméleti fejtegetések mellett nem lehet elhallgatni a traveszti „utcalány” (*Raphael Bianco*) nagyszerű technikájú táncos teljesítményét, aki végeredményben

a mandarin halálával felszabadul a kényszer alól, és távoztával visszanyeri önazonosságát.

Belgrád, Dimitrij Parlic koreográfiája (1957)

Ha az, amit láttunk, valóban az eredeti Parlic-féle verzió, akkor nagyonis érthető, hogy 1957-ben Párizsban miért kapta meg „a 20. századi koreográfiai mesterműve” címet. A több, mint félévszázados balett ma is teljes értékű

alkotásként hat. A bevezető nagyvárosi zajok itt az utcán nyüzsgő emberek, köztük két, magát kellettő táncosnő képében vizualizálódnak. Lent a sötét szoba mélyén vár a három fiú és a lány. A két szintet széles lépcső köti össze. A cselekmény végig a hagyományos egymásutánban zajlik, meggyőző erejű táncos megfogalmazásban.

Bár a bemutatottak közül ez a legrégebb, de feltétlenül helye van *A csodálatos mandarin* nemzetközi arculatának kialakításában. Ezért külön köszönet illeti elsősorban a koreográfia felújítóját, az egykori kítűnő Béjart-szólístát: *Duska Sifnios Risticet*. Mellette pedig mindazokat, akik gondos munkával e fontos tánc-történeti dokumentum reprodukciójában részt vettek, és előadták; különös tekintettel a címszereplő *Denis Kasatkin* erőteljes alakítására

Varsó, Emil Wesolowski koreográfiája (2000)

A *Varsói Nemzeti Színház* verziójában a kétszer négy sárga lámpa ellenfénye a nézőkre világít, és kissé nehéz követni, hogy mi történik. De hamarosan kiderül, hogy a koreográfia bizonyos sajátosságok ellenére azért alkalmaz-

kodik a hagyományos dramaturgiához. A fekete bőrruhás csavargók lendületes párhuzamai (amit máshol nem látam) *teljes egyetértésről tanúskodnak*. A balról bejövő Öreg gavallérnak a Lány „úgy jó, ahogy van”, de a jobbról betébláboló Ifjú számára a lányt egy széles, átlátszó tarka fátyollal „felpillangósítják”. A Mandarin esetében a ruházatkodás más irányt vesz. Itt a Lány nem is annyira csábít, inkább tinédzseresen huncutkodik. Kurta szoknyácskáját húzogatja, azután bosszankodik, kicsit meg is lökdösi a mandarint, mintha mondaná: „Te mafla, hát mire vársz?”, majd haragjában elől-hátul mindent megmutat, de nem retteg.

A mandarin (*Slawomir Wozniak*) nem pedofil hajlamú, legfeljebb tanácstalan. Ám amikor – terpeszben álló lábai alól – a lány piros kombinéban előmászik, megindul a kettős játék. A gyilkossági kísérletek közben, a hajsza folyamán a lány elveszti maradék kombinéját, a mandarin pedig fekete leplét, és így végül teljes testközelségben táncolnak. A hempergő beteljesedés után a lány – mintegy dolga végeztével – kísétál: a mandarin még lassan, elcsendesedve vonaglik, majd groteszk, korallszerű pózba me-vededik.

Dienes Gedeon
(Folytatjuk)

címszerepben: **Mattia Gandini**
„Lány”: **Raphael Bianco**

Fotó: **Giorgio Sottile**

Jazz-Sekt

Tíz éves a Budapest Táncszínház – III. 5.

A Budapest Táncszínház nem táncszínházi produkciókra, hanem dzsessz-alapokra: *Vukán* György kompozícióra építette jubileumi táncstjét. A komponista, aki műfájában nemzetközi hírnevet szerzett, s egyre több művével fordul a komoly zene, az opera világához, sőt egész estés balettjével (*Derby*) a táncművészetet is meghódította, ezúttal más irányt nyitott: a dzsesszbalettel „kísérletezett”.

Az est felében elhangzott *hegedű-zongora szonátája* (*Falvy Attila* és *Vukán György* megszólaltatásában), felvételről szült. (A kompozíciót *Vukán György*, legkedvesebb tanárának, *Bachmann Tibornak*, illetve annak leányának, *Máriának* ajánlotta, aki sajnálatosan nem élte meg, hogy eljátszhassa a darabot.) Koreográfiáját *Neel Verdoorn*, a hollandiai *Djazzax* együttesének vezető táncosnője készítette. Címe: *The time of the fiddle*, egy középkori hangszer idejére utalt. A koreográfia három okból maradt alul a Budapest Táncszínház megszokott színvonalától. Egyrészt *Vukán György* zenéje öttételű szonáta, amelyből csupán részletek szóltak meg, másrészt inkább a koreográfusi elképzelés kísérletét szolgálta, mintsem a zene „kitáncolását”, harmadsorban a zene motívációs gazdagságával szemben, a szegényesebb fantáziájú, gyakran

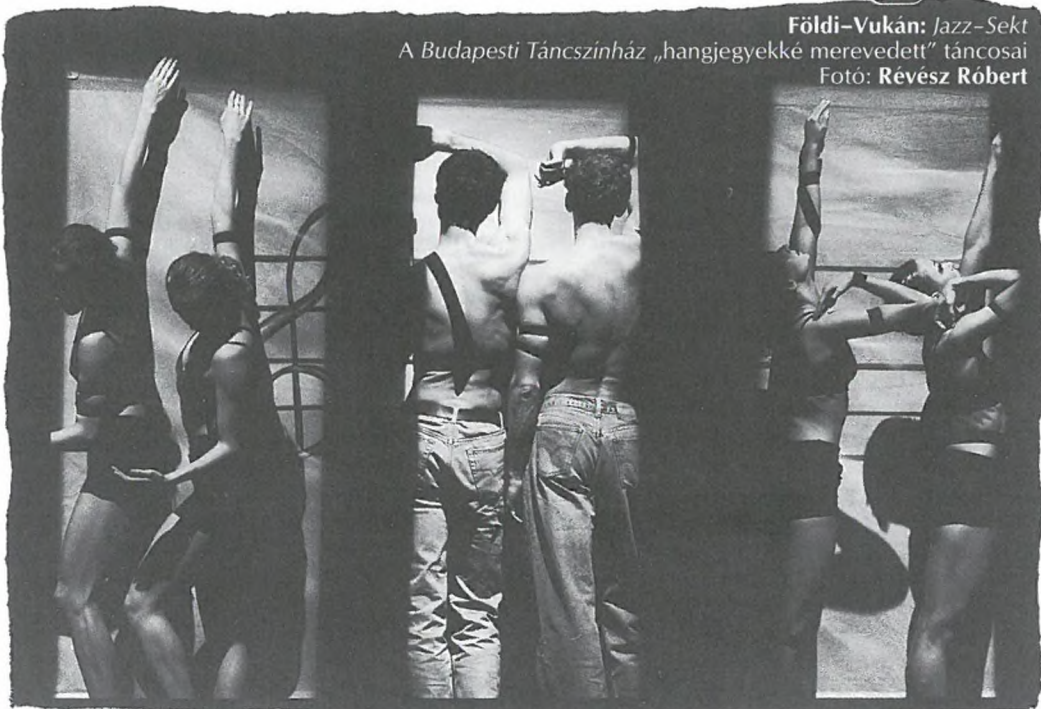
ismétlődő mozgulatsorok, formációk folyamattörést okoztak. Bizonyára szándékos volt, de szintén nem vált előnyére a koreográfia-nak: egy-egy jelenetsor befejeztével a táncosok az előzményből mindent otthagya, szinte civilként léptek ki a táncból. Magyarazat-ként mondhatjuk, a dzsesszbalett egyfajta improvizáció, de nem elítélendő, ha sztori nélkül, valamilyen tartalommal mégis „megszólítja” a nézőt. Hozzátenném: ha nincs összhangban a zene és a koreográfia, akkor elkerülhetetlenül érzelm nélküli üresjáratú silányul a látvány. Továbbá: a jelmezek még egy ilyen jellegű produkcióban sem nélkülözhetik az alkati sajátosságokat, amelyeket sajnó *Molnár Zsuzsa* tervező most figyelmen kívül hagyta.

A második részben előben működött közre a zeneszerző és együttese: a *Creative Art Jazz Quartet*, erre az estére készült kompozícióval. Az élő zene nagyon fontos momentum lett a *Thália* színházi produkció-nak, sőt meghatározója a sikernek.

A *Jazz-Sekt* teljesen más világot varázsolt a színpadra. A szokásostól, a szokványostól eltérő „kísérlet”, hiszen a táncosoknak az élő zenére – amely egy adott keretű improvizációs sorozat –, mintegy 95 százalékig előre elkészített koreográfiát kellett eltáncolniuk.

Földi Béla, az együttes vezetője, jól ismeri táncosait, adottságaikat és harmonizációs, együttmozdulási képességeiket. Nem kellett mást tennie, mint *Vukán* zenéjének alaptémájára – helyszíni variációira –, megfelelő érzékenységgel ugyancsak variációkat készítenie. A legjobb ötlet minden kétséget kizáróan a *gördeszűk mozgulatsor*, amelynek hullámlása a zene minden pillanat-rezgését követve, az együttzenélés-táncolás igazi örömet adta. A sötétségben a világító lámpásokkal és művésztáncosokkal „felszerelt” táncosok törekvéseit, a humorral párosított groteszk közzjátékot a színházi világítástechnika nem segítette. Igazán eredeti és kedves ötlet volt viszont, amikor a táncosok a hátterdíszletül szolgáló kottavonalakra hangjegyként lemerevedtek, sorrendjüket *Vukán György* megsejmelve, elégedetten ült vissza a helyére, hogy eljuttassák az est zenei fénypontját, a *Tagore*-vers (Pablo Neruda fordítására készült angol nyelvű parafrázis) improvizációs sorát. *Winand Gábor* énekesként és szaxofonon remekelt, *Hárs Viktor* bőgőn, *Balázs Elemér* dobos mutatta be mindazt, amit egy dzsessz-formátumban, *Vukán György* szabad szárnyalásában tudni kell. A rögtönzés hatalmát, amellyel nem lehet versenyezni. A nagyszerű táncosok – *Barta Dóra*, *Jónás Zsuzsa*, *Hain Ildikó*, *Nagy Anikó*, *Nagy Grácia*, *Somorjai Judit*, *Fodor Zoltán* és *Tarnavölgyi Zoltán* – valójában tudásuk legjavát nyújtották. Ehhez az új típusú kreatív együtt-táncoláshoz, az első lépést kétségtelenül megtették. Gondolom, a Budapest Táncszínház következő éveinek, újabb útkeresésének nyitánya volt a *Jazz-Sekt*.

Mátai Györgyi

Földi-Vukán: *Jazz-Sekt*
A Budapesti Táncszínház „hangjegyekké merevedett” táncosai
Fotó: Révész Róbert

európaS Magyar Táncdnyolcadszor

Képaláírások
Kanyó Béla képriortjáh
(a 10–11. oldalon)

A sajtótájékoztató:

1. *Truppel Mariann* – *Makovinyi Tibor*, a Honi Táncszínház szólistái, „magyarországi magyar tánc kategóriájának kitüntetete
2. A díj kuratóriumának képviselőjében: *Kaán Zsuzsa* kuratóriumi elnök és két kuratóriumi tag *Pártay Lilla* Kossuth-díjas balettművész-koreográfus és *Vásárhelyi László* folklorikus-koreográfus
3. „A magyar táncművészműltó módon képviselő együttes” kategóriájának kitüntetettje: az *ExperiDance Táncársulat* képviselője *Galambos Róbert*, az együttes sajtófőnöke
4. dr. *Dienes Geceon*, *Falvy Károly*, *Vadasi Tibor* és *Takaró Ivett* szerkesztő-összeállítók
5. *Kálmán Tamás* tolmács *Péntek Kata* független műkritikus *Kricskovics Antal* Erkel-díjas koreográfus és *Molnár Erika* koreográfus-menedzser
6. *Kricskovics Antal* szerkesztőbizottsági tagja és *Péntek Kata*, az 1996. európaS-díjazottak egyike
7. *Erdélyi Hajnal* és dr. *Hátfalvi Istvánné* szerkesztőségi munkatársak
8. *Szász Anna* és *Nagy Orsi*

A díjtadáson:

9. A Magyar Állami Operaház művészbüféjében: *Balika István* a *Metal Art* kereskedelmi igazgatója • *Seregi László* Kossuth-díjas koreográfus a kiadói alapítvány kuratóriumi tagja, az azesti balettelőadó, a *Rómeó és Júlia* rendező-koreográfusa • *Domonkos Mária* a *Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma* Előadóművészeti Főosztályának szaktanácsosa • *Csonka András*, a *Művészeti Szabaművelődési Alapítvány* igazgatója és *Kaán Zsuzsa* a kiadói alapítvány és a kuratóriumi elnöke
10. *Kaán Zsuzsa* és *Kálmán Tamás* az ünnepi ceremónián magyar és angol műsorvezető
11. *Truppel Mariann* és *Makovinyi Tibor* átveszi a díjat *Balika István* és *Csonka András*tól az Operaház színpadán
12. Az *ExperiDance* képviselőjében *Vona Tibor* menedzser-igazgató és két táncos átveszi a díjat *Domonkos Mária*tól és *Kricskovics Antal*tól
- 13-14. Részletek a kitüntetett produkcióiból
15. Együtt a Magyar Állami Operaház színpadán

Mágikus frekvenciák

Meredith Monk különös víziója a Trafóban

III. 23-24.

Ő az, aki – igazi reneszánsz élyiségként – zeneszerző, operagráfus, énekes, táncos, író, rendező, filmkészítő. Kreativitása egy elementáris vízió létrehozására használja fel, az értelmet találjon az értelenben, hogy a mágikus dimenziókat a mindennapokba hozza.” – írja Meredith Monk-Mark Swed, a „Los Angeles Times” zenekritikusa.

Ő valóban: Meredith Monk művelésével láttna a szerencsés emberek tiszta és ritka mélységű észlelővel találkozhattak.

A színpadról a kortárs művészet egyedi személyisége szól. Darabja pedig erőteljes, hiszen az élet tisztázását érezte az életem túli tükörben. A *Magic Frequencies* (Mágikus frekvenciák) című, hátszoros előadott kamaraopera írója Meredith Monk, aki mégis kifinomult zenei ízlésű, és ezzel párhuzamosan művészetekben, elsősorban a táncban való jártasságát. Operának és táncszínháznak kinthető előadás független mesterei egymásbafejtett műveinek sorozata. Felépítésénemcsak az elementáris élő ének, illetve az avantgárd zene és mozgásvilág között különös feszültséget, hanem a kevés, ám annál kifejezőbb díszlet és kellék, az élénk

színekkel (kék, zöld, lila, vörös, sárga) történő világítás, az absztrakt és a természetes elemek (filmképek, makettek) egymást követő használata, valamint a világosan tagolt szerkezetbe oltott rendhagyó időkezelés. Mindez együtt jelentős szerepet játszott abban, hogy megfogalmazódjék a filozofikus téma: az időből kiemelt élet kutatása.

Az előadók majd mindegyike is több műfajban jeleskedett: egyszerre volt énekes, színész, mozgulatművész. Miközben szokatlan produkáltak (speciális hanghasználat, egyedi mozgásvilág), mégis megvalósították a színészi jelenlét és a személyesség érzékeny egyensúlyát. Még a két hangszeres zenész is szerves részese lett az előadásnak.

A darab kezdetekor a színpad bal első sarkában fehér köpenyes (oldalról lila fényvel színezett) mérnök szerkeszt, körzője hatalmas képernyő digitális jeleinek háttere előtt mozog. Jobbról anyagi énekszó hallunk: már valahol a világűrben járunk... Talán a Világ Mozgató Mérnökeinél... Egyszer csak különös, hajlott tartású, finom mozgású, furcsa lények táncolják be a teret. A szférák zenéjét halljuk; a mérnök távcsővel tanulmányozza a háttérre vetített Föld-bolygót.

Hétköznapi jelenet következik: egy nő (*Meredith Monk*) és egy férfi (*Ching Gonzales*) találkozik elől közösen egy asztalnál – kockás ruhában, kockás abrosz mellett. Szöveg nélküli briliáns énekhang-párbeszédük és színészi játékok segítségével két ember intim együttlétének lehetünk tanúi. *Kukoricát esznek*, ám az evést – a csöndből hallatszó rágó és nyelő hangok zenéjének kíséretében – nemcsak mint hétköznapi szükséges rutint érzékeljük, de rituális nagyszerűségében, mint ünnepi, mágikus-vallási cselekményt.

A színpad – áttetsző paravánokkal – két részre tagolt: az akció közben a hátsó tőrből a másik világ lakói érkeznek az asztalhoz. Figyelmesen tanulmányozzák a földi eseményt, sőt, vesznek és esznek is a kukoricából (lásd: *képünkön*). Az étkezők számára láthatatlanul vannak jelen, mégis résztvevői az étkezésnek (v.ö.: *„Jöjj el Urunk, légy vendégünk...”*). Az erős jelenetet vörös villámok és zöld égi jelek fényeffektje, majd fekete-fehér ruhás párok hagyományos táncolása oldja fel.

A következő fejezet a betegségről és a halálról szól, hozzá az ágyban fekvő beteg lélegzése és ennek csöndje a kísérő zene. A haldoklót sorra felkerekítik: fiatal lány, fehér ruhás asszony, fekete öltönyös fiatalember, fekete ruhás nő (Monk): emlékek, szimbolikus lényegült alakok. Lódobogás, nyertés hallatszik, Monk – az ágy és a paravánfal közötti térben – egyetlen vonalon halad egyre előrébb (mintha távolodna és közeledne is). Tánc életünk tán legfel foghatatlanabb, legnagyobb misztériumával: a halállal szembeesik. Ezután ismét a szétfeszítő villámokat, majd a mérnököt látjuk: techno-pultjánál beszél „idegen” nyelven...

Három újabb jelenet következik: egy férfi és egy nő találkozásának története egy bevásárlóközpontban. A koreográfia hűvösen elegáns, geometrikus, intimitásmentes. A helyszínt vetített filmrészlet jelzi, a jelmez és kellékek napjaink design-ját hangsúlyozzák.

Ezután „földönkívüli”, az ember megismerését szolgáló vetítést tartanak. A háttér falon megjelenő óriás grimaszokhoz a mérnök világító táblán mutatja fel a megnevezéseket: *ásítás-nevetés-megdőbbenés-csevegés-tüsszentés-szomorú-emésztő-preng*.

Végül: egy íróasztal mögött csinos bemondónő híreket

mond. A groteszk előadásmód a borzalmas földi történetek abszurditását érzékelteti. Mindent a paravánok áttetsző felületére rajzolódó mozgulatjáték fokozza, amelyet ismét a földiek fekete-fehér ruhás tánc követ, majd a földönkívüliek rövid, vibráló jelenete a paravánok közeiben (a két világ átjárható határán?).

A produkció végén a szereplők házmaketteket (élet-diszetteket) helyeznek el a színen. A napfogyatkozást is megjelenítik, szinte természetesen, a falra vetítve. A nagy égi misztérium lenyűgözi a néma, fekete szemüveges szereplőket, akik hangjakkal egyszer csak bekapcsolódnak a szférák zenéjébe. A záróritus az életen túlihoz való kapcsolódás reményét fogalmazza meg.

Meredith Monk és Tatai Mária
Fotó: Halász Tamás

Benyomásaimat szubjektív vallomással kell megtoldanom, hisz Monk e második budapesti vendégjátékát nem egyszerű nézőként éltem át. Társulatunk, az *Orkesztika Mozdulatszínház* ugyanis a vendégszereplést követő napon – ugyanott – bemutathatta a *művésznőnek címzett, s az ő zenéjére írt darabomat*, az *„Hommage a Meredith Monk”-ot*. Előadás-ajándékunkat Monk és társulata őszinte tetszéssel fogadta. Ritkán adódó nemzetközi párbeszéd sikerredhetett ez alkalommal: a művészet nyelvén szólhattunk egymáshoz, két különböző kontinensnek, ám ugyanannak a Földnek lakói. Számomra – 2001 márciusának végén – ezért is volt oly felemelő élmény Monk művészetével találkozni, s a művészet mágikus frekvenciáinak segítségével megbizonyosodni a bennünk élő szellemi rokonságról.

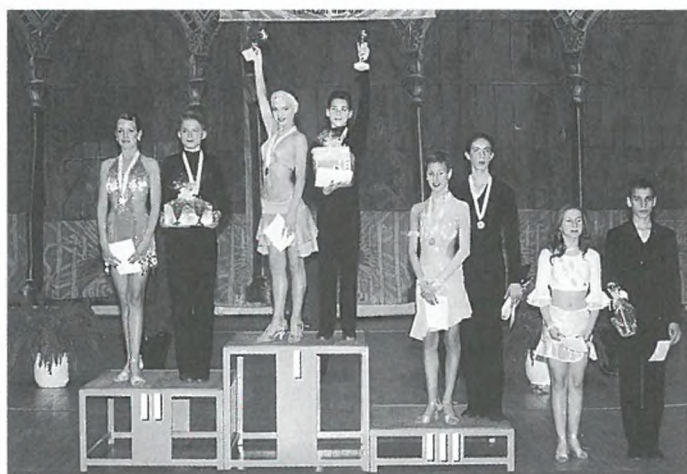
Tatai Mária

Tavaszi bajnokságok

Ifjúsági és Junior II-es Tíz tánc Magyar Bajnokság, Gödöllő – III. 17.

A Junior II-es Tíz tánc Magyar Bajnokságon 7 pár indult és 4 jutott a döntőbe, ahol helyenként jó teljesítmények élvezői lehettünk. Az izgalmas és fej-fej melletti küzdelmek végeredménye:

1. **Bálint Tamás–Barát Enikő** (Szilver TSE, Szentes)
2. **Borsos Szabolcs–Szücs Andrea** (Flamenco TI, Szeged)
3. **Nyulas Tamás–Lovász Éva** (Feeling TSE, Budapest)
4. **Csordás Zsolt–Tisza Nóra** (Adria-Szigó, Szigetvár)

A Junior II. Tíz tánc Magyar Bajnokság döntősei

Az Ifjúsági Tíz tánc Magyar Bajnokságon 10 pár versenyzett. 6 páros aránylag jó színvonalú versengését láttuk a fináléban:

1. **Belucz Zoltán–Csikota Nikolett** (Pro Art TSE, Kistelek)
2. **Páli Erik–Páli Viktória** (Szilver, Szentes)
3. **Huszka Péter–Túri Gabriella** (Szilver, Szentes)
4. **Gilicze László–Vozár Boglárka** (Pro Art, Kistelek)
5. **Zsigivics István–Malina Andrea** (Pataky TSE, Budapest)
6. **Tóth Gábor–Móritz Zsófia** (Savaria TSE, Szombathely)

Az Ifjúsági Tíz tánc Magyar Bajnokság döntősei

VI. Magyar Grand Prix és IV. Kűrverseny, Szombathely – III.

A Standard táncok Grand Prix versenyén 10 pár élt az indulás lehetőségével. Az élmezőny egy része volt csak itt, és nehezebb nevek hiányoztak, mint például a többszörös bajnok a legutóbb bajnoki második Inotai-házaspár. Végül 6 páros jutott a fináléba, ahol – színvonalas versenyben – az alábbi helyeket szereztek:

1. **László Csaba–Németh Anikó** (Szilver TSE, Szentes)
2. **Kiss Balázs–Magyari Andrea** (Oktogon TC, Budapest)
3. **Angyal András–Teleki Szilvia** (Feeling TSE, Budapest)
4. **Lóska Attila–Schmidt Erika** (Botafogo TE, Budapest)
5. **Berczi Attila–Meggyes Ildikó**
6. **Herczeg Attila–Herczeg Krisztina** (Savaria TSE, Szombathely)

A Standard táncok Grand Prix versenyének döntősei

A Latin táncok Grand Prix versenyén 14 pár szerepelt, és az élmezőny után alakult ki a 6 párosból álló színvonalas finálé:

1. **Vescovo Maurizio–Törökgyörgy Melinda** (Pro Art, Kistelek)
2. **Faluvégi András–Ujszászi Andrea** (Botafogo, Bp.–Bonita, Veszprém)
3. **Girasek Balázs–Rácz Bódi Krisztina** (Salome TSE, Debrecen)
4. **Cseh Szakál Tibor–Merkovics Katalin**
5. **Vadász Tibor–Dudás Ágnes** (Pataky TSE, Budapest)
6. **Kovács András–Krizsa Mária** (Viktória, Bp.–Botafogo, Bp.)

A Latin táncok Grand Prix versenyének döntősei

Fotók: Rollinger Károly

magyarországi Kűrversenyre negyedik alkalommal került a Művelődési és Sportházban, Szombathelyen. A kűrverseny előírás, hogy a párok szabadon választott, és elkészített táncra táncolnak 3 percig. A tánc tartalmazhatja mind az öt kategóriába tartozó tánc elemeit (standard vagy latin), vagy csak egy standard, vagy egy latin táncból.

Standard Kűrversenyt 6 párból László Csaba és Németh Zoltán nyerte – quick stepre épített gyors, látványos, hibátlan működéssel.

Latin Kűrversenyen érzésem szerint színesebb és jobb színvonalú mezőnyt láttunk. Itt is simán nyert a Vescovo-Törökgyörgy kettős egy paso-doble táncval, amelyet szikrázó dinamizmussal, átéléssel, pontosan kiviteleztek.

* * *

Ifjúsági Standard Táncok Magyar Bajnoksága és Gyermekek I-es és II-es korcsoport Latin Táncok Magyar Bajnoksága, Szentes – IV. 8.

A Gyermekek II-es Latin Magyar Bajnokság dobogósai

Fotók: Rollinger Károly

Gyermekek I-es Latin Magyar Bajnokság dobogósai

Gyermekek I-ben rögtön döntőt láthattunk 6 párossal, nem magas színvonalal és az alábbi eredménnyel:

1. Balázs-Tenác Adél (Adria-Szigó, Szigetvár)
2. Berkes Valentin-Migács Adrienn (Adria-Szigó, Szigetvár)
3. Csabai Dávid-Horváth Orsolya (Feeling TSE, Budapest)
4. Fehér Antal-Olivér Gyovai Loretta (Szilber TSE, Szentes)
5. Horváth Péter-Muskó Bettina (B.E.S.T., Szeged)
6. Rollinger Gellért-Tóth Zsanett (Szeged TSK)

Az Ifjúsági Standard Magyar Bajnokság döntősei

A rendezvény legszínvonalasabb versenye az Ifjúsági Standard Magyar Bajnokság volt, 10 induló párossal. Végül a döntő 6 párosa az alábbi végeredményt nyújtotta:

1. Belucz Zoltán-Csikota Nikolett (Pro Art, Kistelek)
2. Páli Erik-Páli Viktória (Szilber TSE, Szentes)
3. Huszka Péter-Túri Gabriella (Szilber TSE, Szentes)
4. Szabó Antal-Zsuppán Alexandra (Pataky TSE, Budapest)
5. Gilicze László-Vozár Boglárka (Pro Art, Kistelek)
6. Szepesi József-Szepesi Judit (Szilber TSE, Csongrád)

Rollinger Károly

Fény, Zene, Tánc

Orsovsky István táncestje Zalaegerszegen

V. 7.

*Csak akkor nem vagy magányos az életben,
ha jó ügyet védesz.*

*Nincs fizetség és jutalom az ilyen perben.
De nincs alku sem.*

*Ezért soha ne félj kimondani azt,
amiről egész lelkeddel tudod, hogy igaz.*

(Márai Sándor: Füveskönyv)

Orsovsky István fantáziájának ismét bőséges tárházát mutatta be, egymást követően kétszer is, délután és este, a zsufolásig telt zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházban.

Az előadó tánckar, mint az előző bemutatók alkalmával, a PTE Egészségügyi Főiskolai Kar Zalaegerszegre kihelyezett hallgatóiból alakult Táncszínház volt. A lelkes tagok között örömmel ismerjük fel a már korábban is látt arcokat.

A *Fény, Zene, Tánc* című bemutatót bibliai idézet vezette be, amely a koreográfus hangján szólalt meg (magnóról); a továbbiakban pedig Márai Sándor Füveskönyvének néhány gondolatébresztő részlete tagolta a műsort.

A táncest most is archaizáló koreográfiával kezdődött. A *Körtánc gregorián zenére* körben haladó, s a kör mentén ki-be lüktető kompozíció. A két, illetve több kis körre bomló, majd ismét egy nagy körre egyesülő térformában a lányok mértéktartó dinamikával, szépen, stílusosan mozogtak.

Két női „páros-szólót” is komponált a koreográfus. Egyiket *Rodrigo: Románc* című művére, amelyet Varga Judit és Tari Leonóra adott elő, a másikat egy ír zenére, *Emlékek* címmel, az Orsovskyra oly jellemző érzelemgazdagsággal.

A *Karakterek* című kompozíciót a *Lenti Ifjúsági Táncszínház* tagjai mutatták be. S a négy lány: *Magyar Fruzsina*,

Kovács Dóra, Farsang Kitti és Molnár Eszter valóban négy különféle, táncban is jól megformált jellemet teremtett.

A sok-sok egzotikus (azték, óceániai, maori, közel-keleti stb.) zenére készített számok mind a koreográfus fantáziájából fakadtak. Mint azt Orsovsky előző műsoraiban is megfigyelhettük, ő mindig a zene hangulatát akarja visszaadni, és nem a zenére esetleg valahol-valaha táncolt táncokat rekonstruálni. Ehhez joga van, ne keressünk tehát a kompozíciókban valamiféle eredeti motívum-anyagot. Ugyanez vonatkozik a „Tavaszi szél...” (*Vizöntő Együttes*) című koreográfiára is, amely nem autentikus magyar néptáncfeldolgozás, tavaszköszöntőnek mégis meggyőző!

A lényeg, hogy Orsovsky mostanára kialakított s egyre jobban kikristályosított egy csak rá jellemző, kifejező táncos formanyelvet, amellyel gondolatait „elmondja”, s ehhez olyan kísérőzenéket választ, amelyek alkalmasak a legkülönbözőbb érzelmek s lelkiállapotok, például az egyedüllét, a párkeresés, az egymásratalálás, az elválás, a barátság stb. ábrázolására.

Ez a táncnyelv azonban nem nélkülözi a balett, a mozgalművészet és természetesen a magyar s a nemzetközi néptánc elemeit sem.

Elismerően kell írni a kola áldozatkész lányairól, akik szabadidejük nagy részét arra a munkára áldozták, hogy az egyénivé érlelt Orsovsky-műveket a nézők igényei szerint tolmácsolják. Más kérdés persze, hogy ezáltal érzelmileg, művészként is mennyit gazdagodnak, hogy mindez nem elhanyagolható a diploma utáni betűs ÉLET-ben.

Tudósításomat a tavalyi zalaegerszegi bemutatóról fejeztem be: „Örülhet az ember, hogy ilyen művész-csoport és koreográfusa van!” S úgy látszik, „nem örültünk”, mert Orsovsky – mondja –, nem kap még támogatást.

Emiatt művészeti művészt kénytelen átvinni Lenti, Oda, ahol feltehetően jobban megbecsülik majd. Ennek úgy tűnik –, máris biztató –, az a csapatnyi Lenti-i művész, akik szintén az ő neveléséből, akik az évek múltával komolyabb feladatokat vállalhatnak meg elképzelésből. Akik tehát már most biztatják őt abban, hogy a tánc Orsovsky-estek, -bemutatók során ne szakadjon meg a lánc.

A magunk részéről természetesen kíváncsian és türelmesen várjuk a folytatást.

Vadász

Orsovsky: *Tánc közel-keleti zenére*
Fotó: Mészáros T. László

A Tánc Fesztiválja

Országos Kortárs Tánc- és Mozgásművészeti Találkozó Veszprémben
V. 15–20.

A veszprémi fesztivál immár negyedik éve a hazai kortáncélet egyik legfontosabb seregszemléje, hiszen heten át tánc-, zene- és művészek adnak találkozást egymásnak, s mutatják be az elmúlt évad legérdekesebb alkotásait.

Idén a szervezők még egy művészt bevonására tett kísérletet; az elektrografikus művészek korábban elkésették az eseménysorozat kezdetétől kiállított alkotásai miatt, hiszen nem tudtak szervesen csatlakozni az elmúlt évad legérdekesebb műveivel. Az aktuális tánceseményhez való kapcsolódás adta meg a társművészetek létjogosultságát.

Az elmúlt négy év alatt kialakult a fesztivál arculata; idén az együttesek többségét erősként fogadhatta a veszprémi közönség, hiszen Ladányi Andrea, Bozsik Yvette, a Szegedi Kortárs Balett, a Pécsi Európa Táncszínház és az Artus produkcióit eddig minden évben másorra tűzték fel a TranzDanz és a Még Mozdulatszínház művészei bemutatkoztak már a tavaszi seregszemlén. Az egyetlen új fellépő a Duna Táncműhely néptáncos csapata volt, nagy sikert arattak Juhász Péter koreográfiájával.

A zsűri – Fuchs Livia, Rényi András, Stefanovits Péter és Kálmán György – szokás szerűen nehéz helyzetben volt, hiszen az elnöklő Jancsó István vezényletével – a kortárs tánc keretein belül igen változatos és nehezen összehasonlítható produkciók között kellett dönteniük a díjazásról. Ezért valószínű, hogy a teljesítményekhez tartoztak a díjakat, és nem fordítva. Így lehetséges, hogy a díjazáson kívül 3 előadás, 3 produkció és 1 fődíj jutott el.

A közönség tetszését leginkább a Duna Táncműhely tré-
váltussal és élettel teli Tize-

dik *völegény* című munkája nyerte el. Nem véletlenül, hiszen a zsűri is produkciós díjjal jutalmazta a táncjátékot: a legénybúcsúztató történetét. A *borospincében* játszó előadás jó hangulatát a három, minden lében kanál zenész (Kiss Ferenc, Korom Attila, Küttel Dávid) alapozta meg, ehhez jöttek a „hordóvirtuóz” néptáncosok, akik néhány mozgásszínházi elemmel is tarkították produkciójukat, de az igazán emlékeztetést az erdélyi legényes tisztán néptáncos motívumaival nyújtották.

Az előadói díjak egyikét **Mészáros Máténak**, a **Szegedi Kortárs Balett** fiatal tehetségének ítélte a zsűri a *Postscriptum*-ban nyújtott teljesítményéért. Juronics Tamást a társulat közelmúltban történt megpróbáltatásai ihlették a koreográfia létrehozására. A talajvesztés, a lehetetlen próbaviszonyok, a megalázó kilincselgetés és a mindenáron való kitartás bizarr drámája ez, amelyben Mészáros Máté Juronics alteregóját táncolta.

A darab hatására a fesztivál házigazdája: Krámer György és producere: Vándorfi László úgy döntött, hogy díjat alapít, amelyet ezentúl minden évben a fesztivál üzenetét leginkább képviselő előadásnak, illetve társulatnak oszt majd ki. A *Postscriptum*-díjat ezúttal a szegedieknek ajánlották fel az előadás által megfogalmazott „Még élünk! Vagyunk!” üzenetért.

A **TranzDanz Coda** című előadása (a *Cult*-tal és a *CoAx*-szal kezdődő trilógia befejező része) is két díjat kapott: a zsűri a **táncföldt** produkciós díjjal, **Vámos Veronikát** – immár másodszer – előadói díjjal jutalmazta. Vámos Veronika és Kovács-Gerzson Péter tavaly a *CoAx*-ban eljutottak valameddig, ennek az útnak jelképes folytatása, kiteljesítése a duett. Most már együtt indulnak el az úton, amelyet a háttérre ve-

tített, s a megérkezéssel kecsegtető folyosó szimbolizál, végén egy elmosódott, kiismerhetetlen alakkal. Előbb mélyről jövő, ösztönös mozdulatokkal, majd mértani pontosságú alakzatokkal, végül e kettő ötvözésével próbálkoznak. Ezután görcsös elszakadási kísérletek és féktelen néptáncos elemek következnek. Így jutnak el a céljig, ami addigra elhomályosul, s az alak szemében megjelenik az Univerzum képe. Sejtetve, hogy az igazi egyéniség a megőrzött gyökerek s az egyetemeség közti egyensúly megtalálásával alakítható ki.

A harmadik előadói díjat **Zarnóczai Gizella** kapta, aki a részeg ember figuráját fergeteges karakterre formálta Bozsik Yvette *Hungarian Rock* című etűdjében. Ugyancsak emlékeztetést nyújtott az elmúlásról, öröklétről és a mindenben felülemelkedő csendes, ragaszkodó szeretetről eltöprengő *Alkonyodó* című Horváth Csaba-koreográfiában (KET).

A produkciós díjak közül kettőről már szó esett. A harmadikat az **Artus** kapta a *Káin kalapja* című előadásáért. Goda Gábor alkotása ezúttal sem nélkülözte a humort és az asszociációra készítő momentumokat. Különösen ötletesre sikeredett a színpadkép a hatalmas törvényszloppal, amelynek „csúcsaként” Kiss Erzsébet élőben adta a darab zenei aláfestésének egy részét. Az oszlop előtti rudakon, hengereken a táncosok artisták ügyességével mozogtak; az Artus szokásos műfaji ötvözése helyett most pontos, egy-egy szóformanyelven.

A fődíjat a *Nero, szerelmem* című groteszk kompozíciónak ítelték, amelyet Ladányi Andrea és Horváth Csaba Nyíregyházán, a *Móricz Zsigmond Színházban* hozott létre a társulat kitűnő színészeivel, Gázsó Györggyel közösen. Bár a koreográfiát Horváth

Csaba neve fémjelzi, a mozgásanyag minden ízében „ladányis”: valójában kiragadott pillanatok sorozatával jellemezhető vallomás a hírhedt római császár ellentmondásos, kiszámíthatatlan, torz személyiségéről.

Ladányi Andrea előadásai iránt mindig nagyon nagy az érdeklődés Veszprémben, a Nerót idén is kétszer egymás után kellett előadni a Játékszínben; az Éjféle Marathon nyitó és záró darabja valószínűleg hasonló okokból kényszerült a nagyszínpadra, holott a sorozat többi tagja kisebb térben játszódtak. Ez a két darab keretelt adott a marathoni futó történetének, s a korábban függőben maradt szálakat is értelmezte: a teljesség felé induló magányos lélek végigjárta útját a közösségből az őt be nem fogadó, idegen s durva világokon át a beteljesülésig, s ezáltal a körülötte vegetáló társaknak is elhozta a megváltást.

A **Még 1 Mozdulatszínház** ezúttal a William Wharton: *Madárka* című regénye által inspirált *Szárnyak nélkül* című darabban képviseltette magát; a szép és igényes előadás azonban nem merítette ki kellőképpen a téma mélységeit.

Bozsik Yvette társulata még egy – szintén korábban keletkezett – darabban szerepelt. A *Sárga tapéta* szürreális világa a bemutatás után hat évvel is nagy hatást gyakorol a befogadóra.

A fesztivál zárónapján ezúttal két gálaműsor kapott helyet: a Játékszínben kísérleti előadásokat nézhetek az érdeklődők, este a nagyszínpadon pedig a Szegedi Kortárs Balett legfrissebb bemutatója, a *Carmina Burana* (Orff) arattott zajos sikert. A szegediek ezzel a nagyhatású, szuggesztív produkcióval valószínűleg taroltak volna, ha Juronics látomását a versenyprogram részeként mutatják be.

Sajnálatos módon az idei fesztiválon a zsűri nem osztott ki a fotográfusoknak különdíjakat, holott Katkó Tamás Ladányi Andreáról készített montázsja, vagy Rüdriger Tantow képei igazán megérdemelték volna.

Somogyi Eszter

„Aide Memoire”

A Kibbutz Contemporary Dance Company
a Pesti Magyar Színházban
V. 5.

kosan már a túlélők, az új generációk gondolati és érzelmi attitűdjéből szemléli a félévszázada történt tragédiát. A mából vetíti vissza a haláltáborok légkörét és szörnyűségeit.

Absztrahálva, elmosódott körvonalú költői látomásokban, már-már idillikus megoldásokkal ábrázolja. Lapangó, s csak olykor-olykor kítőző indulatokkal sulykolva belénk a tiltakozás gondolatát. Alkotói szándékának megvalósulását jól segíti a Dowland-, Laibach-, Stockhausen-zenékből, valamint a Kronus Quartet anyagából összeállított montázs, amely hol elvagyódoan dallamos, hol pusztá zörejekből álló és ütőhangszeresen sokkoló, ám mindenkor atmoszférateremtő.

Mint Izrael két jelentékeny modern együttese közül az egyik, az 1970-ben alapított Kibbutz Contemporary Dance Company művészeti vezetője és arculatteremtője, Be'er

olyan kompozíciót készített (még 1994-ben), amelyhez komplex módon használta fel a scenika egyszerű, de hatásos lehetőségeit és a felkészült táncos-egyéniségek szenzitivitását.

Különös világ Rami Be'er-é. Darabja monumentális, *fiktív emlékmű* – hatalmas falakkal, amelyek a semmibe vesznek. Nyitott terekkel, amelyek mégiscsak zártak. Idősikkel, amelyek csak asszociációinkban válhatnak múlttá vagy jelenné. Alakokkal, akik úgy népesítik be a teret, úgy szervesülnek a falakkal, úgy szelik át az idő síkjait, hogy közben – önmaguk testén-lelkén – a holokausztt mártírjait is megidézik.

Igaz ugyan, hogy nagyon távolról és nagyon áttételesen.

Mert az „Aide Memoire” (Emlékirat), az auschwitz haláltáborból menekült apa és anya izraeli kibucban született fiának megemlékezése olyan táncmű, amely szándé-

A színpad háttérében – egymás mellett – kilenc darab, méternyi széles fatábla áll. A táncosok a köztük lévő szűk réseken át bújnak elő vagy bújnak el; ezeken és „árnyékukon”: a színpadra vetült keseny fényhasábo- kon, mint sikátorokon közlekednek.

Csakhogy a többméter magas táblákon – ki-betolható, ülőalkalmatosságként is használható kis deszkák segítségével – állni, ülni, függeszkedni, kapálódzni, vagy éppen mozdulatlanságba dermedni is lehet, azaz menekülni, az egyik falapról a másikra (értsd: falról-falra) átugorni, meglapulni, de álmodozni, elvagyódni, sőt,

Be'er-montázs:
„Aide Memoire”
Részletek a
Kibbutz Contemporary
Dance Company
előadásából

Fotók: a társulat tulajdona

...Rami Be'er?

Alig gyulladtak ki a fények a másfélórás, szünet nélküli táncmű után a Pesti Magyar Színház nézőterén, valaki megjegyezte: „Nekem azért hiányzott a végén, hogy nem mentek a gázkamrába!”

Elképedtem, hiszen a *Kibbutz Contemporary Dance Company* Budapestre hozott darabja, az *Aide Memoire* szinte utalást is alig tartalmazott a holokausztról. Ekkor határoztam el, hogy erről mindenképpen kikérem a legkompetensebb személyt, Rami Be'er, a koreográfus véleményét. Válasza engem igazolt.

- Az „Aide Memoire”, amellyel most Önöknél szerepelünk, s amelynek Tel Avivban, majd Jeruzsálemben volt az ősbemutatója, 1994-ben egy izraeli táncfesztiválra készült. De nem valamilyen különösebb okból, mint például a világháború 50. évfordulója. Hanem, mivel Holocaust-túlélők a szüleim, régóta foglalkoztatott az „Emlékirat” gondolata. Kezdetből fogva azzal a szándékkal, hogy áttételesen, és semmi esetre se direkt módon kíséreljem meg a néző elé tárni a lehetőséget, hogy önmaga értelmezze azt, amit lát; a saját asszociációin, vagy emlékein keresztül.

- Az „Aide Memoire” tehát pusztán egy asszociációs lánc?

- Igen. Azért, hogy a holokauszthoz mindenki megtalálja saját viszonyulási pontjait. A darab nem a jó és a rossz története. Sokkal inkább az absztrakt és a konkrét közti egyensúlyra törekszik. A tánc nyelvén keresztül amúgy sem információkat, sokkal inkább érzelmeket lehet közvetíteni, amelyek mindnyájunk lelkére hatnak. Azt is remélem, hogy nem feltétlenül a saját történetemet, személyes múltamat, a családi köteleimet mondom el.

- Megnyugtathatom: a modern tánc bázisán - az attraktív táncblokkokkal és intím kettősökkel - ez az egyik legtitésztább absztrakt kompozíció, amit valaha láttam. Ráadásul olyan szép és költői, mintha köze se lenne a holokauszthoz.

- Ez igaz. Voltak is olyan országok, Amerikában és a Távol-Keleten, ahol el sem mondtuk egy-egy turné során, hogy ez a darab valójában milyen indítástól készült.

- A színpad eszközeit Ön rendkívül markánsan használja. Fénysávokkal, fénynyalábokkal tereket és lelkiállapotokat, a hangokkal szituációkat teremt. Mi az, ami inspirálja Önt?

- A legelső a zene. Amint zenét hallok, látom a mozgást! „Le kell fordítanom” a színpadra. Az emberi hangokkal, vonatkozásokkal, zörejekkel stb. az asszociációkhoz szükséges légkört igyekszem megteremteni. Ugyanakkor

a fény az, ami vezeti a szemeket. Például a világítással a szabadságnélküliséget is mennyire sokféle módon lehetett érzékeltetni... Ezért, mielőtt elkezdtem koreografálni, már kész a világításterv. Csak utána megyek be a stúdióba, hogy táncosaimmal is munkához lássak. Ezúttal hat hónap telt el a világítás-tervezéssel, és hat hónap a koreografálással...

éppenséggel a jelen, az emlékezet vagy az álom részei?

- Azt hiszem, nagyon jó, hogy ilyen sok a kérdés. Hiszen azt is megkérdezhetnénk, hogy például amikor a fiúk egy sorban haladnak, vajon öke-e az üldözöttek? Vagy az üldözők? Elárulhatom, hogy a szerepekben is szándékos kettősség van. Mindez az értelmezés számtalan válfaja miatt lényeges.

- Az „Aide Memoire”-ban az egész társulat a színpadon volt. Az elvontság ellenére mégis 18 egyéniséget láttam.

- Természetesen embereknek is kellett lenniük. Azon túl, hogy kitűnő a felkészültségük, sokoldalúak és muzikálisak, valamennyien igazi táncos személyiségek. Mi naponta csak klasszikus baletttréninget tartunk, de mindegyikük máshonnan jött, így más-más modern technikában is járatos.

- Mostanáig csak a műről, az indítékról és a megvalósulás titkairól esett szó. Mit kell tudnunk Önről? Kicsoda Ön, Rami Be'er?

Interjú közben: Rami Be'er és Kaán Zsuzsa
Fotó: Kálmán Tamás

- Ha jól tudom, a díszleteket is Ön találta ki.

- Mert számomra lényeges, hogy a díszlet segítse, és ne akadályozza a gondolatokat. Ezért mindig arra törekszem, hogy valami egyszerű dolgot használjak.

- Meglepett az a sose látott térkezelés, ahogyan a színpadra állított falapok függőleges dimenziójában mozgatta meg a nőket és a férfiakat.

- Édesapám építész, szakönyvek között nőttem fel. Biztos vagyok benne, hogy az épületek, festmények képe, a sok képzőművészeti tárgy egyfajta építészeti látásmódot is adott, és mindez erősen befolyásolt. Talán ennek is tulajdonítható, hogy táncosaimmal több szinten dolgozom: a levegőben is, és nemcsak a színpad síkjában.

- A zöld ruhás lány mintha az álomvilágot jelképezte volna...Vagy inkább a remény allegorikus figurája volt?

És vajon megtörténtek-e a szerelmi kettősök? Vajon a múlt, vagy

- Szüleim a II. világháború után Magyarországról érkeztek Izraelbe; együtt vándoroltak ki Jehudit Arnonnal, a Kibbutz Együttes alapító koreográfusával (1970). De én már egy kibucban születtem. Gyermekkorom óta magam is az ő tanítványa vagyok, 1980-ban csatlakoztam a társulathoz. Ő volt az, aki bátorított, aki felismerte bennem az alkotói tehetséget. Neki köszönhetem, hogy már 12 éve koreográfálok. Izrael kis ország, ezért évente öt hónapot turnézunk. Évente egy új produkció készül, az Aide Memoire-t azonban nagyon szívesen tartom a repertoáron. Hisz bár mennyire is a múltat idézi, a jelenben már az erőszak, a rasszizmus elleni üzenete számít. Az, hogy emberségre, békére szólít.

Kaán Zsuzsa

A Kibbutz Contemporary Dance Company vendégjátékával kapcsolatos irásokat Izrael Budapesti Nagykövetsége is támogatja.

etni, egyszóval élni is lehet, mert muszáj. Mert a caust megfélemlített, emégtől-szabadságtól megdöntött áldozatait a táborok dimenziós világába szeritette a történelem. r koreográfiája pedig épp armadik színpadi dimen-

ferősítésével (az óriás ak résekkel megtört hát-kjának bravúros használ- val) teremti meg a falhoz itott kétdimenziós ember imenziós életének mito-

Az „Aide Memoire” jel- es barakkjának szereplői a özsef Attilánk szavaival - tókör „békévé oldott em- zetében” - ebben a világ- tanulnak meg létezni, s en vágyakoznak a szabad- gal-szerellemmel teljes, erhez méltó, háromdi- ziózás élet után.

társulat tizennyolc tán- , valamennyien az ameri- modern tánc Graham- nikájának birtokában és tttalapú képzettségük ma- fókán, tökéletes eszkö- t közvetíti Be'er látomás- zenei montázs hangulati trasztjai és a világítás ad- változó térstruktúra mel- nekik köszönhetjük, hogy ásfélórás alkotás - az att- ív csapatmunka, a szólók ettősök struktúrájában - csak állandó interaktív- a késztet, de a holocaust- oszférán túl inkább a re- nyről, a boldogságról s a békélésről üzen.

Kaán Zsuzsa

Kafka – franciául vagy magyarul?

A Compagnie Josef Nadj a washingtoni Kennedy Centerben

Május elején két estére – a Kennedy Center *America Dancing* sorozatának keretében – egy francia együttes mutatkozott be. Ami egymagában is eléggé érdekes: ezeddig csak amerikai társulatokat láthattunk a sorozatban. De a Jean d'Arc városának védnöksége alatt működő *Center Choréographique National d'Orléans* társulata más érdekességgel is szolgált. Azzal, hogy nem is igazán francia: tizenkét táncosából egynek arab, egynek német, ötnek magyar neve van, és magyar még egy táncos, aki egyben az alapító igazgató is, bár ezt sem neve, sem a vendégszereplésükről értesítő sajtótájékoztatóban megjelent életrajza nem mondja(!). „Josef Nadj” – olvasható a kommunikéban – „Jugoszláviában született és a bukaresti egyetemen tanult”. Később, bemutatkozó előadásuk után, a washingtoni francia nagykövét által adott fogadá-

son kiderült, hogy egyrészt a vojvodinai Josef Nadj, ha a történelem viharai nem söpörgetnék olyan előszeretettel Közép-Európát, az újvidéki Nagy József is lehetne, míg a román fővárosban való egyetemi éveit pedig a szedőgép ördöge produkálta: t. i. a budapesti ELTE bölcsészkarán tanult. Művészettörténetet, bár tulajdonképpen képzőművész szeretett volna lenni. De érdekelt a színház is. Meg a japán harci művészet, meg a... Míg egyik pesti tanára tanácsára, 1980-ban Párizsba ment, hogy színészetet tanuljon. Ám Párizsban táncosok közé sodródott, olyan alaposan, hogy hat évvel később megalapította saját együttesét, a *Compagnie Josef Nadjot*. Újabb kilenc év és fél tucat nagy sikerű koreográfia múlva, 1995-ben az orléans-i Centre Choréographique National felajánlotta neki az igazgatói állást. Elfogadta. Azóta kis idegenlégi-

Josef Nadj a francia attasé: Lazare Paupert és a francia nagykövét: François de Estanj és feleségük a washingtoni bemutatkozó fogadáson.

Fotó: Zalán

ója számára – melynek élén ő maga két évtizede jugoszláv útlevelel él Franciaországban –, a francia adófizetők kényelmes, tágas stúdiót biztosítanak, és ha nem is korlátlan, de amerikai szemmel nézve is irigylésre méltó fedezetet új művek alkotására, betanulására, bemutatására, akár az óceánon túl is.

Josef Nadj magas, inas, civilben kicsit hajlott hátú vagy talán csak lusta tartású, olyan negyven körülüli férfi. Társulatigazgatónak gond nélkül elmegy, de aki csak a színpad mögött látta volna, nehezen hinné táncosnak. Együttese egyik-másik tagját még kevésbé. Nadj láthatóan tudatosan törekszik arra, amit talán Pina Bausch társulatánál látott először a nagyvilág: hogy a színpadon mozgó emberpéldányok az utcán látható emberiséget képviseljek, ilyenképp kimondva a művészi kérdőt: mindenki van veleszületett alkotóképesség, csak teret kell hozzá kapnia. Nadj együttesében van középkorú, nehéz testű, aki hentes is lehetne, fél borjúkat emelgető, és van törékeny kis alak is, aki inkább illene zsokének...

A színpadon a légiesig könnyű mind, valamennyi. Nem mintha hatalmasakat ugranának a la Nureyev, de olyan testetlenül-súlytalanul lépnek, mint akik nem is padlóra, de felhőkre tették lábaikat. És miket tudnak még! Egyikük egy létraféleséget tetején lassan, deszkamereven előredől addig, amíg egyetlen milliméterrel túl már semmilyen izomerő nem küzdheti le a gravitációt, és akkor, pontosan akkor könnyedén, mintha ötlet-szerűen tenné, és nem a fizika törvényének kényszerére, a létra előtt, egy bokája magassága

alatti platóra fekteti halálra majd ebben a valószínűleg zicóban marad hosszú kig. Vagy Nadj egy pontot kapja egyik partnernőjét, veti a vállán, a női test úgylik kétfelé, úgy borul a feje, mintha selyemkendő lenne, nem csontra rakott embe. Vagy ketten csomagolnak, egyik harmadikat derékuk megdöntik, két tenyerét a feje mellé kényszerítik, a kezelek előre, a talpak hátra fordítanak, a fej alulról, a padló gasságából tekintget feléjük a valószínűtlen csontgöngyörű, kezén-lábján szaladgató Kafka Metamorfózisának levendett ember-bogara.

Mindez persze csak a kezdet, jó ha van, sőt lennie kell, semmiképpen nem ez a művészt. Az olyan lényt, a lami olyant tud az életéről, az emberről, amit a tudás nem, és ezt a tudását megosztani velük, többé nem az agyukhoz, hanem a szívükhez szólna. Ha ez igaz, Josef Nadj színpadán rengeteg művész mozognak.

Nem véletlenül kerül a tancos kifejezést. A *Les veilleurs – A virrasztók* – egészében betöltő... mi is?

Nem balett, nem él a klasszikus elemeivel. Még nem is igazán tánc: az egész tagjai többet járnak-körmint táncolnak. De pánsem, annál elvontabb, szí-

Les veilleurs – A Compagnie Josef Nadj produkciója

Robbins-balettek a Párizsi Operában

A nemrég elhunyt lengyel származású amerikai koreográfus-fenomen: *Jerome Robbins* darabjaiból összeállított Balettest, a *Jerome Robbins Spectacle des Ballets* – a *Paquita*hoz képest – egy teljesen más világ.

Mellesleg a 20-ik század eme koreográfus-óriásának szentelt program valóságos sztárgálának bizonyult, hiszen az Opéra majdnem összes „etoile”-ját felvonlatta. *Isabelle Guérin* az élen, aki az utolsó szezonját táncolja „csillagként”, hiszen az Opéra részéről 40 évesen mindenkinek „adieu”, azaz könyörtelenül bekövetkezik a nyugdíjba vonulás... Ugyanezen az estén három jelenlegi férfi világsztár is táncolt: *Manuel Legris*, *Laurent Hilaire* és *Nicolas Le Riche*. Mellesleg mindhármasuk hírneve már messze túljutott az Operánál. Az utóbbi kettő többek közt a londoni Royal Ballet gyakori vendége. Legris pedig – miként ezt lapunk is megírta –, a világ legjobb táncosaként tavaly decemberben megérdemelten nyerte meg a Nizsinszkij-díjat.

Az est négy Robbins-balettből áll, amelyekben ezek a briliáns táncosok minden oldalról megmutathatták tehetségüket. Micsoda mesterei a Robbins-i szenzibilis

20-ik századi (vagy írjak 21-iket?) kortárs táncstílusnak. Tökéletesen érzik Robbins lehetfinom és muzikális világát. Az első balett az *In the Night* (Az éjszakában): három pár táncosozata Chopin-művekre. A zenekari árokban – megemelten – *Henri Barda* játszott, nagy Chopin-játékosokat is megszégyenítően. Itt kell kiemelni a két vitathatatlan férfisztár *Manuel Legris* és *Laurent Hilaire* nevét. *Hilaire*, aki, úgy hírlík, félig magyar származású, mindenesetre szenzációs emelésekkel kápráztatott el bennünket. Mindkét táncos középmagas, régen úgy mondták volna: demi-caractère alak, elegánsak, férfiasak, virtuózok. *Hilaire* is csinál *Bolsojos*, egykezes emeléseket, de megnyire mások ezek, mint amilyeneket a régebbi, 50-es, 60-as évek szovjet férfitanos sztahanovista emelőitől láttunk.

A műsort a *Sztravinszkij* zenéjére készült *The Cage* (A kettő) című táncmű folytatta, 1951-ből. Ma is modern és érdekes. Témája a „nöstény”, mint férfifaló, aki szimboliku-

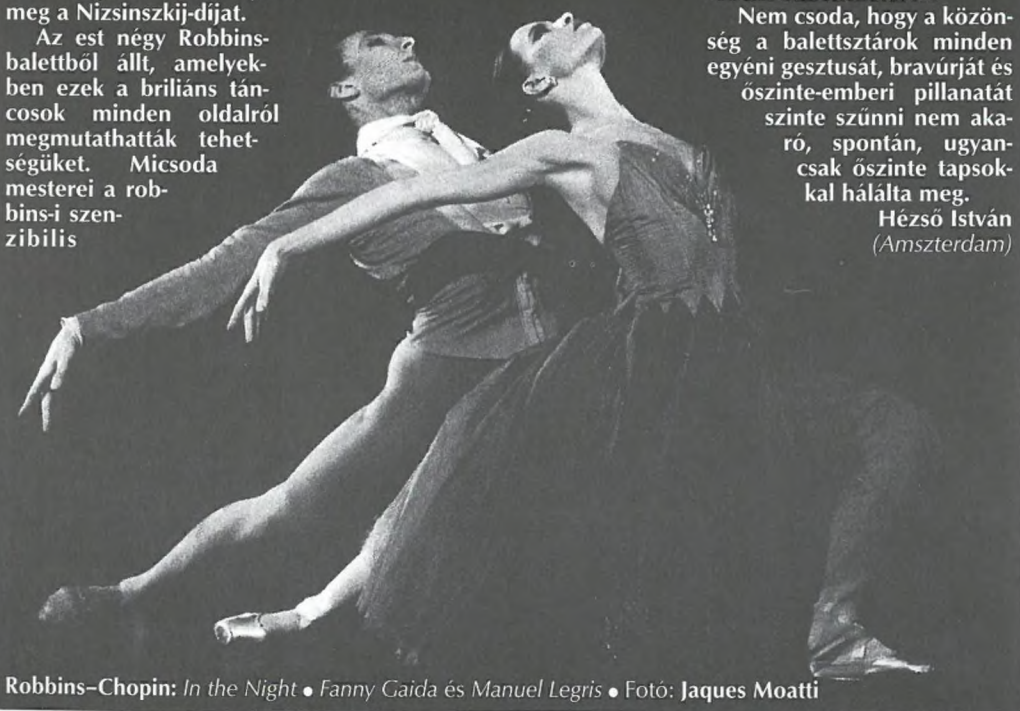
san egy szekszuálpatólogiai kategória. A drámai és erotikus *Isabelle Guérin* és – a férfiasan ártatlan *Betolako-dóként* – *Nicolas Le Riche* felejthetetlen élményt nyújtottak.

Harmadikként az *Other Dances* (Más táncok) című, 1976-ból származó megkoreografált „Chopin-álom” következett *Mlle. Carole Arbo* és *Legris* előadásában. Zeneileg és tánctechnikailag ők is tökéletesen nyújtottak.

Az estet Robbins ugyancsak híres – és a londoni Royal Ballet társulatán kívül Európában még senki más által elő nem adott – műve, a *The Concert* zárta (1956): amely szintén Chopin-zenére készült, ám ezúttal egy úgynevezett „vidám karakterbalett”, amelyben csak úgy lubickoltak az Opera táncosai. Az egészséges humor és a balettkarikírozás csattanós találkozója viszi a darabot. A téma mindössze annyi, hogy a különböző személyek, a különböző karakterek hogyan reagálnak, vizionálnak, asszociálnak Chopin zenéjére. Igazi Robbins-találat. A karakterek önmagukért beszélnek: egy férfi sállal, a balerina, két kisasszony, egy mérges lány szemüveggel, az asszony, a férj, egy félénk diák, vagy a jegyszédő mind-mind briliánsan táncolják önmagukat. Különösen *Guérin* – mint a balerina és *Eric Quilleré*, mint a félénk diák, maradtak emlékezetesek.

Nem csoda, hogy a közönség a balettsztrák minden egyéni gesztusát, bravúráját és őszinte-emberi pillanatát szinte szünni nem akaró, spontán, ugyan-csak őszinte tapsokkal hálálta meg.

Hézsó István
(Amszterdam)

Robbins-Chopin: *In the Night* • Fanny Gaida és Manuel Legris • Fotó: Jaques Moatti

ob Nadj mozdulatnyelve. ehéz lenne megfogalmazni is, hogy végtére mit szimálnak azon túl, hogy műojuk szerint Kafka műveizellemét.

ez est azzal kezdődik – mégadás kezdete, a nézőtér elülése előtt, a helyét keresőnség neszezése, oda nemése közepette! – hogy egyeműjében ülő, akarattalanetsző férfira két másik feladuhait anélkül, hogy akár egyis hozzáérne. Ellenállhatatlakomikus és egyben hátbortátón ijesztő, ahogy jókoraeszekkel, horgas műszerek-sorra gombolják a fababazívítású férfi gombjait, meg-a nyakkendőjét, fejébe-nják a kalapját, gondosan kive a megfelelő hajlásszö-Azonban mire elkészülneknem mintha felöltöztettek a egy embert, sokkal inkábbha kivétköztettek volna emformájából, eltárgyasították a. Már amikor a nézőtérénzanak a lámpák, a színpadében ott vibrál Kafka szelle-

hogy a Compagnie Josef repertoárjának valamennyi bja, a *Les veilleurs* is az alapíazgató alkotása. 1999 októben, a párizsi Théâtre de la színpadán volt az ősbemua. Az egyetlen felismerhető amely egységbe fűzi az egyt követő jelenetsorokat, a tike-t táncos egymáshoz valónyának szüntelen változá-A minden változáson átütőetlen változatlan elem, hogyzonyok érthetetlenek. Nem: azért, mert Josef Nadj nemt érthető lenni. Miként a műnspiráló Franz Kafka és Kafite szerint korunk sem az.ésőbb, a washingtoni elsődást követő fogadáson, a kivüli élményből kicsitvda, méginkább hatása tudatosan szabadulni akar-Karinthy Frigyesztől kölcsön-szavakkal gratuláltam-jnak: „Vesszek meg, ha érm, de gyönyörű!” Hatalmasollyal nyugtázta. isztelői, akik már-már elfoott reverenciával emlegetik pozíciói mozdulatból épüozófiáját, kár, hogy nem fi-nek jobban humorérzékére *Les veilleurs* elvitathatatlan dolatgazdagsága sokkalényebb lenne a jelenetek eszk, komorság mögöttáló humora nélkül.

Zalán Magda
(Washington)

Egy Broadway-musical, egy új balett! Az eredmény: egy null!

CONTACT – a legújabb Broadway-siker

A musical-műfaj mesterei tagadhatatlanul az amerikaiak. Klasszikus színvonalra fejlesztették ezt a zsánert, amely ma már megteremtette saját tradícióit és remekműveit. A legújabb sikeres termék, az elmúlt év összes lényeges Tony-Award (a színházi Oscar-díj) nyertese a *Contact* című táncjáték. Egy éve van a Beaumont Theatre műsorán a New York-i Lincoln Centerben. 98%-os házakkal megy, nem könnyű bejutni rá. Legszívesebben nem is nevezném musicalnak, mert egy-két sor párbeszéd kivételével, csupa tánc. De micsoda tánc! Nemcsak magamfajta táncbolondnak nehéz a széken ülve marad-

nia, de a hatalmas színház egész közönsége topog, ringatózik, rángatózik lelkesedésében. Szinte hihetetlen, hogy egy cselekmény nélküli musical, libretto és dalok nélkül ilyen lázba tudja hozni a közönséget. A siker titka egyetlen név: *Susan Stroman*.

Stroman az írója, rendezője és koreográfusa az előadásnak. Túl hosszú lenne felsorolni összes díjait és kitüntetésait, nagy Broadway-koreográfusait és televíziós show-műsorait, miközben még ideje volt olyan klasszikus társulatoknak is dolgozni, mint a New York City Balett és a Martha Graham-együttes. A *Contact*-ban egyetlen alkotótársa volt, a szövegkönyvíró: *John Weidman*. De hiszen nincs is szöveg! A koreográfus ötletdús mozgásfantáziája és energiája kovácsolja a művet egészé-

Az első felvonás két jelenetből áll. Az első ihletője a híres *Fragonard-festmény: A hinta*. A tizennyolcadik századbeli fodros-ruhás hölgy repül a hintán, míg az árnyékban két gavallért láthatunk, az egyik kötéllel irányítja a hintát, a másik szinte balett-pózban a hölgyre mutat. Ez a kép elevenedik meg és egy rövid etüdet látunk, amelyben először az egyik fiatalember, férj avagy szerető a hintán szerelmeskedik a nővel. Félelmetes tempóban, jazz zenére folyik a játék, akrobatikusak az erotikus mozdulatok, ugyanakkor szellemesség és huncutság jellemzi őket. Amikor az első fiatalember elszalad pezsgőért, és csak az alantasabb hintáztató marad a színen, a hölgy övele is kikezd, és ha az előző pas de deux erotikusan tűnt, az újabb duett egyenesen lángra gyújtja a levegőt. A tempó mindvégig fokozott, és a közönség nagyszerűen szórakozik. A mű pont olyan bájos, csipkés hab, mint amilyen a *Fragonard-festmény*.

A második szín ideje az ötvenes évek, színhelye egy olasz vendéglő New York nem túl előkelő Queens-negyedében. Egy házaspár érkezik, a férfi durva, kellemetlen alak, felesége a némán szenvedő típus. A férfi nincs megelégedve az étellel, és nejére förmedve eltűnik a konyha irányába: „Meg ne mozdulj!” A feleség ül, egyszerre csak a fények vibrálni kezdenek, megszólal *Grieg: Anitra tánca*. Világos: egy álom részesei vagyunk, egy fantáziájé – a feleség fejében. Ő táncolni kezd, és csábítja a pincéereket. A férj visszajön, a zene abbamarad. De ez a játék újra és újra megismétlődik. A feleség egyre szenvedélyesebb. Egy frenetikus valcert táncol, tökéletes balett-lépésekkel, majd

egy hevesen szexis pas ux-t lejt a főpincérrel. ban lelövi a férjét, az vendéglő tapsol. Majd végleg visszatér, de majuk: a feleség mindig lesz elmenekülni. Ha vá nem, hát a saját fantába. Ez a rész annyi humor van koreografálva, annyitel fűszerezve, hogy a szórakozástól a hangos tésig az összes érzelmezeti a nézőket. Ebben szerepe van a feleséget coló *Karen Zemba*nak, egyszerre ragyogó táncos és kitűnő komika.

A második rész egy történet. A legkiválóbb táncos díjjal tüntetnek ki ezt a filmet, aki azonban nem látja életét, és csak akar lenni. Különböző sárleteket tesz, de egyáltalán nem sikerül. Így, eléggé ittas állapotban, egy bárba vetődik a bár a *táncosok bárja*, csak az jár, aki imád kirúgni. A legvirtuózabb páros az izgalmas táncok között meg nem érkezik a női ruhában. Ez a figura a klasszikus „femme fatale” – feleltő *Gene Kelly* filmjeiben a legtöbb nagy musical. Hosszú lába, csápszerű jező karjai, hősünk és közönség lelkébe is betekint magát. Innen kezdve csak a kérdés, hogyan és fogja a fiatalember előtt. Hihetetlen, hogy „tisztá” táncol Stroma csoda variációkat tud. A táncosok mind egyenlő figurák, de ha szükségkéletes karrá alakulnak. A jazz, akrobatika és műtechnika mind a birtok van. A hatás frenetikus.

Azért tartom kiváló a *Contact* című táncjátékot mert új, kísérleti utakra mutat a musical műfaját. Kis határokat, kinyit ablakokat egy bizonyos létező táncoson belül egyedül nyújt.

Mindez, a kiváló koreográfus és a ragyogó koreográfus nem tudna így működni, nem a Broadway legkiváló táncosai adnák elő a sztárok a nagyközönség előtt, de minden egyetemes replő egy kisebb üstökés maga módján.

Stroman-montázs: *Contact* Jelenet a musical II. részéből

CEOPATRA Houston Ballet táncjátéka Londonban

Íg a világ összes balett
társulata anyagi gondokkal
szembesül, ebből a produkcióból is
szokva, hogy a *Houston*
Ballet esetében nincs ilyen
kérdés. Gazdagon kiállít
a Hollywood-i *Cleopatrával*
Londonba tizennyolc
éves szünet után. Vendégjá-
ratát éppen ezért nagy vá-
rással előzte meg, elterjedt,
hogy ez a kissé vidéki együt-
tes eltelt évek alatt világ-
színi sztárrá nőtte ki magát az an-
glen *Stevenson* keze alatt.
Az ok az érdeklődésre a
Cleopatra-téma, hiszen a Gyá-
rtársulat óta senki nem
tett jelentős, estét betöl-
tő táncjátékot az egyiptomi
történelméről.

Íg kritikus, nem szoktam
írni éles vonatkozásokat
röviden, de Cleopatra eseté-
ben nagy szakértőnek vallom
magam, hiszen már lassan két
táncjátékot hasonló című mo-
dellal, amelyet per-
től kutatás előzött meg.
Az új balett esetében
volt szükség, mert a mű-
tervezője nemigen vett tu-

**Stevenson-Rimszkij
Korszakov: Cleopatra**
A címszerepben:
Lauren Anderson

domást a történelmi tények-
ről. De nem ez lenne a baj,
végülis egy balett nem törté-
nelmi óra. A libretto nagyobb
hibája, hogy Cleopatra teljes
életének feldolgozására törek-
szik, két rövid felvonásban.
Olyan iramban történnek a

dolgok, hogy sokszor a néma-
filmek felszíniességével halad
előre a cselekmény. Sebesült
katonák jönnek a színre, és
egymásután összerogynak
Antonius lába előtt, mire ő
azonnal kardjába dől, Cleo-
patra kétségbeesetten ráveti
magát. Dehiszen rövid idővel
ezelőtt láttuk Ceasar meggyil-
kolását, amikor, – igen, kitalál-
ta az olvasó – Cleopatra szin-
tén kétségbeesetten rogyott
rá a halottra.

Cleopatra alakját a koreog-
ráfus kifejezetten a néger ba-
lerinára, *Lauren Anderson*ra
tervezte. Ez több okból meg-
lepő. Egy: Cleopatra nem volt
néger, kettő: Anderson se
nem kiemelkedő táncosnő,
se meggyőző színésznő. Tisz-
tességesen végigtáncolja a
szerepet, különösebb ihlet
nélkül.

Még nagyobb probléma a
koreográfus, Ben Stevenson
teljes ötlettelensége. Állítom,
hogy Gyagilevéknél nagyobb
lépés-variációval rendelkezhet-
tek, mint ebben a táncjáték-
ban. Egyiptom és Róma moz-
gásvilága között semmi kü-
lönbség nincs, mindannyian a
kinyújtott kar fasiszta gesztusá-
val üdvözlik egymást, ezen
már a régi orosz Spartacus-ko-

reográfiában is jól szórakoz-
tunk. Egy római orgia körülbe-
lül olyan szexis, mint egy hétfő
reggeli gyakorlat, ahonnan a
zongorista elkésett.

Mindössze egyetlen jelenet-
ben sikerült olyan koreográfiát
alkotni, amelyet elvárunk a 21-
ik században; a férfi összeeskü-
vők tánca dinamikus és techni-
kailag színvonalas.

A zene *Rimszkij-Korszakov*-
darabokból van összeállítva,
egyes részek nagyon alkalma-
sak, másokban én kifejezetten
orosz kicsengést hallottam,
nem keletit. A kosztümök
gazdagon ragyognak, néhány
azonban szintén a némafilme-
ket idézi fel.

Úgy éreztem, igazi jó alkal-
mat mulasztott el a Houston
Ballet. Kevés estét betöltő ba-
lett készül, és Cleopatra fan-
tasztikusan érdekes sorsából
ki lehetett volna választani
egy epizódot, vagy egy periód-
ust, amelyből izgalmas, mai
balett készülhetett volna a
klasszikus formákon belül.
Ahogy a legtöbb angol kriti-
kus írta, idézve a híres mon-
datot az amerikai űrhajós film-
ből: „Houston we have a
problem” – „Houston, problé-
mánk van”. Egyetértek.

Nádasi Myrtil

ADATLAP a szakmai hirdetéshez:

Csoport neve: _____

Társulat neve: _____

Név: _____

Telefon: _____ Fax: _____ e-mail: _____

Utánczó(nő) neve: _____

Állomány: _____

Állomány: * kezdő, haladó, professzionális _____ Korhatár (től-ig) _____ év _____ Korosztály: * gyerek, ifjúsági, felnőtt

(megfelelőt kérjük aláhúzni)

Állomány vezetőjének neve: _____

Állomány, hogy a hirdetés díját

1 alkalomra bruttó 5000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 1x ingyen felkerül az internetre is

2 alkalomra bruttó 15000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 3x ingyen felkerül az internetre is

3 alkalomra bruttó 3000 forintért bekerülünk a Szakmai Címjegyzékbe is

4 alkalomra bruttó 30000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 6x ingyen felkerül az internetre is

5 alkalomra bruttó 0 forintért bekerülünk a Szakmai Címjegyzékbe!

P. H.

Kérjük, hogy a fénymásolt, majd kitöltött adatlapot (és/vagy a 2. oldalon lévő) szíveskedjenek elküldeni a szerkesztőség címére: 1035 Budapest, Kerék u. 34.

hivatalos aláírás

mint a macho cowboy típusa feletti tréfálkozás, al a favágók egy munkarévén. Itt a kellék a fejsze kidöntött farönk, az előbbkor bendzsóvá válik az szünetben bolondozó fi- ezében, az utóbbi pedig songlörködés tárgya, hol alkalmatosság, hol afféle elző zászló" a közöttük mozgó táncosok számára. p Country kísézőzenéje is try-muzsika természet- többek között a Dueling s és Ry Cooder felvéte- mint ahogy viseletük is far- az obligát flanelinggel. A , a gospel és a spirituális edik harkály- és kakukk- il, üllő csengésével és fej- attogással, ahogy a sz mozgása a tiroli és ba- rfitáncok combveregeté- és tenyértapsával. Lars bner, Uwe Küssner és Nötzel triója mellett a sche Oper vezetőtánc- - Gregor Seyffertnek - egysíkú, hosszabb beve- magánszámát említhet- végén pedig az olasz Da- Pedersini álmodozó-ébre- karakterszerepét. Mire radtan elaluszunk vala- nyien, kidől a három kívá- a... Függöny!

mi ma a „világ-zene” hullá- barangol, nem kerülheti a klezmer-muzsikát sem. ssel Klezmorim és Jontef eleire a *Stetl* című „egy- násos” az Európa nyugati ol elűzött, askenázi zsi- ol a kontinens keleti fe- ddisekké vált népcsoport- letterét idézi, a (kénysze- ből) mindig ideiglenes- tekintett gettót, ahol bá- ban és örömben egy- összegyülekezhettek egy rva-vigadásra. A paraszti alom, a legendás hegedű mára a keservesen rikol- arsányan kacarászó klari- lett a vezető szerep, az os, lengyeles vagy romá- melódiák lassú panasz- manapság a dzsessz és ek ritmusára gyorsult fel, sak a kőrtánc egyre fre- usabb forgataga. Wher- elkerüli az örökös „áldo- sémáját, magát a való éle- lti át a tánc nyelvére, de festői zsánerképekben, m az „örök emberi” ér- ek szintjén: a szerelem, a ság, az utazás vagy a me- és jeleneteit sejtetve. Itt llék a bőrönd, amelyet

Caroline Lhuillier a jiddis *Stetl*-ben
Fotó: Wolfgang Hilse

magukkal cipelnek, maguk előtt tolnak, vagy maguk alá helyeznek a táncosok. A jellem itt is időtlen, általános, akár mai utcai viselet is lehetne: a férfiakon ing és nadrág, a nőknél egybeszabott ruha. A tíz fiú és tizenkét lány egész életében úton van – otthon és pihenőhely nélkül – sugallja a koreográfia, továbbá azt is érzékelteti, hogy valami belső súly terhe alatt rogyadoznak, noha a férfiak fel-felemelik a nők fejét, vagy aláhanyatló

végtagjaikat. A tangók táncospárjai szinte kétségbeesetten kapaszkodnak egymásba, ám a végén mégis törhetetlen energiájú ösztánc kerekedik ki, finálé gyanánt.

Bár ebben a darabban is kisebb-nagyobb csoportok füzéréből bontakozik ki a koreográfia, szóló jellegű alakításokra is lehetősége volt a francia *Caroline Lhuilliernek* éppúgy, mint az argentin *Lucila Alvesnek* és a berlini *Angela Reinhardtnak*.

A kritikusok szerint Wherlocknak sikerült homogén társulatot összekovácsolnia a nemzetközi összetételű BerlinBalletből, mint ahogy minden eddigi premierje is tartós repertoárdarabnak bizonyult. Ezért sajnálják előre, hogy szerződését egy évvel megrövidítve, amint harmadik évadját kitölti Berlinben, ismét Svájcba fog visszatérni – ezúttal Baselbe –, ahol *Joachim Schlömert* váltja fel.

Wagner István

Balettverseny a kulisszák mögül

– Bécs, 2001

Negyedik alkalommal rendezte meg az Osztrák Táncnácás azt a versenyt, melyen külföldi és belföldi, hivatásos és műkedvelő, tanuló és szakmabeli egyaránt részt vehet. Már a versenykiírás több oldalnyi: a feltételek és lehetőségek kategóriánként váltakoznak.

Aki hátulról, a kulisszák mögül figyelte az április 8-11 között zajló két elődöntőt és a döntőt, az ennek a sokféleségnek az előnytelenebb oldalával találkozott inkább. (A versennyel párhuzamosan megtartott elméleti beszélgetéseken részt sem vehetett, hiszen azokat a város egy másik pontján rendezték, épp a próbák idején...)

Az első két nap az osztrák hivatásos és amatőr iskolák elődöntőivel telt. Itt mi, magyarok még nem lehettünk jelen, ennek a kategóriának csupán a döntőjébe kukkanthattunk be 11-én. Már önmagában e két kategória óriási vállalkozás így egymás mellé rendelve; olyan, mintha nálunk a táncművészeti szakközép- és főiskolák együtt szerepelnének a TOSZ műsorszámával (utóbbi évenként rendez nagyszabású fesztivált nálunk, megközelítőleg 150 műsorszámmal). A külföldi iskolák és a profi táncosok kategóriája 10-én került sorra. Persze, hogy ki külföldi, ki nem, az itt relatívnak tűnt, tény, hogy az osztrák hivatásos iskolák mintanövendékei szinte egytől egyig külföldi (orosz, ukrán, román, távolkeleti stb.) származásúak. A nemzetközi mezőny általában közép-kelet-európainak minősíthető, legnagyobb számban ukrán, magyar, cseh, szlovén, szlovák versenyzők kerültek az osztrákok mellé. A lényeg természetesen nem ez, hanem a teljesítmény. Márpedig, a külföldi iskolák kategóriájában indított közel 60 versenyző szakmai teljesítménye, ha a verseny buktatóit tekintjük, figyelemre méltó volt.

Kezdődött azon, hogy a vártnál nagyobb versenyzői lét-

szám miatt előbbre hozott műsorkezdési időpontot az Akzent Theater műszakja bojkottálta. Így aztán a kezdés elé rendelt főpróba káoszba fült: csak az jutott színpadra, aki agresszívan bevette magának a teret, az is csak táskamagnóval, zsebből előkapott tartalék kazettával, vagy zene nélkül tudott próbálni. Le a kalappal a rendezvény ügyelői előtt, akik aztán a verseny alatt tótágast állva mentették a helyzetet, segítettek a versenyzőket, akik közül jó néhányan életükben először kerültek olyan helyzetbe, hogy nem tudhatták: megszólal-e majd a zenéjük (és az ő zenéjük szólal-e meg) a megfelelő pillanatban? Az első 8-10 versenyző ráadásul munkavilágításban, teljesen üres nézőtér előtt lépett színpadra (hiszen hol volt még az eredetileg meghirdetett kezdés?), mégpedig épp a legfiatalabbak, köztük a mi 12 éves Tóth Barbaránk (aki a legnagyobbakat meghazudtoló lélekjelenléttel, acélos profizmussal állt a helyzet magaslatán), a 15 éves Balázs Dorottya, a 16 éves Pap Adrienn és Schnetz Johanna. Az elődöntő több technikai szünettel zajlott, melyekről maguk a rendezők sem tudhatták meg, meddig fognak tartani, – majd 17 órakor fizető nézők is kerültek a nézőtérre. Így már mindjárt más volt, az idősebbek kategóriája már színházszerű körülmények között versenyezhetett (erről még épp lemaradt három 16 éves fiúversenyzőnk: Baráth Ákos, Sárosi Imre és Várnagy Kristóf), köztük Rózsa Csilla, Hanták Rita, Ánosi Gábor, Csiszler Attila, Bakó Attila, Szegő András, valamint a győri Sebestyén Bálint és Lukács Levente.

Az elődöntők eredményéről sokan nem is értesülhettek még aznap, így volt, aki a döntő napján tudta meg: fellép-e, vagy „leszerepelt”. (Döntőbe jutott magyarok: Tóth Barbara, Hanták Rita, Rózsa Csilla, Baráth Ákos, Sárosi Imre, Várnagy Kris-

tóf, Ánosi Gábor, Szegő András, Sebestyén Bálint.)

A döntő már simábban zajlott, igaz ugyan, hogy a modern kategória főpróbaidejét ezúttal is az átláthatatlan technikai szünetek jellemezték (ebben a kategóriában nem rendeztek elődöntőt: akinek videós anyagát elfogadta a rendezőség, rögtön a döntőbe jutott), ezt csak egy itthoni, a győri Ujszászi Dorottya, s egy külföldön működő magyar, Rózsavölgyi Zsuzsa szenvedte el.

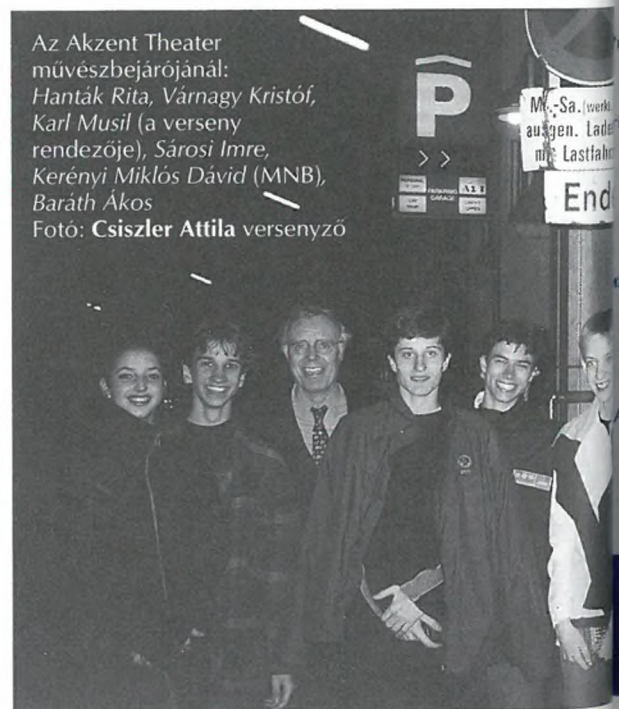
A döntő órái alatt az összes létező kategóriából továbbjutottak serege majd szétfeszítette a színházat. A mellékhelyiségekben is sminkeltek, egyes szólóöltözőkben teljes iskolák 10-20 fős növendékserege öltözött. Az előre meghirdetett szünetek időközben másként alakultak (így a főiskolás csapat fiatalabbjai csaknem sminktelenül estek be a színpadra, mert az eléjük tervezett szünet elmaradt), az eredmények viszont ezúttal hamar születtek meg. (Ahol megszülettek, mert a modern kategóriában végül nem osztottak helyezéseket, csak különdíjakat.) A felnőtt kategóriában Delbó Balázs, a Magyar Nemzeti Balett művésze nyerte az első díjat, de a fiatalabb magyarok is szereztek érmeket. Tóth Barbara, Hanták Rita és Rózsa Csilla második, Várnagy Kristóf és Szegő András harmadik díjakat kaptak, valójában a döntőbe jutás is szép ered-

ménynek számított azon viszonylag magas szakmavonal mellett. (Nyert a 11. Szimkin is, akit ősszel mint is megcsodálhattunk.)

A táncosi teljesítmény reprezentatívabb esepersze a 12-i gálaműsor felléptek a verseny első olyan vendégművészek mint Rasta Thomas, Eva Christian Rovny vagy a K a Bolsoj szólistái, valamint Jeune Ballet de France fiataljai.

Egy ilyen gála perszeben szinte természetes, eros ugyanis néhány év alzi táncfővárossá nőtte ki a nyaranta megrendezener Tanzwochen világgekkkel és újdonságokkal műsorára rendre mindeket. (Figyelem: nyáron, hónapon át, naponta!) tehát szereti a táncot: mel egy rangos táncve Bizonyára pénz kérdése szűföldök így ilyen ver3 napra össze hivatá amatőr, gyermek és felnvalvva ezzel egy jó üg két. Egy bő hétre beoszt godtobb és körültekin bonyolított verseny az nyeket is hitelesebbé Persze nekünk, magy végül is otthonos volt nem éreztük magunk messze hazai viszony szinte megnyugtatót: sem mindig könnyebb...

Lőrinc

ÁNK űvészet

Hungary's Leading Dance
Publication

Volume 32
No. 2. 2001

Editor-in-Chief: **Zsuzsa Kaán**

Patrons:
Iván Markó, László Seregi

The Council of Patrons
and the Editorial Board:
**Cecília Esztergályos,
Gyula Harangozó Jr,
Gábor Keveházi,
Antal Kricskovics,
Zsuzsa Kún, Myrtil Nádasi,
András Sallay, György Szakály,
Zoltán Zsuráfszki**

English translator:
Dr. Gedeon Dienes

Assistant:
Dr. Istvánné Hátfalvi

Address of the Editorial office:
**H-1035 Budapest,
Kerék u. 34. fszt. 1.**
Tel./fax: (36-1) 368-5470
www.vizion.euroweb.hu/danceart
mail: danceart@euroweb.hu

Production and Promotion
Manager:
TRIONFO Bt.

Published by:
**International Dance and Culture
Foundation**
Publisher: **Zsuzsa Kaán**

Printing preparation: **Berkes & Co.**
Printed by:
Gutenberg Press Printinghaus
Printinghaus manager: **Mihály Sisák**

Sponsor of this issue:

Danceart Council of the
National Cultural Fund
Programme
MCO Packaging & Consulting
Company
• vizion internet

HU-ISSN: 0134-1421

The No 2. issue gives
a selection from
the dance events prior
to 31 Mai, 2001.

2 programmes suggested

3 topical

4 news in hungary

5 news from abroad

6 birthday greetings

László Szále: Ferenc Novák is 70...!

7 exhibition guide

László Seregi: Paintings of Hajnal Erdélyi in the Erkel Galery

8 book mark

Mária Tatai: Is the author identical? - Review of Dr. Valéria Dienes: The Profile Chapter of Kinetics

europaS Hungarian Dance Award

10 The professional prize of TÁNCMŰVÉSZET - The 8th Prize Distribution in the Hungarian State Opera House

I. Dance-World-Festival

12 *Anna Pór: Flamenco variations - Compagnia Antonio Márquez in the Opera

14 *László Seregi: Divine Moiseyev! - The Moiseyev Ensemble in the Erkel Theatre

folkdance

17 Károly Falvay: 5th Choreographic Forum in Memory of István Molnár

17 Reader's letter from Szolnok

18 László Vásárhelyi: Festive allocution on the Day of Culture

ballet

20 Györgyi Máta: The Death of The Lady with Camelias - Herczog's last ballet in the repertoire of the Pécs Ballet

21 Orsolya Nagy: Dumas heroes and dance chansons on the programme of the Jeune Ballet de France

22 Ágnes Gelencsér: Swan Lake in the third millennium

Articles marked * have an English version

dance theatre

24 *Gedeon Dienes: Mandarins - The 2nd Mandarin Festival in the Thalia Theatre

26 Györgyi Máta: Jazz Sect - Ten Years of the Budapest Dance Theatre

27 Mária Tatai: Meredith Monk's peculiar vision in Trafó

competition dancing

28 Károly Rollinger: Spring championships

contemporary dance

30 Tibor Vadasi: Light, Music, Dance - István Orsovsky's dance night at Zalaegerszeg

31 Eszter Somogyi: 4th Contemporary Dance Festival of Veszprém

modern dance

32 * Zsuzsa Kaán: "Aide memoire" - The Kibbutz Dance Company in the Hungarian Theatre of Pest

who are you...

33 ...Rami Be'er? - Zsuzsa Kaán's interview

world mirror

34 Magda Zalán: Kafka - On French or Hungarian? - The Companie Joseph Nadj in the Kennedy Center

35 István Hézső: Robbins's Ballets in the Paris Opera

36 Myrtil Nádasi: One Broadway-musical, one new Ballet! The result is one-zero!

38 István Wagner: Berlin Panorama - Part II: Wherloch's Triptych in the Komische Oper

40 Katalin Lőrinc: Ballet Competition behind the Wings - Vienna 2001

41 contents

42 news in hungary

43 news from abroad

44 excerpts

48 nation-wide register of the trade

premiere

In connection with the 100th anniversary of Giuseppe Verdi's death, **Iván Markó**, founder-director and choreographer of the **Hungarian Festival Ballet**, invited by the

director Giorgio Pressburger (head of the Italian Institute for Culture in Budapest), composed a two-part dance night called **Viva Verdi!** At the press conference **Zoltán Rockenbauer**, Minister for National Cultural Heritage, announced to have given a grant of HUF 40 million to support this year's work of the young company. He also stressed that the Hungarian Festival Ballet was not a company of the Ministry, nor is it backed by any local authorities. For the past five years the company has existed so to say on "no-man's land" while taking part in the opera productions of the Bayreuth Festivals and having scored great success also on its recent tour in Mexico.

Following its premiere in May, the new production – with a cast including pupils of the company's *ballet school* – has been shown on two more occasions in the Italian Institute for Culture.

On May 26, the **Győr Ballet** produced a three-part ballet night called **Connection**. The first part consisted of **Libor Vaculik's** choreography **The Sea of Tears**, premiered in 1992 (to Mahler's music *Kindertotenlieder*). The second part consisted of two duos. One was a choreography by **András Lukács** first danced by the author and by **Zsófia Gyarmati**, member of the Hungarian National Ballet, at the 9th Opera Gala Night of our Magazine called *Dance Palette'99*. Upon the invitation of ballet director **János Kiss** the duo was performed by two solo dancers of the Győr Ballet, **Zoltán Sándor** and **Virág Sóthy**, who had also danced it abroad on a tour of the "European Young Ballet". The **Connection** (music by Nyman) was followed by **Ferenc Barbay's** virtuosic *pas de deux* from Stravinsky's **Firebird**. In the third part the company's dancer-choreographer, **Ottó Demcsák** reformulated the ballet **Angels** (music by Aubry) composed for the 20th anniversary of the Győr Ballet in 1999.

The **Contemporary Ballet of Szeged** closed the season on **19 April** with **Tamás Juronics's Carmina Burana** (to the full score of Orff's cantata). The Budapest audiences will see the ballet on **1 June** in the Thalia Theatre.

dance theatre

On **30 March** the **Korona Pódium** staged a production called **Without Ballet Shoes** in the Chamber Hall of the Pest Redoute remembering **Isadora Duncan**, the great dance reformer of the 20th century. The priestess of free dance is impersonated by the many-sided solo dancer **Johanna Bodor**, suggestive also in prose monologues. Her partner and director-

choreographer is **György Szakály**, solo dancer of the Hungarian National Ballet, who both danced and acted the male figures in Isadora's life with dramatic power, including **Oszkár Beregi**, the famous Shakespeare actor of our National Theatre, and **Sergei Yessenin**, the wild Russian poet, her later husband. Isadora's mother was impersonated by **Lilla Mikes**, director of the **Korona Pódium**, harmonically co-ordinating the artistic auras of the two dancer-actors.

easter folk customs

Interest in domestic folklore has grown since the change of the regime and particularly since the millenary festivities. Local traditions and folk customs have become more and more popular among the young. Though Christian traditions have been relatively well preserved, folk customs and games associated with Resurrection and Easter have been popularized with modern means.

On Easter Monday, for instance, the **Cricket Band** came by boat on the Danube from Sturovo (Slovakia) with its leader **Emese Hruska** who was sprinkled by the youngsters of the Esztergom dance house on this side of the river. Later six French girls and their teacher welcomed the sprinklers with French folksongs in the Meditation Center. As also with the Easter eggs painted by **Magdolna Stróbl's** group in the downtown parish on Maundy Thursday. The male choir of the guests thanked for the eggs with Hungarian folksongs. The musicians were welcomed by children at the splendid belvedere called "Saint Thomas". Easter Monday came to an end with merry music and dancing.

folkdance

The **Balassi Dance Ensemble** and the **Folkdance School** celebrated a double jubilee on **22 April** in the Jókai Theatre of Békéscsaba. The programme called **70-50 Greetings** remembered the choreographic and education-

al achievements of **M. Born**, founder of the ensemble and of **Pál Mlinár**, his school, referred to as "Birthday Greetings".

The events of the **International Day of the Carnival** were organized by the **Duna Artistic Ensemble** at eleven popular sites in Budapest. In addition to music, serious and light, the residents and guests-capital could enjoy round-the-clock programmes of traditional and contemporary productions of several companies from beyond the city and even from overseas.

The 1st Folkdance Contest called **Whitsun Procession** will be organized by 19 basic schools in the atrium hall of the House of Culture Mihály Babits Szekszárd on **2 and 3 May**. The eliminatory performances are held at Makó, Szekszárd, Kaposvár, Százhalombatta and Gyöngyös between **March and 19 May**, led by 21 groups for the finals. The three competition programmes are accompanied by two consultations.

contemporary dance

Gábor Goda, artistic director of the **Artus Dance Ensemble** and **Éva Magyar**, artistic director of the **Shaman Theatre** have hit upon a new method of recruiting new performers: creative colleagues from other dance companies. They will offer a workshop in the Artus Dance Ensemble between **3 and 7 September** where Gábor Goda will discuss the phenomena of dancing presence and of workshop practice while Éva Magyar will test joint situations to reality. Each lecture will last four hours.

The **Phobos Dance Ensemble** was founded by its leader

choreographer **Zoltán Nagy** in 1994. The first work called **And** was followed by **Race** (1995), **Circle** (1996), **Alone** (1997) and by **Thriller** (1998), the last being the first to contemporary music by **Sándor Fekete**. They have so far performed in the Budapest Art Gallery, in the Valley of Arts, as well as at the **Ata**, capital of **Afghanistan**, in Amsterdam and in Poland. Their **Garden of Living Paths** was again performed in the MU Theatre on **April**. Their recent work **Ants from the Cloakroom** is shown between **3 and 5** and relies on movement and material alloying contemporary technique and Hungarian dance.

Ballet exam

The **Dance Section** of the School of Arts at Paks set up in 1994 is a unique undertaking in more than one respect. In addition to professional schooling featuring classical ballet as the main subject including modern gymnastics, rhythmic, character dance forms and children's dance, the pupils receive general education.

In the current year a new subject is jazz ballet according to a curriculum adapted to different groups. After a professional exam at closed quarters the pupils of the 1st to 7th forms have a public performance organized by choreographer and ballet-master **László Kócsis** and by ballet-mistress **Tomcsányi** head of the Dance Section on **10 June**.

Birthday

The five-year old **Oktagon Dance Centrum**, founded by **Andor Janik**, celebrated its birthday with a marathonic evening in Thalia Theatre on **7 April**. The title of the 4-part umbrella programme, *"Dance is Immortal"* is substantiated with our times. The dancers, former actual teachers and students of the Centrum, showed artistically all fashionable dance trends of our days from Argentine tango to Lindy Hop, tap dance to Flamenco and belly dance.

hungarian in the world

Ágnes Roboz, Hungarian ballet-mistress working in The Hague, was decorated with the memorial plaque **Pro Cultura Hungarica** by prime-minister **Viktor Orbán** on **22 May** during his two-day stay in the Netherlands.

She will teach character dance and folk dance to the second- and third-year teacher-training students of the **Royal Academy of Dancing** in London between **11 and 13 June** and will be guest teacher in the summer course of the **Royal Ballet School** - between **23 July and 5 August** for the eleventh time.

impuls tanz

Vienna organizes the 18th Contemporary Dance Festival between **11 July and 12 August** for both young and less known new companies and big hits like the company of **Anna Theresa de Keersmaker**: *Rosas* - or **Susanne Linke/Reinhild Hoffmann**.

This year eighteen companies have been invited and, in addition, the stage was opened for another eight young choreographers called **{8:tension}** between **27 July and 8 August**.

The **impuls tanz** festival will feature a workshop from ballet to hip-hop. The standard is ensured by **Marcia Haydée's** classes in classical ballet, by **Bruce Taylor's** modern jazz and **Germaine Acogny's** ethnic classes. Modern dance will be taught by **Joe Alegado**, contemporary by **Tere O'Connor**, repertory by **Ismael Ivo**, creative improvisation by **Mark Tompkins**. The curriculum consists of fourteen basic forms including 51 (!) categories (for instance, from *Release training* to *Forsythe repertoire*, from the *Stomp*

tap-dance style to *Hatha Yoga*) taught by the most competent masters in each category.

ballet-thriller

During the spring artistic weeks at Monte Carlo, **Jean-Christophe Maillot**, director-choreographer of the **Ballets de Monte Carlo** surprised the audiences of the Grimaldi Forum with an exciting new production. He composed a thriller-ballet full of surprises and tension.

As suggested by the title **(An Eye for an Eye)** the creators have undertaken to show the dark side of our civilization, from intrigues to bestiality by mixing tales and detective stories.

Two plays of similar content and style were staged by Maillot earlier, namely in 1991 and 1995. Preserving the essential elements of this type of dance play, in co-operation with the talented artists of his present company, - with the costumes and settings of **Jérôme Kaplan** and lighting by **Dominique Drillot** - he created something sensational in the idiom of contemporary ballet.

prix de lausanne

According to press information of the 29th dance competition **Prix de Lausanne** in May, 112 candidates of 25 countries were registered and 14 extraordinary talents obtained precious scholarships offered by the sponsors. Each scholarship entitles the owner to one-year professional practice and development in a famous international company or school, for instance, **John Neumeier's Balletzentrum** in Hamburg, in the **San Francisco Ballet**, the **London Royal Ballet** and the **ABT Studio Ensemble** or the **Toronto National Ballet**.

The interest of the public for the competition is best shown by the fact that the website of the competition was visited by more than 22 thousand persons in January, including 10 thousand during the days of the competition.

1st Dance - World - Festival

Flamenco variations
Compania
Antonio Márquez in the
Opera House

Antonio Márquez is a virtuoso of explosive power. After his studies in the school of the Spanish National Ballet and with famous Spanish masters he danced many principal roles at home and has made an international career. In 1995 he founded his own company headed by the well-known choreographer of the Spanish stages, José Cranero. His *Encounters* was the opening item of the I. Dance-World-Festival in the Budapest Opera.

A stylized dance closely followed the Flamenco-based suite of several movements of different character. They could be performed as independent compositions. In the second part, Antonio Márquez danced a brilliant solo to the *Zapateado* played by the famous violinist *Pablo Sarasate*. The dance launched without music accelerated and reached its peak with the music in a tempestuous harmony of foot rattling and upper-body shaking. The dynamics was accompanied by lively miming. This dancer displaying instinctive exhibitionism interprets flamenco in a way entirely different from *Antonio Gades* embodying the idealized high-class elegant Spanish dance. The art of Gades avoids external effects. The tension of the flame kept within regulated aesthetic forms and his deep frankness produce the irresistible magic called *duende*. This is where Jean Cocteau's words apply: "*In flamenco the voice of the singer lights and maintains the flame wherein the dancer will burn himself up.*"

Anna Pór
 (pp. 10-11)

1st Dance - World - Festival

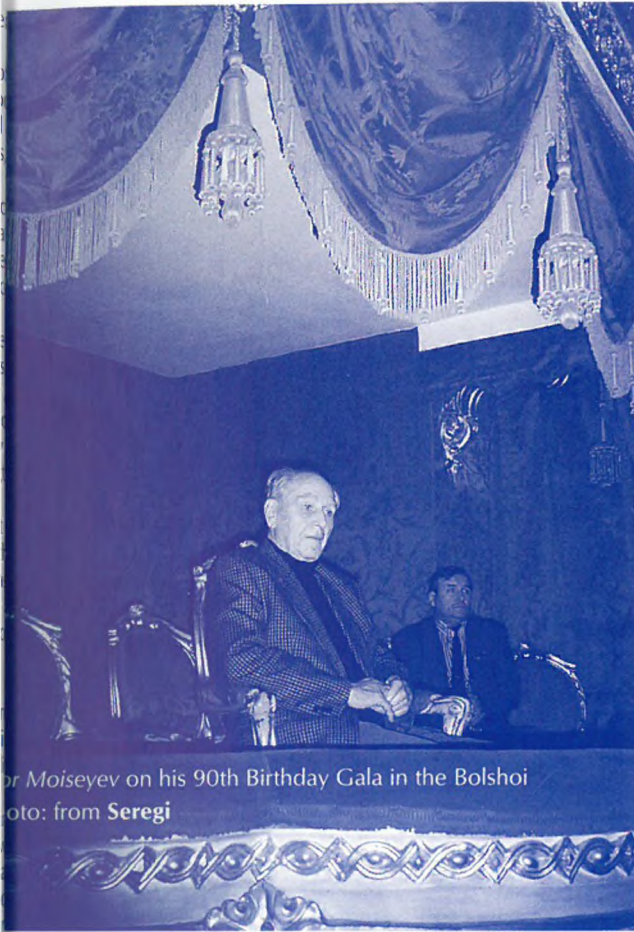
Divine Moiseyev!
The Moiseyev Ensemble in
Budapest again

The man for whom I would be ready to rush to Moscow just to catch a glance of him, just to touch him, has not yet been born. Or has he? Yes, there is a man like this. He is *Igor Moiseyev*. He was fêted on his 90th birthday by his country. In order to get to the Bolshoi I had undertaken the break-neck acrobatic stunt of airtickets, passport tortures, customs formalities, theatre tickets, hotel room booking, a three-fold electric lock of incorrigible human narrow-mindedness, existing unashamed at the threshold of the twenty-first century. Eventually I made it. Moiseyev was fêted with splendour due to kings. Yes, King he is, the unparalleled ruler of choreographic art. All former republics of a desintegrated empire had brought their ensembles and strewed their riches before him. It remains unexplainable how in that inextricable political and economic chaos

the national dance ensemble of the Armanians, of Dagestan, of Georgia, of Tartars, of Belorussia can parade in their splendid well-groomed costumes their virtuosic folk art. In that three-hour cavalcade three dancers of our State Folk Ensemble performed Transylvanian lad's dance with boot clapping and ground stamping for the enthusiastic ruler. This is natural, since Moiseyev and Miklós Rábai were friends and Moiseyev evidently the common wave-length right away: Rábai had approached folk art just warmly and with much modesty as he had raising and ennobling it poetry. Moiseyev did not make friends with just anybody. I had a taste of that friend as a young scapegrace in the Army Ensemble. Three miracles of etudes: a Mongolian mounted dance rivalry with accordion (I was me), and a Rumanian "*Briul*" which we danced out of puff. I saw Him in 1951. Then, too, you could get into the capacity holder (Erkel Theatre) by slipping through the cordon. A proud and proud folkdancer squatted on the step of the dress-circle. Let us see whether other can do, beside ourselves! I was dumbfounded. I could not get rid of them. I was close to them day and night. As if drugged. I had become Moiseyev-addict. And I am, incurably. A man to feel the soul, the spirit, the character of the people, to sublimate movement, music, form, content into a perfect unity through dance while constantly showing devotion and respect and solemnity which he approaches the dances of a people! And the design! Every bit turns gold in his hand whether the form is large or small! The large compositions, the glaring sunshine of *Summer*, the snowdrifts of *Winter*, the *Ukrainian Spring* surge elements, as though you stand under the Niagara for a shower. You cannot

Compania Antonio Márquez • Photo: Béla Kanyó

for Moiseyev on his 90th Birthday Gala in the Bolshoi
photo: from Seregi

put, this is ecstasy, you cannot but how! Your adrenaline level rises to the skies. And each of the intricate small duos and solos is a Benvenuto Cellini-type goldsmith's gem. One of Moiseyev's miracles is that, while being a deeply inspired free poet, there is perfect order in his choreographies. Dance raves bridled while following the decision of a Schaffhausen watch. The whole is bathed in juvenile charm or reflects a smile of an old sage. Moiseyev religiously adores dance, man and the world because he is a universal artist. He, too, like the greatest, is a humanist. And every beat of his is imbued therewith. It is amazing that he could preserve his sovereignty in the hell of cultural policy. He has not ceded to any dictatorship. He could not be compelled to make any actual political creed though many have suffered in that country where he has been bringing out his miracles ever

since 1938. (As all national treasures, he was also evacuated during the war to the Far East to be saved from destruction.) No wonder that the ensemble is celebrated with frantic success all the world over from New York to London and Paris for Moiseyev, himself, contributes by one single night more to his country's "image" than all the politicians together. (Here in Hungary, some people in "professional quarters" make a wry face. Well, well, it is somewhat outdated, out of fashion. Of course, like the *Jupiter Symphony*...) I think I am a bit prejudiced in their favour. Indeed I am. I cannot help being so, and my only excuse is that this prejudice includes the wing fluttering of the "sweet bird of youth"... This was the first real electric shock to my 20-year old head. It determined my lot. Yes, this is what I want to do all my life. And later he helped me through many a rub, when I had got

fed up or my value judgements had started abating, when I failed immediately to find the form, the order. "How would Moiseyev do it?" Of course, today I am wiser. I know that the realm of dance is full of giants. For instance from the other shore, American jazz. Colossal. From Robbins to Michael Kidd, to Gene Kelly, Hermes Pan, to Bob Fosse. And no doubt, the greatest dancer ever – FRED ASTAIRE (according to Baryshnikov). And also Lavrovsky, MacMillan, Bêjart, Kylian, Alvin Ailey, Gades! What a divine company!

Yet for me, if you say "dance", I say "Moiseyev". Two years ago he was here to attend an opera gala. After dinner I invited him to the lift saying, "Leave the stairs, Here is the lift". Offended he braced himself, bottomed his jacket and put down his palms in front of his feet. He was 92 then. This year he has not come. His wife was ill – they said. I saw his last photograph with greetings to me, looking at me with blurred eyes. 95. What can I wish him? To have a long life? Anyway God has been generous to him. Hence I wish him easy dreams if depart he must. To swish away like his black-cloaked partisans. To dream about eternal life.

László Seregi
(pp. 12–13)

— dance theatre

Mandarins Festival in the Thalia Theatre

The 2nd Festival of *Miraculous Mandarins* in Budapest was organized in 2001 by the Spring Festival in Thalia Theatre unlike the previous one by the EuroDance Foundation in the Opera House. Having stated these facts, let us survey the Festival presuming that – after more than ten domestic versions following *Gyula Harangozó's* revival in 1956 – the audiences are familiar with the music and the content of the ballet. We can thus allow ourselves to

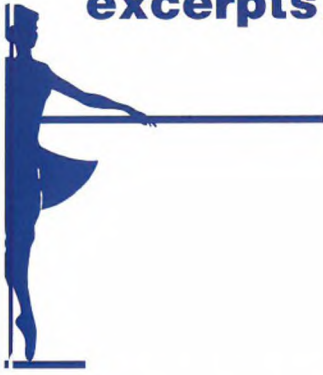
analyse the variants mainly in their choreographic, structural and interpretational aspects (without, however, omitting the names of the excellent performers).

The Programme of the Festival

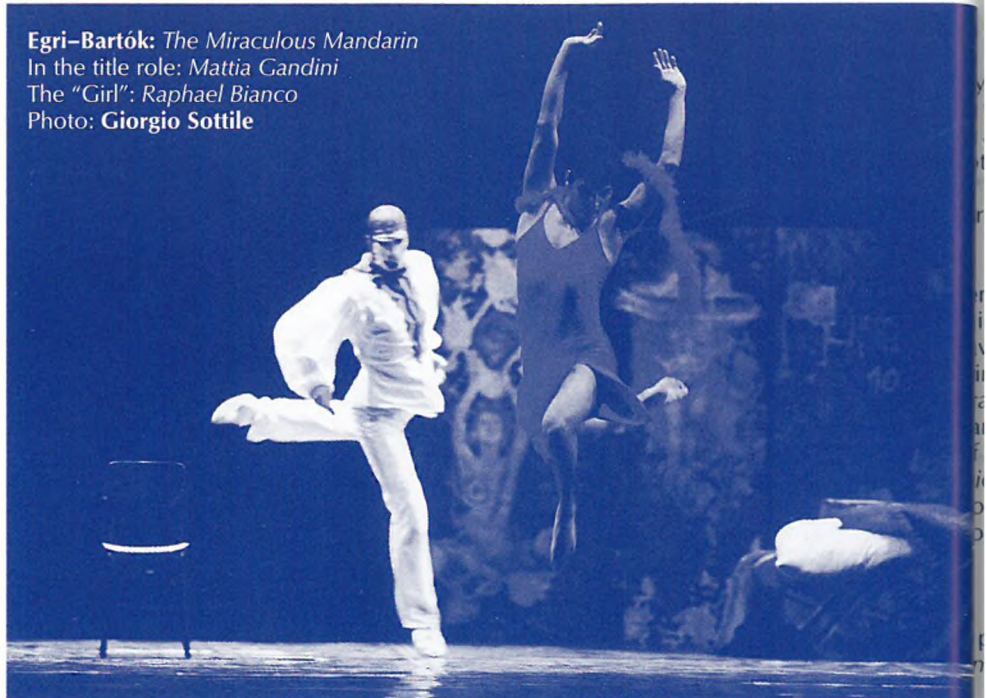
- 25 March: *The Affair of the Miraculous Mandarin* (György Bánffy),
- 26 March: Halle (chor. Ralf Rossa) and Turin (chor. Susanna Egri),
- 27 March: Belgrade (chor. Dimitrij Parlic) and Warsaw (chor. Emil Wesolowski),
- 28 March: Pécs (chor. Imre Eck, dir. Miklós Szinétár) and Budapest (chor. Csaba Horváth),
- 29 March: Budapest (chor. Yvette Bozsik) and Zagreb (chor. Milko Sparembek)
- 30 March: Szeged (chor. Tamás Juronics) and Kolozsvár (chor. Ferenc Valkay).

The Affair of the Miraculous Mandarin

The excellent actor-performer György Bánffy has produced an interesting and concise play surveying the ups and downs in the history of *Bartók's Miraculous Mandarin*. Dressed in everyday clothes the historical characters, having taken part in the bannings of the performances, simply introduce themselves on entering the stage and tell about the preparations, attempts, and fiascos between 1926 and 1945. The dialogues are accompanied here and there by the apparition of a gaunt figure, János Hetényi, impersonating the Mandarin like an exclamation mark from the past. The great composer was not to live to see the home premiere in Gyula

Egri-Bartók: *The Miraculous Mandarin*
 In the title role: *Mattia Gandini*
 The "Girl": *Raphael Bianco*
 Photo: **Giorgio Sottile**

Harangozó's choreography on 9 December 1945 when the triumphal march of *The Miraculous Mandarin* actually started and the music was to inspire more than a hundred choreographers of different nationalities and different styles. (Few compositions can boat this.)

György Bánffy's play should be looked upon as move to render historical justice and should be so-to-say "internationalized". I am not suggesting just a translation because this would involve a large number of alterations and explanations requiring dramatic changes and additional work. At any rate *The Miraculous Mandarin* is one of the peaks of our national heritage and it is our duty to acquaint the world with it. This is the purpose of Bánffy's drama, too. And this is the purpose of the 2nd Mandarin Festival whose original idea and initiative are associated with the name of dance manager Roland Bokor.

For the sake of historical fidelity it should be noted that *Aurél Milloss* not only discussed his choreographic version with Bartók but also staged it for the first time as a dancing variant on 12 October 1942 in La Scala of Milan. Nevertheless, if we talk about priority, it should be remembered that *Gyula Harangozó's* choreography had been ready as early as in 1941 yet was banned by the cultural authorities of the days.

Halle: Choreography by *Ralf Rossa* (from 2000)
 On behalf of the *Halle Opera Company* one single girl (*Antje Fehér*) – aided by choreographer *Rossa* – tried to cope with the heavy message and the powerful music. To tell the truth the

attempt was not a success, nor did it carry the message. I shall, however, try to interpret the intention. The choreographer probably wanted to use a female soul to reflect the emotional storms taking place in the two guests and the mandarin. The whole drama was entrusted to a female body. This was perhaps why the stage was stripped to a table and a doorframe (and later to a mirror).

For quite a while I could not make sense of the table yet when the girl turned it upside down and lay on it, I understood that it would be a nuptial bed. I was, however, not really prepared for the leg of the bed being used as an erotic instrument. More interesting was the use of the door. Perhaps because nobody entered it. The girl had to act the first two moments of the plot alone. I could best appreciate the third opening of the door when the girl noticed her own image in the physically absent mandarin.

The dancing round and under the table, the frequent openings of the door, the visibility of the industriously kicking buxom female body could not fill the stage space with the same power as did the auditivity of the music. The individuality of the vision

was not in equilibrium with the human universality of the auditive impact. Visuality was neither a worthy partner nor a worthy opponent.

* * *

Turin: choreography by *Susanna Egri* (from 2001)
 The projection of the metropolitan background with the traffic and the silhouettes of thrown-out buttocks proved to be a stylish introduction. It is interesting that for the naturalistic scenes (like knifing) the author again recurred to projection. The stable background consisted of *Luzzati's* delicately designed settings. The choreography itself, performed by the company *Egribiancodanza*, is a most interesting variant of modern interpretation. The author adumbrates the course of the plot through the more and more frequently recurring problems of gender and sexual orientation. In this reading the fight between god and evil – leading to the triumph of passion – is not linked with sexual duality (males as compellers and a woman as victim). In other words, the conflict is not couched in the male-and-female relation but in a more intricate one, just as in life. Compelling is not a male role (since here one of the ruffians

is a woman), and the vic of aggression as well as instrument is not a stree walker but a male comp to turn prostitute.

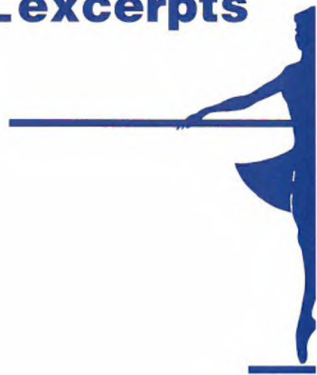
The mandarin in a wide rimmed black hat and n though a peculiar figure not a person but a symbl the symbol of something humanly common. Ever mask hides an individua suffering from passion, victorious passion.

In addition to theoretica reflections we cannot m mentioning the high-tec dancing achievement of travesty "street-walker" (*Raphael Bianco*) who - the death of the manda eventually gets rid of compulsion and recover self-identity on leaving.

* * *

Belgrade: Choreograph *Dimitrij Parlic* (from 195

If what we saw was indw *Parlic's* original version, quite understandable wh had received the title "Masterpiece of Twentic Century Choreography" Paris in 1957. The almo half-a-century old ballet the qualities of a creatio high value. The introdu sounds of a metropolis people crowding the st including two dancers displaying themselves, visualized in the upper

stage. Down in the depth of a dark room the three boys and the girl are waiting. Two levels are linked with a wide flight of stairs. The concept conceived in convincing dance forms follows the traditional sequence of the libretto.

Though this is the oldest version among those shown in the programme, it does give its place in shaping the international image of *The Wondrous Mandarin*. Special thanks are due to the revival of the choreography, *Duska Ristic*, excellent former pupil of Béjart, as well as to those who had made careful efforts to reproduce this important document of dance history, and to the performers, particularly to *his Kasakin* in the title role. ***

Warsaw: Choreography by *Wesolowski* (from 2000) the version of the *Warsaw National Theatre* twice four low lamps throw their light into the eyes of the audiences, and it is somehow difficult to notice what is going on the stage. It soon becomes clear that the choreography, despite certain special traits, complies with the traditional course of the drama. The tempestuous parallels of the black-leather-jacketed ruffians (not seen elsewhere) testify to complete unanimity. The old gallant entering from the left accepts the girl "just the way she is", but in the eyes of the young boy rolling in from the right she turns into a butterfly with a large many-coloured veil. In the case of the mandarin she does not really seduce him but rather dallies with him in teenager coquetry, elbowing him as if asking "what are you waiting for?" and eventually lifting her skirt to show everything in front and in the back. The mandarin (*Slawomir Wosniak*), not being paedophile-inclined, feels somewhat embarrassed but when the girl in red slips out from between his straddled legs the double game begins. During the attempts at killing and the girl loses the rest of her garment and the

mandarin doffs his black cloak, and they dance in complete bodily closeness. After a wallowing fulfilment the girl, as if having settled everything, walks out: the mandarin slowly wriggles and stiffens into a grotesque coral-like pose.

Gedeon Dienes
(to be continued...)
(pp. 24-25)

—modern dance

"Aide Memoire" The Kibbutz Contemporary Dance Company in Hungarian Theatre of Pest

Rami Be'er has a peculiar world. His play is a monumental, fictive memorial – with huge walls reaching into nothing. With open spaces which are nevertheless closed. With time planes which can only become past or present in our association. With figures populating space, organically uniting the walls, cutting through the planes of time conjure up the martyrs of the holocaust through their own bodies and souls. Yes, all this from very far and metastatically. The "*Aide Mémoire*" – reminiscences of a boy born in an Israeli kibbutz from a Hungarian architect father and a librarian mother who had escaped from the Auschwitz death camp – is a dance contemplating the history of half a century from the emotional aspect of the surviving new generation. It reflects the atmosphere and

awes of the death camps viewed from the present day.

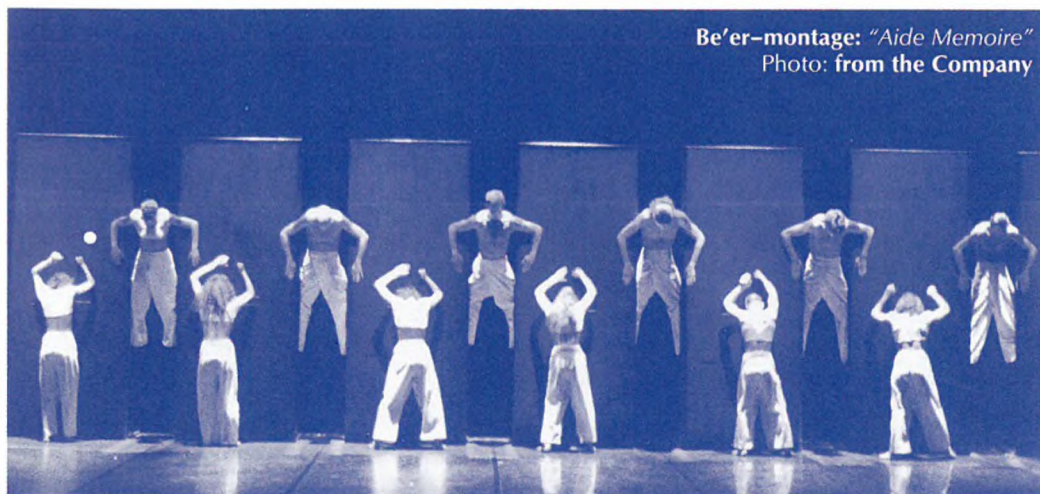
All this is illustrated in an abstract and blurred manner with poetic visions, almost idyllic images, pounding into our heads the attitude of protest with latent, now and then bursting passion.

Contributing to the realization of his creative intentions is the montage from music by *Dowland, Laibach, Stockhausen* as well as the *Kronus Quartet* now longingly melodic, now noisily shocking but always atmosphere-creating. As artistic leader and image-shaper of one of Israel's two modern companies, the *Kibbutz Contemporary Dance Company*, founded in 1970, *Be'er* created a composition (as far back as in 1994) for which he used the simple but effectful facilities of stage technology and the sensitivity of well-trained dance individuals in a complex manner.

Nine wide wooden plates stand near one another backstage. The dancers come forth and go back through the narrow slots between them: they proceed along the "shadow paths" cast on the floor as on passages. On the three-meter high plates – that can be pushed in and out and can be used as seats – you can do many different things: stand, sit, hang, struggle and kick or stay rigidly immobile, that is flee, jump from one plate to another (from wall to wall), lie low as well as dream, long to get away and even love. In one word – live.

It is possible, it is a must. Because history compelled the intimidated victims of the camps, deprived of liberty, into a "two-dimensional" world. *Be'er's* choreography, by strengthening the third stage dimension, creates the myth of the two-dimensional life of two-dimensional flattened man by genuinely using the background planes of the giant split plates. The people in the symbolic barracks of the "*Aide Mémoire*" learn to live in this world longing for a *three-dimensional life* complete with freedom and love worthy of man, in the *peaceful memory of posterity* – as our poet, *Attila József* would have put it. *Be'er's* visions are realized by the eighteen dancers of the company – all trained in *Graham's* American modern technique and in ballet. The 90-minute dance induces the audiences to be permanently interactive and imparts a message of hope, of happiness and of appeasement going beyond the holocaust atmosphere.

Zsuzsa Kaán
(p. 32)

Be'er-montage: "Aide Memoire"
Photo: from the Company

Országos Szakmai Címjegyzék

BUDAPEST

I. kerület

?

II. kerület

?

III. kerület

?

IV. kerület

Szűcs Sándor Általános Iskola
A Magyar Fesztivál Balett iskolája
1047 Budapest
Ugró Gyula sor 1–3.
Balett
Telefon: 233-2978

V. kerület

?

VI. kerület

?

VII. kerület

?

VIII. kerület

?

IX. kerület

?

X. kerület

?

XI. kerület

?

XII. kerület

?

XIII. kerület

?

XIV. kerület

?

XV. kerület

?

XVI. kerület

?

XVII. kerület

?

XVIII. kerület

?

XIX. kerület

?

XX. kerület

?

XXI. kerület

?

XXII. kerület

?

XXIII. kerület

?

Baranya megye

?

Bács-Kiskun megye

?

Békés megye

?

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

?

Csongrád megye

SZEGED

Szeged Táncgyűttes Alapítvány
Alapfokú Művészeti Iskola
6722 Szeged, Kálvária sugárút 14.
Igazgató: **Hábina Péter**
Autentikus magyar néptánc, nemzetiségi táncgyományok
Tel./Fax: 06-62-422-251

Fejér megye

BODJAK

Hang-Szín-Tér Művészeti Iskola
8053 Bodjak, Petőfi S. u. 7.
Néptánc, balett, modern tánc, társastánc, versenytánc
Tel.: 06-22-410-955

SZÉKESFEHÉRVÁR

Alba Régia Táncgyűttes
8000 Székesfehérvár, Malom u. 6.
Műv. vezető: **Botos József**
Néptánc, a magyar nyelvterület táncai
Tel.: 06-22-312-795

Győr-Moson-Sopron megye

GYŐR

Fencing TSK.
9027 Győr, Toldi út 12.
Vezető tanár:
Horváth Miklós
Társastánc, versenytánc
Tel.: 06-20-957-7461

Heves megye

EGER

Egri Alapfokú Művészeti Iskola
„Ifjú Tehetségek Műhelye”
3300 Eger,
Kodály Zoltán u. 5.
Modern tánc
Tel.: 06-36-436-106

Hajdú-Bihar megye

?

Jász-Nagykun-Szolnok megye

?

Komárom-Esztergom megye

?

Nógrád megye

?

Pest megye

?

Szabolcs-Szatmár megye

?

Somogy megye

?

Tolna megye

PAKS

Városi Művészeti Iskola
Paks
7030 Paks,
Deák Ferenc u. 9.
Balett
Tel.: 06-75-510-135

Vas megye

?

Veszprém megye

?

Zala megye

?

GUTENBERG PRESS

Kommunikáció

Reklámügynökség • Marketing • Nyomda

GUTENBERG PRESS Kommunikációs RT. – BUDAPEST

01. 1033 KASZÁSDÚLŐ U. 2. TELEFON: 437-4100, TELEFON/FAX: 437-4121